

LUPTA ÎN TREGULUI POPOR

CUPRINS

Colegiul de redacție

- **ILIE CEAUȘESCU**
(președintele
Comisiei Române
de Istorie Militară)
- **CONSTANTIN ANTIP**
- **ION ARDELEANU**
- **CONSTANTIN
CĂZĂNIȘTEANU**
- **FLORIN
CONSTANTINIU**
- **MIRCEA MUȘAT**
- **ȘTEFAN PASCU**
- **ȘTEFAN
ȘTEFĂNESCU**
- **FLORIAN TUȚĂ**
- **GHEORGHE TUDOR**
- **GHEORGHE ZAHARIA**

- **România în războiul antihitlerist**
  - Victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — eveniment de însemnătate epocală în istoria mult milenară a patriei noastre — *conf. univ. dr. MIRCEA MUȘAT* 1
  - Factorul militar în pregătirea și declanșarea actului istoric de la 23 August 1944 — *conf. univ. dr. GHEORGHE ZAHARIA* 5
  - Un merit loc 4 în cadrul coaliției antihitleriste — *maior ALEXANDRU DUȚU* 6
- **România în războiul de eliberare și reintregire națională**
  - Marele Stat Major eludează condițiile „păcii” de la București — *căpitan EFTIMIE ARDELEANU* 11
  - Repere cronologice (1 septembrie 1917 — 1 decembrie 1918) — *colonel C. CĂZĂNIȘTEANU, dr. DORINA N. RUSU* 11
  - Arde Valea Prahovei! Îndeplinirea unei hotărâri dramatice — *ADRIAN PANDEA* 15
- **Conceptul de acțiune militară (III) — maior EUGEN CÂMPAN** 18
- **Adevăruri fundamentale ale istoriei naționale.** Victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, parte integrantă a luptelor purtate de poporul român timp de peste 2 000 de ani, confirmare a legității potrivit căreia un popor care luptă pentru libertate și independență nu poate fi înfrânt — *general-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU* 19
- **Maxime și cugetări privind domeniul militar — REDACȚIA** 25
- **Fundamente ale doctrinei militare românești.** Participarea tineretului la apărarea patriei. Tradiție și actualitate — *maior SIMION BONCU* 26
- **Marl bătălii**
  - Oituz — *locotenent-colonel VICENȚIU COJAN* 28
  - Marna — *colonel dr. COSTICĂ POPA* 31
  - Crécy — *SERGIU IOSIPESCU* 33
- **Memoria documentelor.**
  - Elemente de istorie militară românească în colecția Hurmuzaki. „Mulți români se vor lumina și-și vor întări amorul de patrie la acest izvor bogat” — *dr. PAUL CERNOVODEANU* 35
  - Armata română — Un organism militar puternic, armonios structurat — *colonel AURELIAN MIRIȚA* 37
  - „Armata va fi națiunea și națiunea va fi socialistă” — *căpitan de rangul II JIPA ROTARU* 38
- **Monumentele luptei.** Tirgu Jiu. Ansamblul monumental realizat de C. Brâncuși — *MARIN BĂRBOI* 40
- **Serialul revistei.** Misiunile colonelului Rudeanu (IV) — *DUMITRU PREDA* 41
- **Atitudini.** Încercări zadarnice de discreditare a unui mare erou — *dr. FLORIN CONSTANTINIU* 44
- **Încredibil, dar adevărat.** Programul revizionist al regimului horthyst (4) — *MIHAI RETEGAN* 47
- **Mărturiile muzeistice.** Alba Iulia simbol al unității naționale a poporului român. Muzeul Unirii a împlinit un secol — *dr. GHEORGHE ANGHEL* 49
- **Cinematografia militară națională, realizatoare de documente istorice valoroase privind prima conflagrație mondială — maior VIOREL DOMENICO** 51
- **Cartea și revista de istorie — conf. univ. dr. IOAN PĂTROIU, MIRCEA SOREANU, MIRCEA SUCIU** 54
- **Noi așezăminte culturale**
  - Filiala Constanța a Muzeului Militar Central — *căpitan de rangul III ILIE MANOLE* 58
  - Salonul muzeistic al veteranilor de război din județul Bihor — *maior IOAN TEPELEA* 59
  - Muzeul din Buciumeni — *NECULAI STAIU* 59
- **În atenția filialelor.** Principalele evenimente politico-militare naționale din perioada octombrie-decembrie — *maior GHEORGHE VARTIC* 60
- **Dialog cu cititorii — REDACȚIA** 61
- **Fenomenul militar contemporan. Date. Fapte. Întâmplări — colonel V. ALEXANDRU, dr. CRISTIAN CRĂCIUNOIU, locotenent-colonel TUDOR PALADE, maior GHEORGHE SIMION** 62

● APARE sub egida Comisiei Române de Istorie Militară — supliment al revistei VIAȚA MILITARĂ

● ADRESA: Comisia Română de Istorie Militară, București, str. Drumul Taberei nr. 5—7, sector 6, tel. 31.30.44.

● ABONAMENTELE se fac prin oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții; revista apare de patru ori pe an.

● CITITORII DIN STRĂINĂTATE pot face abonamente adresându-se la ROMPRESFILATELIA — Sectorul export-import presă, București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1, P.O. Box 12—201, telex 10376

VICTORIA REVOLUȚIEI

DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ — eveniment de însemnătate epocală în istoria multimilenară a patriei noastre

Conf. univ. dr. MIRCEA MUȘAT

La 23 August 1944, în condiții politice și militare deosebit de complexe, România a început insurecția națională, moment declanșator al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a deschis, așa cum reliefează tovarășul Nicolae Ceaușescu, „o eră nouă în istoria poporului român — era unor profunde transformări democratice, revoluționare, a realizării deplinei independențe și suveranități naționale, a făuririi unei vieți noi”, evenimentele de atunci repercutindu-se puternic și asupra desfășurării ulterioare a războiului.

Realizare epocală în viața poporului român, cu adânci rădăcini istorice, Marea revoluție din August — încununând lupta antifascistă a poporului român — constituie una din cele mai strălucitoare victorii în grelele încleștări pentru apărarea neamului, salvarea independenței și unității gleei străbune, dobândirea de drepturi și libertăți sociale pentru masele largi populare, propulsarea țării pe coordonatele unei dezvoltări accelerate, multilaterale și profund innoitoare, angajând România într-un vast proces revoluționar de edificare a societății socialiste și comuniste.

În perioada antebelică, instaurarea regimului nazist în Germania (30 ianuarie 1933) a determinat intensificarea acțiunilor revizioniste și revanșarde, concomitent cu reînarmarea și exercitarea presiunilor politice și expansiunii economice, promovate de al III-lea Reich, care viza, în ceea ce privește România, transformarea țării noastre în „spațiu economic”, furnizor de grâne, țigări etc. Confruntat cu primejdia gravă care plana asupra

patriei, „Partidul Comunist Român — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — a fost singurul partid politic din România care s-a ridicat cu toată hotărârea împotriva fascismului și a războiului, organizând și conducând mari bătălii de clasă și antifasciste”. Numeroasele organizații și publicații antifasciste românești au înfierat caracterul antinațional, antidemocratic și antiuman al ideologiei fasciste, fiind edificatoare și pilduitoare în acest sens activitatea Comitetului Național Antifascist, constituit în iunie 1933 — una din primele organizații europene de acest fel —, căreia tovarășul Nicolae Ceaușescu, aflat în conducerea sa, i-a imprimat un puternic caracter revoluționar. În apriga luptă, hotărâtoare s-a dovedit participarea tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu Petrescu la organizarea marilor manifestații antifasciste și antirăzboinice de la 1 Mai 1939.

În condițiile internaționale deosebit de grele din 1939—1941, când eram, „complet izolați și lipsiți de sprijinul material și politic al oricărei puteri străine”, cum constata secția de operații din Marele Stat Major, s-au derulat tragice evenimente în istoria României: partea de nord-vest a vetrei străbune a fost ruptă din trupul țării și dată Ungariei horthyste (august 1940); cu sprijinul Germaniei hitleriste regimul antonescian a acaparat puterea (septembrie 1940) și a intrat în orbita Reichului nazist, împotriva voinței națiunii noastre, ostilă fascismului de orice nuanță. Comuniștilor români le rămâne meritul istoric de a fi demascas sistematic țelurile agresive ale fascis-

ROMÂNIA în războiul antihitlerist

mului și de a se fi situat în avangarda înverșunatei lupte împotriva acestuia, organizând largul front intern antifascist, după cum atestă documentele și convențiile constituite în această perioadă: Platforma-program din 6 martie 1941 privind „Lupta poporului român pentru libertate și independență națională” — primul program sistematic de luptă antifascistă al unui partid comunist din țările aflate sub ocupația sau controlul Wehrmachtului —, Frontul Patriotic Antifascist, Frontul Unic Muncitoresc, Blocul Național Democratic.

Pregătită în mod exemplar de către Partidul Comunist Român, în strânsă colaborare cu celelalte forțe democratice și antifasciste ale țării, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a fost declanșată într-un moment în care condițiile interne erau pe deplin maturizate, iar pe plan strategic internațional nu se conturase cu certitudine înfrângerea Germaniei hitleriste. Noul guvern, din care pentru întâia oară în istoria României făcea parte și un reprezentant al Partidului Comunist Român, a trecut la transpunerea în practică a programului revoluției:

Facsimile din presa vremii și manifeste în care sînt consemnate istoricele evenimente de la 23 August 1944

scoaterea României din Axă și încheierea armistițiului cu Națiunile Unite, alăturarea României la coaliția antihitleristă, nimicirea trupelor inamice de pe teritoriul național, eliberarea părții de nord-vest a Transilvaniei răpită prin dictatul imperialist de la Viena, participarea la acțiuni militare pînă la zdrobirea definitivă a fascismului, instaurarea unui regim democratic în conformitate cu aspirațiile maselor populare, ale întregului popor, înfăptuirea unor profunde transformări de

tele întregului popor. Sprijinită de întreaga națiune, armata română — care a constituit baza efortului militar de eliberare a țării — întorcînd în întregime armele împotriva trupelor hitleriste, într-o situație militară extrem de dificilă, și luptînd exemplar, a eliberat prin efort propriu, în numai opt zile Capitala și alte importante zone vitale ale țării dintr-un spațiu de aproximativ 150 000 km² din teritoriul național, provocînd inamicului pierderi însemnate.

Luptători din gărzile patriotice, acționînd în capitala României insurecționale.

natură economică, socială și politică la scara întregii țări.

La 23 august 1944, ca întotdeauna cînd țara a fost în primejdie, întregul popor român s-a ridicat la luptă, demonstrînd astfel încă o dată adevărul subliniat adeseori de tovarășul Nicolae Ceaușescu, potrivit căruia un război de apărare nu poate fi decît un război popular, purtat cu for-

Concomitent, revoluția română din august 1944 a reprezentat o valoroasă contribuție de ordin strategico-militar la obținerea istoricei victorii din mai 1945. Ca urmare a actului revoluționar românesc, flancul drept al dispozitivului german din Europa de sud-est și din Balcani s-a prăbușit în numai cîteva zile, a fost deschisă „Poarta Focșanilor” și s-a realizat un vast cap de pod de va-

ROMÂNIA în războiul antihitlerist

ROMÂNIA în războiul antihitlerist

loare strategică în interiorul Carpaților de Curbură, astfel încât forțele sovietice au înaintat nestincherite spre noile alinamente de pe care au declanșat ample operații ofensive, iar armata română a trecut la eliberarea Transilvaniei și Banatului. Începând cu seara zilei de 23 August, raportul de forțe s-a modificat brusc și radical în favoarea coaliției Națiunilor Unite, s-a sistat oricare aprovizionare a Germaniei și aliaților ei cu resurse de bază din spațiul românesc și — prin aceasta — sistemul logistic al Axei a primit o puternică lovitură cu implicații hotărâtoare asupra deznodământului celei de-a doua conflagrații mondiale.

Avantajele strategice aduse de România coaliției antihitleriste au fost amplificate de marele efort uman, militar și economico-financiar, susținut la parametrii maximi ai țării până la victoria finală asupra fascismului. Efectivele angajate nemijlocit în luptă (538 536 militari), caracteristicile și eficiența operațiilor militare desfășurate, gradul înalt de angajare economico-financiară a țării în ansamblul efortului Națiunilor Unite — peste 1 200 000 000 dolari valută 1938 — au situat România pe locul al patrulea în cadrul coaliției antihitleriste, după Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie. Prin participarea României la războiul antihitlerist s-a scurtat cu cca 200 de zile cea de-a doua conflagrație mondială.

Revoluția română din august 1944 a avut și importante consecințe de ordin intern, creînd condițiile necesare pentru realizarea unor mari și profunde transformări, marcînd în fapt începutul procesului revoluționar, care a schimbat radical societatea, edificarea și triumful unei noi orînduirii, a socialismului și comunismului pe pămîntul românesc. Așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, trecerea la făurirea socialismului au deschis calea unor profunde transformări sociale, revoluționare în țara noastră”. În anii tumultuoși ai construcției socialiste, România a parcurs mai multe etape istorice, transformîndu-se dintr-o țară slab dezvoltată într-o țară industrial-agrară, cu o industrie puternică, modernă și o agricultură socialistă în plină dezvoltare, cu știință și învățămînt înfloritoare, cu un înalt nivel de viață materială și spirituală a poporului.

Imaginea de astăzi a patriei demonstrează cu putere progresul impresionant realizat de poporul român, cu deosebire în epoca inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului — cea mai dinamică și mai bogată în împliniri din întreaga noastră existență multimilenară. Această epocă, deschizătoare de noi și cuceritoare orizonturi, este indes-

tructibil legată de activitatea teoretică și practică a secretarului general al partidului nostru, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, fapt pentru care întregul popor român, în semn de înaltă cinstire față de conducătorul său, o denumește EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU.

Urmare a politicii clarvăzătoare, profund realiste și științifice promovate de Partidul Comunist Român și secretarul său general, România realizează în anul celei de-a 43-a aniversări a Marii Revoluții din August o producție industrială de 115 ori mai mare decît în 1944, asigurîndu-se prin eforturi proprii între 90 și 95 la sută din necesarul de mașini, unelte și utilaje.

Ramurile de vîrf ale industriei au realizat în acest interval creșteri spectaculoase: construcțiile de mașini și prelucrarea metalelor de peste 500 de ori, industria chimică de 1 270 ori, cea electrotehnică de 1 500 ori. Țara noastră dispune în prezent de 263 000 oameni încadrați în activitatea tehnică și științifică (față de 3 700 în 1945), 215 instituții de cercetare științifică și 100 stațiuni de cercetare și producție agricolă.

În perioada 1945—1985, producția agricolă globală a crescut de circa 6 ori. Dacă în 1950 producția de cereale a țării era de 5,1 milioane tone și în 1965 de 16 milioane tone, în anul 1986 s-au obținut peste 30 milioane tone, cea mai mare producție de cereale din istoria României.

Promovîndu-se consecvent o politică ce situează omul în centrul întregii activități de edificare a noii societăți, în mod deosebit după Congresul al IX-lea al P.C.R., a sporit retribuția medie de la 337 lei în 1950 la 1 028 lei în 1965 și la 3 018 lei la finele anului 1986. În prezent, peste 82 % din populația țării locuiește în case noi, în ultimii 22 de ani fiind înălțate de șase ori mai multe locuințe decît în cele două decenii anterioare.

O remarcabilă împlinire a anilor devenirii socialiste a patriei o constituie larga și reala democratizare a vieții economice, sociale și politice a țării, proces legic, cristalizat și amplificat îndeosebi în anii luminoși ai Epocii Nicolae Ceaușescu, promotoare a principiului potrivit căruia „socialismul se construiește cu poporul, pentru popor”.

Politica externă a României — dinamizată mai ales prin contribuția inestimabilă și prodigioasă a marelui erou al păcii, unanim recunoscut în întreaga lume, tovarășul Nicolae Ceaușescu — a asigurat țării noastre un binemeritat prestigiu.

Armata României socialiste, parte integrantă a societății noi, transformată radical după istoricul act de la 23 August 1944, se prezintă astăzi ca un organism modern, eficient, profund devotat

patriei, partidului și secretarului său general, fiind angajată plenar în înfăptuirea hotărârilor Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român. Alături de întregul popor, ostașii țării au sărbătorit cea de-a 43-a aniversare a Marii Revoluții din August, acționând în spiritul cerințelor Directivei

comandantului suprem, fiind gata ca, împreună cu celelate elemente ale sistemului național de apărare, să răspundă în orice moment chemării patriei, pentru apărarea mărețelor împliniri socialiste, a viitorului luminos al națiunii, a independenței și suveranității României socialiste.

FACTORUL MILITAR

în pregătirea
și declanșarea
actului istoric
de la 23 August 1944

Conf. univ. dr. GHEORGHE ZAHARIA

Factorii fundamentali interni care au stat la baza actului istoric din august 1944 au fost factorul politic și factorul militar, ambii condiționându-se reciproc atât în perioada de pregătire, cât și în aceea de execuție, cu sublinierea faptului că factorul politic a avut rolul determinant, prin orientarea și fermitatea manifestate pentru atingerea țelului strategic imediat — eliberarea de sub dominația Germaniei naziste.

În condițiile când masele populare erau cuprinse de puternice frământări, iar în armată creștea tot mai mult starea de spirit antihitleristă, când contradicțiile dintre dictatura antoneciană și virfurile burgheziei se adânceau, când desfășurarea evenimentelor prevestea prăbușirea Germaniei naziste, a fost înfăptuit acel *consens național* pentru care a militat cu perseverență Partidul Comunist Român încă din septembrie 1940. Realizarea consensului național, prin constituirea Frontului Patriotic Antihitlerist (toamna anului 1943), a Frontului Unic Muncitoresc (jumătatea lunii aprilie 1944), a Coaliției Național Democratice (mai 1944), înțelegerea cu Cercurile palatului regal și formarea Blocului Național Democratic (iunie 1944), al cărui factor dinamizator a fost Partidul Comunist Român, a făcut posibilă atragerea unor importante cadre ale armatei la pregătirea acțiunii militare decisive începută la 23 august 1944, la care armata română a participat în totalitatea sa. Date noi aduse în circuitul științific istoric relevă, pe bună dreptate, că unitatea și vigoarea „cu care s-a declanșat și apoi a fost susținută acțiunea militară a României începând chiar din noaptea de 23/24 august 1944 au fost «fructul nu numai al sentimentului unanim al întregului popor, dar și al prevederilor și măsurilor pregătitoare concrete făcute în domeniul militar»¹.

Partidul comunist a condus acțiunea de pregătire a insurjecției păstrând o legătură permanentă cu colonelul Dumitru Dămăceanu, șeful de stat major al Comandamentului Militar al Capitalei, cu generalul Constantin Anton, șeful de stat major al Inspectoratului General al Jandarmeriei, cu generalul Constantin Sănătescu, șeful Casei Militare și mareșal al Palatului regal. Aceștia, la rîndul lor, utilizînd relațiile pe care le aveau, au înmînat o serie de generali și ofițeri superiori cu funcții de

răspundere în ierarhia militară, cum au fost generalii Mihail Racoviță, comandantul Armatei 4 pînă la 1 august 1944, Ilie Șteflea, șeful Marelui Stat Major după 1942, Constantin Niculescu, comandant de corp de armată, Constantin Vasiliu-Răscanu, comandantul Corpului 5 teritorial din Valea Prahovei și zona petroliferă din județul Dimbovița, Victor Dombrowski, Ilie Crețulescu, Socrate Mardare, subșef al Marelui Stat Major, colonelii Gheorghe Zamfirescu, șeful Secției operații din Marele Stat Major, Valeriu Selescu și mulți alții.

Multe contacte cu ofițeri de diferite grade și funcții au fost menținute direct de membri ai partidului comunist. Astfel, locotenent-colonelul Victor Precup, devenit comunist în închisoare (fusesse condamnat înainte de război pentru o acțiune pe care o organizase împotriva lui Carol II și eliberat odată cu abdicarea acestuia), a creat la începutul lunii septembrie 1940, la indicația partidului, un cerc larg cu foști camarazi de arme aflați în activitate la diferite eşaloane ale armatei.

Îndeplinind sarcinile date de partid, comuniștii din armată au desfășurat o susținută muncă de lămurire în rîndul soldaților și alți antifasciști din Regimentul 20 infanterie de la Turnu Măgurele, din Flotila 3 bombardament de la Craiova, din Divizia 9 infanterie din Constanța, de la unele unități din Timișoara și Lugoj.

Strînse legături cu militarii au avut fruntași ai Frontului Plugarilor. Președintele acestei formații politice, dr. Petru Groza, era în contact cu o seamă de generali și ofițeri superiori, unii dintre ei comandanți de mari unități pe front și în spatele frontului. În repetate rînduri, el a discutat cu aceștia asupra măsurilor ce se impuneau pentru sabotarea planurilor comandamentelor germane. Pe unii comandanți de cercuri de recrutare din sud-vestul Transilvaniei și Banat i-a îndemnat să reducă cît mai mult posibil numărul de recruți destinați frontului antisovietic. Intelectuali, membri ai Frontului Plugarilor, care erau mobilizați sau concentrați, încurajau starea de spirit antihitleristă în continuă creștere a ostașilor².

ROMÂNIA în războiul antihitlerist

ROMÂNIA în războiul antihitlerist

De altfel, trebuie spus că toți ceilalți lideri politici care făceau parte din Frontul Patriotic Antihitlerist și din Blocul Național-Democratic aveau adepți și cunoscuți printre generali și ofițeri armatei române. Hotărâtoare în ceea ce privește asigurarea participării fără fisură a întregii armate la actul eliberator de sub opresiunea Germaniei naziste a fost orientarea P.C.R. spre atragerea regelui Mihai, în calitate de șef al armatei, la acest act istoric.

Din punct de vedere psihologic, moral, armata era pregătită, de la soldat la general, pentru asaltul împotriva dictaturii antonesciene și a trupelor germane. La organizarea acestuia, ofițeri din Marele Stat Major au furnizat date despre dislocarea trupelor germane pe teritoriul țării și forța lor combativă, întocmindu-se un tabel cu date amănunțite asupra acestora din 63 de localități; au reținut pe frontiera vestică și pe linia vremelnică de demarcație din Podișul Transilvaniei Armata 1, cu dotarea necesară în armament și muniții, iar în zonele interioare un număr corespunzător de mari unități³. S-au procurat date privitoare la mișcarea trupelor germane de pe front, ținându-se evidența schimbărilor ce surveneau. Comandamentul Armatei 1 elaborase deja planuri de apărare împotriva unor acțiuni ofensive germano-ungare din afară, precum și planuri de ofensivă pentru eliberarea părții nord-vestice a României aflată sub ocupație horthystă.

În ceea ce privește pregătirea planurilor pentru răsturnarea dictaturii antonesciene și întoarcerea armelor contra Germaniei hitleriste, acestea au fost elaborate cu concursul statului major al Comandamentului militar al Capitalei, pentru București, și al statului major al Corpului 5 teritorial, pentru Ploiești și zona lui de acțiune din județele Prahova și Dimbovița.

Pentru București, conducerea P.C.R. a indicat, la începutul lunii iulie 1944, obiectivele hitleriste și instituțiile guvernamentale care trebuiau blocate sau ocupate⁴. Pentru Ploiești și Valea Prahovei, au fost pregătite echipe de muncitori pentru a prelua paza rafinărilor și schelelor petrolifere și a le apăra, împreună cu unitățile militare din zonă, împotriva încercărilor hitleriștilor de a le distruge, precum și de a curăța orașul Ploiești și zona respectivă de trupele germane.

Conform planurilor stabilite, după arestarea la Palatul regal, la 23 august 1944, în jurul orei 17, de către echipa de militari, a lui Ion Antonescu și Mihai Antonescu, elementul de forță armată a intrat în acțiune în ordine și disciplină. La Comandamentul militar al Capitalei, la orele 18, s-a transmis unităților din subordine parola convențională de alarmare, ordinul „Pajura”, și convocarea comandanților de sectoare militare la comandament; după 30 de minute, s-a transmis ordinul „Stejar — extremă urgență” de intrare în dispozitivul de luptă stabilit și cunoscut de unități. La aceeași oră, comandanților

Ofițeri din Statul major al Regimentului român 34 infanterie într-o localitate din Ungaria — eliberată prin lupte aprige — stabilind o nouă misiune de luptă

de unități li s-a înmănat ordinul de operații nr. 30 871 din 23 august 1944, care prevedea ocuparea și apărarea sediilor autorităților și instituțiilor publice din Capitală, blocarea prin foc și lichidarea într-o anumită succesiune de urgență a obiectivelor hitleriste⁵.

Între orele 18,30 și 24,00, unitățile militare și formațiunile de luptă patriotice au luat sub control toate obiectivele precizate prin ordine.

Concomitent a fost constituit noul guvern sub președinția generalului Constantin Sănătescu, avind ca secretari de stat fără portofolii reprezentanții partidelor politice din B.N.D. (P.C.R., P.S.D., P.N.T. și P.N.L.), partidul comunist deținând, prin Lucrețiu Pătrășcanu, și interimatul Ministerului Justiției; la Marele Stat Major a fost numit șef generalul de divizie Gheorghe Mihail, împuternicit de rege și cu comanda tuturor forțelor armate române.

La orele 22 a fost difuzată prin radio proclamația regală, al cărei text fusese pregătit în prealabil de comun acord cu conducerea Partidului Comunist Român; ea a fost însoțită de trupe ca un ordin de luptă. Proclamația anunța răsturnarea dictaturii antonesciene, precizând că „Din acest moment încetează lupta și orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum și starea de război cu Marea Britanie și Statele Unite”. Proclamația sublinia că „oricine s-ar împotrivi hotărârii noastre liber luate și care nu atinge drepturile nimănui este un dușman al neamului nostru. Ordon armatei și chem poporul să lupte prin orice mijloc și cu orice sacrificii împotriva lui”⁶.

În aceeași noapte, Comitetul Central al Partidului Comunist Român a dat publicității o Declarație, prin care, apreciind ca inevitabilă cîciora cu forțele hitleriste, chema „muncitorimea, țărănimea, intelectualii și pe toți cetățenii României la luptă fără cruțare, cu toate armele, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său”.

La rîndul lui, guvernul „format din reprezentanți a patru partide politice... unite în Blocul Național Democratic” afirma, în Declarația adoptată: „Țara întreagă dorește pacea. Dar voința de pace a României nu însemnează nici dezarmare, nici teamă. Orice piedică pusă în drumul înfăptuirii năzuințelor spre pace și libertate a[le] poporului român va dezlănțui o luptă fără milă și fără cruțare din partea tuturor forțelor armate și populare împotriva celor care ar încerca să mențină țara noastră în război cu Națiunile Unite, prelungindu-i astfel zadarnic suferințele”⁸.

Către orele 23, din 23 august 1944, șeful Marelui Stat Major a dat o Directivă operativă în care, precizînd ideea generală operativă, ordona:

Artileriști români schimbînd poziția pe frontul din Transilvania

a) încetarea imediată a focului contra trupelor Națiunilor Unite (sovietice);

b) recuperarea forțelor armate române de pe frontul din Basarabia și Moldova în scopul ulterioarei lor întrebunătăiri în operațiunile vizând recucerirea Ardealului de nord;

c) eliberarea teritoriului național ocupat de trupele germane;

d) acțiune ofensivă pentru recucerirea Ardealului de nord. Acțiunile decurgînd din aliniatele a, b și c încep imediat. Pentru acțiunea ofensivă contra trupelor germano-maghiare din Transilvania de nord se vor da ordine ulterioare⁹.

Directiva preciza misiunile forțelor din Moldova aflate în retragere, dispunînd să se „concentreze, cît mai repede, în zona Focșani-Galați, în scopul de a împiedica trupele germane ce au luptat în Moldova și Basarabia de a invada Muntenia”, ulterior urmînd a se „concentra în regiunea Ploiești-București, în scopul de a concura la eliberarea teritoriului muntean de trupele germane și în măsură să treacă la acțiuni ofensive în Transilvania”¹⁰.

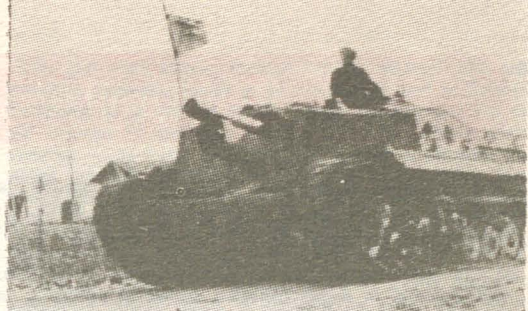
În continuare, Directiva a stabilit zonele de operații din interior, forțele și comandanții, misiunile. Consemnul general pentru toate trupele era: „menținerea ordinii, împiedicarea oricărei acțiuni de sabotaj vizînd căile ferate, transmisiunile permanente, rafinăriile de petrol, fabricile și uzinele etc.; tăierea transmisiunilor germane de orice fel, în scopul de a le paraliza exercitarea comandamentului; acțiunea militară trebuie să fie fulgurătoare, în scopul de a exploata surpriza inițială”¹¹.

Pe baza directivei de mai sus, comandamentele armatelor și corpurilor de armată terestre, ale aviației și marinei au dat ordine marilor unități și unităților din subordine. Acestea au trecut imediat la acțiune sau în zilele ce au urmat, cînd au intrat în contact cu trupele germane în retragere.

În București, realizînd în seara zilei de 23 august dispozitivul de luptă ordonat și blocînd prin foc obiectivele militare germane, unitățile militare începuseră ostilitățile împotriva trupelor germane; concomitent, formațiuni de luptă patriotice au atacat militarii germani care circulau prin oraș sau din unele cantonamente cunoscute. În ziua de 24 august, orele 4, unitățile militare au dezlănțuit atacul general împotriva obiectivelor germane.

În Valea Prahovei și la Ploiești, cel de al doilea centru important al insurecției, Comandamentul Corpului 5 teritorial a luat mai întîi măsuri de separare a trupelor române de cele germane și de blocare a comunicațiilor Ploiești-Brașov și Tîr-

împreună cu întreaga armată, ostașii-marinari și-au făcut exemplar datorita pe frontul antihitlerist. În foto: dragor românesc în misiune de deminare, pe Dunăre

Tancuri românești în urmărirea inamicului, pe cîmpurile de luptă din Cehoslovacia

goviște-Ploiești pentru a împiedica trupele germane să pună stăpînire pe obiectivele importante din zonă, în special pe orașul Ploiești.

În aceeași noapte de 23/24 august, în zona Valea Seacă-Mălini, Regimentul 3 grăniceri, plus un batalion din Regimentul 6 grăniceri, aflate sub comanda colonelului Nistor Teodorescu, a atacat trupele Diviziei 3 munte germană.

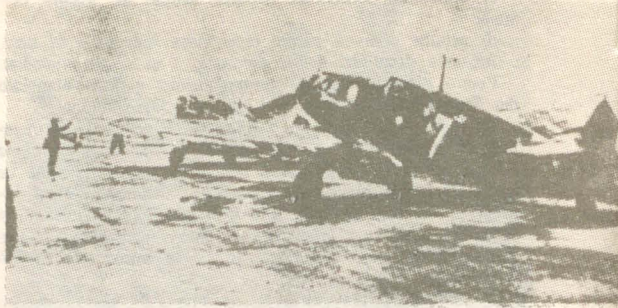
Astfel, exprimînd voința și hotărîrea de luptă a poporului, armata română întorsese armele împotriva Germaniei naziste, luptele insurecționale cuprinzînd toată țara. Dacă în seara zilei de 23 august 1944 intraseră în acțiune Ministerul de Război, Marele Stat Major, Comandamentul militar al Capitalei, Comandamentul aeronauticii și cel al Marinei militare, Inspectoratul general al jandarmeriei și Inspectoratul pregătirii premilitare, comandamentele de armate, de corpi teritoriale, corpi de armată, la 24 august au trecut la îndeplinirea misiunilor de luptă 28 de divizii și Detașamentul 18 pază din zona petroliferă, în zilele de 25 și 26 august încă 17, iar în perioada următoare alte 14 mari unități și corpi aparte.

Luptele desfășurate de armata română, puternic sprijinită de întregul popor, dezarmarea și capturarea trupelor germane de pe teritoriul de sud-est, central și de sud-vest al țării, împiedicarea acestora de a pune stăpînire pe Carpații Răsăriteni, zona fortificată Cașin-Focșani-Brăila și pe Carpații Meridionali, menținerea fermă a capului de pod de circa 50 000 km pătrați în Podișul Transilvaniei, au asigurat victoria deplină a insurecției naționale, care a constituit totodată începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Înaltul comandament german (O.K.W.) făcuse mari eforturi pentru a-și reface apărarea pe arcul carpatin din România și a-l transforma într-o barieră puternică în calea forțelor sovietice spre Balcani, sud-vestul și centrul continentului, transferînd din Franța și Germania un număr important de divizii¹². Speranțele lui au fost însă spulberate de tenacitatea cu care trupele române și-au îndeplinit misiunile. Pe bună dreptate constata la 2 septembrie 1944 postul de radio Moscova, în cronică sa consacrată evenimentelor internaționale din zilele premergătoare, că „încercarea hitleriștilor de a răsturna situația din România a eșuat complet. Noul guvern român a sfîrșit toate încercările hitleriștilor și este stăpîn pe situație...”¹³.

Profund devotată intereselor supreme ale poporului, prătrunsă de un puternic patriotism, armata română, purtătoare a tradițiilor eroice străbune, s-a angajat cu convingere în lupta pentru eliberarea patriei de sub dominația Germaniei naziste și pentru restabilirea independenței și suveranității naționale. Pentru acest scop înalt, armata română a continuat lupta, cot la cot cu armata sovietică, pentru eliberarea restului teritoriului național de sub ocupația horthysto-hitleristă, precum și dincolo de frunțările țării, pînă la victoria asupra celui de al treilea Reich. În același timp, ea a dat dovadă în continuare de receptivitate la evenimentele politice fierbinți de la sfîrșitul anului 1944 și primele luni ale anului 1945, situîndu-se

alături de forțele revoluționare. Referindu-se la aceasta, la atașamentul armatei față de interesele oamenilor muncii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, subliniază la 6 martie 1975, în cuvântarea rostită la marea adunare populară, cetățenească din Capitală, „rolul însemnat în marile înclăștări sociale și politice și în profunde transformări revoluționare din acea vreme pe care l-au avut forțele noastre armate. Paralel cu participarea activă pe front [...] armata română a îndeplinit o importantă misiune patriotică, revoluționară, acționând alături de popor, de masele muncitoare, de forțele democratice ale societății, pentru înfrângerea împotrivrării reacțiunii și cucerirea puterii politice de către proletariat în alianță cu țărănimea muncitoare, cu toate categoriile de oameni ai muncii”¹.

Avioane românești de luptă pe aerodromul Popești-Leordeni în timpul evenimentelor din August 1944

¹ General-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, Adăncirea contradicțiilor dintre politica promovată de regimul antonescian și poziția forțelor politice interne. Măsură și acțiuni inițiate de Marele Stat Major și alte comandamente superioare pentru conservarea potențialului militar al României în vederea recâștigării atributelor de independență și suveranitate națională (1943—1944), în „File din istoria poporului român”, vol. 15, București, 1984, p. 135.

² România în războiul antihitlerist, București, 1966, p. 44.

³ A se vedea în detaliu, general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, op. cit., p. 136—138.

⁴ Arhiva Comitetului Central al Partidului Comunist Român, fond. 1, inv. 9, dosar nr. 3, documentele nr. 5 și 6.

⁵ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, dosarul nr. 242/2, Ordinul de operații al Comandamentului militar al Capitalei pe perioada 23—30 august 1944.

⁶ 23 August 1944 — Documente, vol. II, București, 1984, p. 415—416.

⁷ Ibidem, p. 415.

⁸ Ibidem, p. 417.

⁹ Documente privind istoria militară a poporului român, 23—31 august 1944, vol. I, București, 1977, p. 14.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem, p. 16.

¹² Korom Mihály, A fasizmus bukása Magyarországon (Prăbușirea fascismului în Ungaria), Kossuth Könyvkiadó Budapest, 1961, p. 204.

¹³ *** 23 August 1944. Documente, vol. II, p. 574.

¹⁴ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 11, București, 1975, p. 265.

UN MERITAT LOC

4

ÎN CADRUL COALIȚIEI ANTIHITLERISTE

România a avut o valoroasă contribuție de ordin strategic la obținerea victoriei din mai 1945. Prin efectivele angajate în luptă de la 23 august 1944, prin rezultatele considerabile privind scurtarea războiului cu circa 200 de zile, prin avantajele aduse Națiunilor Unite, prin eficiența operațiilor militare desfășurate de armata română pînă la victoria finală, prin efortul economic făcut pentru susținerea frontului, țara noastră s-a situat pe locul al patrulea în rîndurile coaliției antihitleriste, după Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie.

Acțiunea militară a României a fost unitară, integrală și imediată, chiar din seara zilei de 23 August 1944, neînregistrîndu-se nici o defecțiune organizatorică sau de execuție. Fără nici un simptom de dezagregare, armata română, animată de înalte sentimente patriotice, a încetat ostilitățile cu adversarul de pînă atunci și a început imediat lupta împotriva Wehrmachtului.

Semnificativ pentru caracterul inedit al „întoarcerii de arme” românești — fapt apreciat ca fiind fără precedent în istoria militară universală — este și comparația cu alte state aflate în situații similare, fiind departe de noi gîndul de a le minimaliza efortul depus pentru înfrîngerea fascismului.

Italia, de exemplu, a rupt alianța cu Germania și a încheiat armistițiul cu Națiunile Unite la 3 septembrie 1943, dar din cele 62 divizii ale armatei de uscat doar nouă (14,5 la sută) au trecut de partea aliaților, fără a începe însă imediat lupta împotriva hitleriștilor. La 30 noiembrie 1943, contele Sforza recunoștea cu amărăciune că nici un italian nu lupta alături de trupele aliate pentru dezrobirea Italiei.¹ Italia a declarat război Germaniei abia la 13 octombrie 1944 (recunoscîndu-i-se imediat calitatea de cobeligeranță); opinia publică internațională lua cunoștință abia la 10 decembrie că trupe italiene luptă împotriva Wehrmachtului. Efortul Italiei nu a fost unitar, deoarece o parte din diviziile sale au continuat lupta alături de trupele hitleriste.

Bulgaria a întrerupt relațiile cu Germania la 9 septembrie 1944, iar forțele sale militare au înfruntat Wehrmachtul cîteva zile mai tîrziu. Caracterul unitar al acțiunii forțelor sale armate nu a fost însă deplin, deoarece, așa cum transmitea la 14 septembrie 1944, ora 22, postul de radio Londra, „Situația din Bulgaria este în totul neclară. În timp ce trupele marelui Tito au dezarmat mai multe divizii bulgare, unele formațiuni ale armatei bulgare luptă alături de trupele aliate, în timp ce altele continuă să acționeze fără nici un rost alături

de germani pentru a asigura acestora o retragere care însă le-a fost complet tăiată².

Finlanda a încheiat armistițiul cu Națiunile Unite la 19 septembrie 1944, dar nu și-a asumat nici o obligație de luptă împotriva trupelor hitleriste.

Ungaria, deși a semnat armistițiul cu Națiunile Unite la 20 ianuarie 1945, în momentul în care cea mai mare parte a teritoriului său era eliberată, și s-a obligat să pună în linie de luptă opt divizii de infanterie, nu a participat la efortul comun al Națiunilor Unite cu nici o mare unitate. Mai mult, forțe militare ale Ungariei au continuat luptele alături de Wehrmacht până la înfrângerea definitivă a acestora, completându-și astfel locul de prim-satelit voluntar al Germaniei cu cel de ultim și cel mai important secundant al Reichului nazist.

Spre deosebire de aceste situații, acțiunea militară românească a fost *omogenă și totală*. Nici un militar român, nici o subunitate românească nu a mai luptat alături de Wehrmacht. Întreaga armată română s-a angajat imediat în lupta împotriva trupelor hitleriste. Toate tentativele germane de a produce vreo breșă în unitatea ostirii române au eșuat, fapt recunoscut cu minie de comandanții germani.

Participarea armatei române la războiul antihitlerist a fost, de asemenea, *eficientă*, contribuind decisiv la prăbușirea sistemului german de operații din sud-estul Europei, deschizând larg calea înaintării rapide a armatelor sovietice spre centrul Europei și Peninsula Balcanică. Datorită evenimentelor petrecute în România, aprecia în acest sens cunoscutul teoretician militar britanic Liddel-Hart, trupele sovietice au avut posibilitatea să exploateze „*cel mai larg flanc deschis cunoscut vreodată în războiul modern*”, apreciere întărită de șeful de stat major al Frontului 2 ucrainean, generalul M.V. Zaharov, care a confirmat că în spațiul românesc forțele sovietice au realizat ritmuri de înaintare „*mult mai mari decât într-o serie de alte operații*.” Într-adevăr, executând prin spațiul vast al Cîmpiei Române, eliberat de trupele noastre, un marș strategic, forțele sovietice au străbătut, între 23 August și 6 septembrie 1944, 620 km de la Birlad la Turnu Severin într-un ritm de 41 km pe zi, fără a întâmpina practic (cu excepția zonei Păulești) rezistențe din partea trupelor hitleriste lichidate de forțele române. Armatele române — după ce au eliberat, pînă la 31 august

1944, prin efort propriu, întregul teritoriu național aflat sub jurisdicția guvernului român și au menținut la nord de Carpații Meridionali și la vest de cei Occidentali un important cap de pod strategic în care s-au concentrat în liniște forțele aliate sovietice — au luptat exemplar, în cooperare cu armatele sovietice, pe una din direcțiile importante de pătrundere spre centrul Europei, ceea ce a avut ca urmare eliberarea succesivă a părții nord-vestice a României răpite în august 1940 de Ungaria horthystă, apoi a teritoriilor Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei.

Între 23 August 1944 și 12 mai 1945, armata română a angajat în operații peste o jumătate de milion de militari, care timp de 263 de zile au înaintat prin lupte peste 1 700 km, de la Marea Neagră pînă în Podișul Boemiei, au traversat 20 de masive muntoase, au forțat 12 cursuri de apă, au eliberat 8 717 localități, au provocat inamicului mari pierderi în oameni (136 529 morți și prizonieri — adică 540 zilnic, fără a include răniții și morții ridicați de inamic de pe teren) și a produs forțelor inamice mari pierderi în armament și alte mijloace tehnice de luptă. Contribuția importantă a armatei române la obținerea victoriei este relevată și de următoarele cifre: forțe militare mobilizate — peste 1 100 000 la 23 August 1944 și 454 972 la sfîrșitul conflagrației; pierderi proprii — 169 822 (morți, răniți și dispăruți, adică 645 zilnic); ritm mediu zilnic de înaintare — 6,5 km, superior celor realizate de alte armate; anvergura frontului de luptă: 1 400—520—120 km, adică o medie de 350 km; amplu efort economico-financiar de peste 1 200 000 000 dolari, la cursul valutar din 1938.

Evaluarea, la adevăratele ei proporții, a contribuției românești la înfrîngerea fascismului nu poate să treacă peste faptul că efortul militar românesc a fost susținut în întregime *pe baza resurselor proprii*, fără nici un sprijin din partea statelor aliate, și în condițiile în care au trebuit să fie îndeplinite și clauzele deloc ușoare ale Convenției de armistițiu. Participarea României la războiul antihitlerist a constituit, totodată, *rezultatul unității de voință și acțiune a întregului popor român*, a tuturor forțelor politice românești care constituiseră în vara anului 1944 Blocul Național-Democratic. Indiferent de convin-gerile politice ale partidelor și forțelor politice care participau

Sub lozincă lansată de partid „Totul pentru front, totul pentru victorie”, armata română a simțit permanent sprijinul poporului, fiind aprovizionată cu cele necesare ducerii războiului pînă la victoria finală

ROMÂNIA în războiul antihitlerist

ROMÂNIA în războiul antihitlerist

sau nu la conducerea țării, națiunea română a susținut exemplar frontul antihitlerist și a îndeplinit ireproșabil prevederile Convenției de armistițiu din 12 septembrie 1944. Pe ansamblul economiei naționale, în perioada septembrie 1944—iulie 1945, din totalul cheltuielilor statului român, 48 la sută au fost efectuate pentru administrația generală a statului și pentru armată, iar 52 la sută pentru îndeplinirea sarcinilor de armistițiu.

În cursul războiului antihitlerist, România a dispus de o armată puternică, structurată armonios în ceea ce privește armele componente, bine încadrată și capabilă să execute cele mai dificile misiuni de luptă, lucru probat, de altfel, în cursul asprei confruntări cu trupele hitleriste. În domeniul dotării, diviziile române au dispus de mijloacele necesare confruntării cu un inamic puternic, experimentat în luptă, majoritatea modelelor de armament și tehnică de luptă existente fiind fabricate în anii imediat premergători celui de-al doilea război

mondial. În perioada 1 septembrie 1944—12 mai 1945, cantitatea de armament aflată asupra unităților de pe front a sporit în procente de mai jos: cu 20% la puști-mitraliere, cu 40% la mitraliere, cu 134% la tunuri antiaeriene, cu 16% la tunuri anticar, cu 61% la aruncătoare, cu 30% la tunuri de câmp și obuziere, cu 40% la avioane etc. În cursul războiului, au fost expediate pe front pentru completarea pierderilor 33 711 mijloace de foc de infanterie și artilerie, cele mai multe trimise în lunile septembrie, octombrie, noiembrie 1944 și februarie 1945. În ceea ce privește muniția, pentru acoperirea consumului de pe front (aproximativ 100 000 000 de lovituri, cartușe, grenade, proiectile etc., după cercetările efectuate pînă în prezent), diviziile armatei de uscat au primit 33 374 tone de muniție. Unele greutăți întâmpinate, în aprovizionare s-au datorat în special sistemului de transport, dirijat în întregime de Comisia Aliată de Control care a asigurat în primul rînd necesitățile trupelor sovietice.

Situarea României în primele rînduri ale forțelor coaliției antifasciste a fost reliefată cu obiectivitate în acea vreme de numeroși reprezentanți ai cercurilor politice și opiniei publice europene. Exprimînd părerea guvernului sovietic, V.M. Molotov — ministrul de externe al U.R.S.S. — declara la Conferința de pace de la Paris: *Împreună cu noi, împreună cu trupele aliate nouă, România democrată a început lupta pentru înfrîngerea lui Hitler, a făcut sacrificii considerabile în această luptă și noi toți recunoaștem serviciile făcute de poporul român acestei cauze*¹. Ziarul englez „Sunday Times” scria la 8 ianuarie 1945, în contextul unei cuprinzătoare analize asupra evoluției situației militare pe fronturile din Europa: *Din punctul de vedere al efectivelor, România este a patra națiune europeană în lupta împotriva germanilor*, iar postul de radio Paris conchidea un an mai tîrziu: *„Franța socoate că România a adus prin contribuția ei o scurtare a războiului cu cel puțin șase luni.”* Semnificațiile nepieritoare ale participării României la înfrîngerea fascismului au fost reliefate strălucit de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român: *„Participarea României, cu întreaga forță, la războiul împotriva Germaniei naziste, luptele grele purtate de ostașii români, sacrificiile uriașe făcute de întregul popor pentru obținerea victoriei finale asupra fascismului au demonstrat cu putere hotărîrea poporului român de a lupta pentru zdrobirea fascismului și lichidarea politicii imperiale de dominație și asuprire, pentru democrație, pentru cauza independenței și libertății popoarelor, a înțelegerii și colaborării în întreaga lume*”². La Conferința de pace de la Paris, deși aportul românesc la obținerea marii victorii asupra fascismului a fost iarăși recunoscut în termeni elogioși, totuși, în final, datorită politicii marilor puteri de a-și asigura avantajele de ordin economic asupra țării noastre, poporul român nu i s-a recunoscut statutul de cobeligerantă, România fiind tratată, ca și în Convenția de armistițiu, ca un stat fost inamic, în pofida contribuției substanțiale aduse la înfrîngerea Germaniei hitleriste. Această injustiție nu mai putea să schimbe însă realitatea, adevărul de necontestat al uriașului efort militar și economic-financiar făcut de România în războiul antihitlerist.

● MAIOR ALEXANDRU DUȚU

¹ Arh. M.Ap.N., fond 948, Secția 3, dosar nr. 1905. I. 21

² Ibidem, I. 110

³ Cf. „Scînteia” din 14 octombrie 1946.

⁴ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 27, Editura Politică, București, 1984, p.433

Cooperare de comandament româno-sovietică

Subunitate română de artilerie în marș

Trupe române forțînd un rîu în timpul luptelor pentru eliberarea Cehoslovaciei

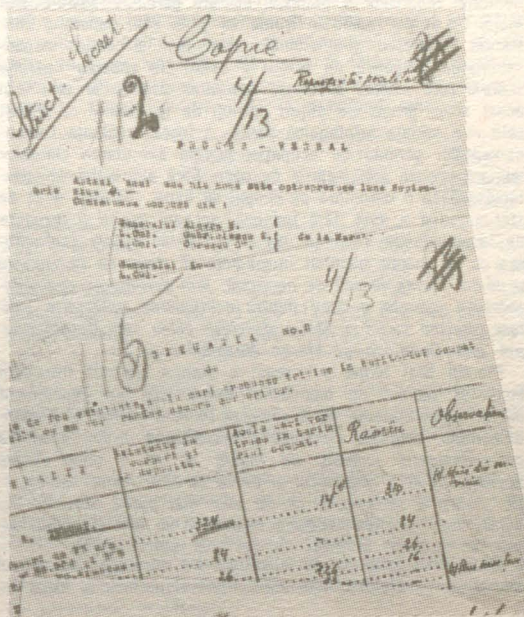

MARELE STAT MAJOR

eludează
condițiile „păcii”
de la București

Anul 1917 — anul strălucitelor biruințe de la Mărăști, Mărășești și Oituz — a avut pentru România un sfârșit dramatic, fiindu-i impusă „pacea” de la București (7 mai 1918). Interesată să-și concentreze forțele pe frontul occidental pentru declanșarea „Ofensivei păcii”, Germania a dictat țării noastre — pe lângă importante și dureroase amputări teritoriale și înrobitoare clauze economice — drastice condiții militare: demobilizarea întregii armate și revenirea ei la cadrul de pace prevăzut de ultimul buget dinaintea războiului; desființarea comandamentelor, corpurilor de trupă și stabilimentelor înființate după bugetul antebelic; reducerea corespunzătoare a efectivelor și predarea armamentului și munițiilor devenite pe această cale disponibile; menținerea numai a două divizii de infanterie, două de cavalerie, iar cu efective de pace reduse, a opt divizii de infanterie, având în total 20 000 de oameni, cărora li se adăugau 3 200 de cavaleriști și 9 000 de artileriști; transportarea în Muntenia și punerea sub paza ocupanților a armamentului, cailor, trăsurilor și celorlalte materiale de război, devenite disponibile prin reducerea efectivelor și desființarea unor corpuri de trupă; supravegherea și controlarea acestei dezarmări de către o comisie militară germană, cu sediul a lăși etc.!

Tragica situație a țării nu a demoralizat națiunea, care era pătunsă de încrederea neclintită în izbînda finală și realizarea idealului pentru care România intrase în război în august 1916². Nu era vorba de o atitudine contemplativă, ci de una activă, materializată în puternicul curent al rezistenței care se manifesta sub diferite forme în toate straturile societății românești. Una dintre laturile acestei rezistențe o constituia pregătirea în secret a reintrării României în război alături de

Reproducere după procese verbale reale...

REPERE CRONOLOGICE

(1 septembrie 1917–1 decembrie 1918)

În toamna anului 1917 și în tot cursul anului următor, acțiunile îndreptate spre înlăturarea supremului ideal al unității tuturor românilor, pentru care România intrase în august 1916 în război, s-au înmulțit și diversificat. Ele s-au desfășurat în condiții politice și militare deosebit de dificile.

Dezorganizarea frontului rus în toamna anului 1917 ca urmare a victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și a încheierii armistițiului de la Brest-Litovsk, a pus România într-o situație extrem de critică: abandonată sau neglijată de aliații săi, țara noastră s-a văzut nevoită să încheie armistițiul (26 noiembrie/9 decembrie 1917) și apoi „pacea” (24 aprilie/7 mai 1918) cu Puterile Centrale. Chiar și în aceste împrejurări dramatice, poporul român, în întregimea lui, nu a încetat lupta pentru realizarea idealului de libertate și unitate națională, manifestate cu deosebită putere atât cu ocazia celei de-a doua mobilizări a armatei, cât și cu prilejul plecării din țară a trupelor germane.

În teritoriul liber, ca și în cel ocupat de trupele dușmane, în provinciile aflate sub stăpînire străină, ca și în diverse state ale Europei și chiar dincolo de ocean, oameni politici și diverse comitete și organizații au făcut cunoscute aspirațiile de unitate ale poporului român.

Intensificarea mișcărilor revoluționare și naționale, prăbușirea celor două imperii — țarist și austro-ungar — au modificat radical condițiile luptei pentru desăvîrșirea unității tuturor românilor. În acest context internațional, într-o puternică etevescență ce însușește întregul popor, în cursul anului 1918, în urma adunărilor de la Chișinău, Gernăuți și Alba Iulia, avea să se realizeze dezideratul pentru care se jertfisera atâtea generații de înaintași: unirea laolaltă a tuturor românilor, făurirea României Mari. „Desfășurarea evenimentelor istorice — subliniază secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu — demonstrează în modul cel mai categoric faptul că unirea nu a fost efectul unei întâmplări, rodul unei simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerilor intervenite la

ROMÂNIA

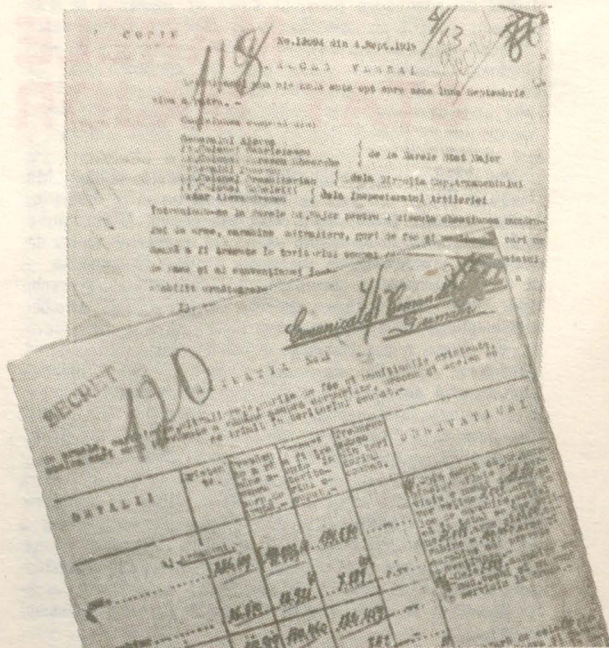
în războiul de eliberare și reîntregire națională

aliatii din Antantă. În acest cadru, s-a înscris pe un loc de seamă activitatea Marelui Stat Major român — organism care a preluat atribuțiile de conducere a armatei, deținute pe timp de război de Marele Cartier General — în perioada dintre „pacea” de la București și decretarea celei de-a doua mobilizări (28 octombrie/10 noiembrie 1918).

Deși supus atentei supravegheri a reprezentanților Puterilor Centrale, îndeosebi a Comisiei militare germane, Marele Stat Major (M.St.M.) român în frunte cu șeful său, generalul Constantin Christescu, și-a asumat independent și curajos responsabilitatea pregătirii de război a oștirii „în vederea ceasului suprem care trebuia să aducă realizarea aspirațiilor sale”. În acest scop, grupul de ofițeri patrioți de la M.St.M. a utilizat cele mai variate stratageme pentru a înșela vigilența comandamentului german de ocupație, privind executarea clauzelor militare impuse prin tratatul de pace. Fără a fi la fel de spectaculoasă ca o înfruntare pe cîmpul de luptă, „bătălia” dusă de stat-majoriști a avut, fără îndoială, accente eroice și rezultate de incontestabilă eficiență. Nu a fost deloc ușoară confruntarea cu un inamic obstinat în credința că misiunea sa era „de a păstra Muntenia atât de necesară, prin petrolul ei, comandamentului suprem german pentru continuarea operațiilor militare, precum și de a păstra deschisă calea spre Constantinopol prin Dobrogea și Marea Neagră”.

Marele Stat Major a acordat o atenție specială întocmirii lucrărilor secrete de mobilizare. Există însă un impediment major: imposibilitatea de a conlucra în mod normal cu comandamentele, corpurile de trupă și autoritățile civile, deoarece comandamentul german, de îndată ce ar fi aflat despre aceasta, n-ar fi împiedicat și poate n-ar fi impus noi condiții, pentru a se asigura că nu vom mai putea mișca”. Din acest motiv, studiile necesare mobilizării au fost elaborate numai în birourile M.St.M., în cel mai strict secret.

Executarea lucrărilor de mobilizare s-a declanșat la ordinul verbal al generalului Constantin Christescu, imediat după în-

...și procese verbale false, întocmite de statul major

masa tratatelor, ci rezultatul luptei hotărâtoare a celor mai largi mase ale poporului, un act de profundă dreptate națională, realizarea unei concordanțe legice între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului, pe de o parte, și cadrul național cerut cu stringență de aceste realități”.

Devenea astfel realitate un deziderat pentru a cărui împlinire nenumărate generații și-au adus contribuția de luptă și jertfă: opera înfăptuită de ele se înscris în legitimitatea și în logica istoriei: un singur popor, o singură țară.

3/16 septembrie 1917. La Iași a sosit o misiune militară americană, alcătuită din 39 persoane, dintre care 28 erau cadre medicale, însoțită de ministrul plenipotențiar al S.U.A. în România, Charles Vopicka.

4/17 septembrie 1917. Pe frontul francez a sosit primul contingent de voluntari transilvăneni format în S.U.A.

7/20 septembrie 1917. Referindu-se la eroismul cu care trupele române luptau pe frontul din Moldova, ziarul rus „Iujnii Krai” scria: „Românii sînt bravi și se luptă ca lei. Se luptă pentru orice bucăciță din pămîntul lor așa de îndrăgît ca și lupoaica cînd i se răpește puilul”.

10/23 septembrie 1917. Pe plătul de la Șorogari, de lângă Iași, a avut loc solemnitatea depunerii jurămîntului de către un nou contingent de 600 soldați și 37 ofițeri

transilvăneni sosit din Rusia.

25 septembrie/7 octombrie 1917. Ziarul ieșean „Opinia” publică aprecierea generalului Henri Mathias Berthelot privind comportarea armatei române în marile bătălii din iulie—august în care „a dat minunate dovezi de eroism. Soldații români luptă admirabil. Sînt la înălțimea celor mai viteji apărători. Ei sînt cei mai buni soldați ai lumii”.

1/14 octombrie 1917. la ființă Regimentul vînătorilor de munte prin reorganizarea fostului Batalion al vînătorilor de munte.

9/22 octombrie 1917. Sînt decorate cu ordinul „Mihai Viteazul” drapelele regimentelor 32 infanterie „Mircea” și 3 vînători.

13/26 octombrie 1917. S-au comandat în S.U.A. 8 submarine, 20 vedete ultrarapide și 2 escadrile de hidroavioane.

15/28 octombrie 1917. Începînd cu această dată, Compania de automitrăliere s-a transformat în Compania de motocicliști, subordonată Regimentului de tracțiune automobilă.

20 octombrie/2 noiembrie 1917. Principalele cotidiane românești publică aprecierile ziarului britanic „Westminster Gazette” despre comportarea trupelor române în vara anului 1917, cînd au dat „o probă splendidă despre calitățile lor”, apărarea „frontului de pe Siret” înscindîndu-se în

ROMÂNIA

în războiul de eliberare și reîntregire națională

cheierea demobilizării armatei, prima acțiune constind în alcătuirea de către biroul „organizare” a două situații: una a oamenilor lăsați la vatră care au trecut în teritoriul ocupat și o alta a armamentului aflat asupra trupelor și în depozite. Pe baza analizei acestor date, secțiile organizare-mobilizare și operații au stabilit la începutul lui septembrie unitățile care puteau fi constituite la mobilizare. Generalul Christescu a apreciat proiectul prezentat în acest sens „ca fiind transformabil”, apoi l-a aprobat și a ordonat întocmirea lucrărilor de detaliu, cu mențiunea expresă că ele „trebuie executate cât mai repede și cu cea mai mare discrețiune, astfel încât comandamentul german să nu afle ceva despre pregătirea unei astfel de lucrări”⁶.

Eforturile în această direcție s-au concretizat în „Instrucțiunile secrete privind mobilizarea armatei pe timpul ocupației Munteniei și Olteniei de către Puterile Centrale” și într-un set de lucrări complementare care au constituit cadrul general de reglementare a celei de a doua mobilizări.

Una din cele mai perfile clauze ale tratatului de pace era aceea potrivit căreia armamentul și munițiile, devenite „disponibile”, trebuiau obligatoriu și neîntârziat predate autorităților de ocupație. Cuantumul armamentului prevăzut să rămână la dispoziția armatei române (111 539 puști și carabine, 1 608 mitraliere, 1 028 tunuri și obuziere), prin dimensiunea lui modestă, conferea comandamentului „Mackensen” un plus de siguranță pentru reușita acțiunii de diminuare a potențialului de luptă al României. Calculele și speranțele adversarului au fost însă dejucate de Marele Stat Major român printr-o strategie înăpăstiată de simplă, pe atât de ingenioasă.

Comisia însărcinată să stabilească existentul de armament și muniții din dotarea trupelor române și cantitatea ce avea să fie predată a fost alcătuită din reprezentanți ai Marelui Stat Major, Direcției Superioare a Armamentului și Stabilimentelor de Artilerie și Inspectoratului General al Artileriei. Pusă sub președinția generalului Nicolae Aleveră, subșef al

M.St.M., această comisie a încheiat la 4/17 septembrie 1918, pentru aceeași problemă, două procese-verbale: unul oglindind real situația, iar celălalt fals. Primul a ramas la M.St.M. fiind folosit ca „măsură” pentru lucrările secțiilor organizare-mobilizare și operații, iar cel de-al doilea — reducând simțitor volumul de armament și muniții existent și, proporțional, cantitatea care urma să fie transferată în teritoriul ocupat — a fost înaintat ministrului de război, care l-a aprobat și l-a remis sub formă de tabel comandamentului german de ocupație. În acest mod erau menținute în Moldova cantități importante de armament și muniții, peste prevederile tratatului de pace, după cum se vede în următorul tabel:

Armament, muniție	Cantitatea admisă de tratat	Au rămas	Peste prevederile tratatului
Puști și carabine	111 539	230 000	118 461
Mitraliere	1 608	2 224	616
Tunuri și obuziere	1 028	1 120	92
Muniții infanterie	43 314 900	128 953 000	85 638 100
Muniții artilerie	210 200	1 243 857	1 033 657

Mai mult: în teritoriul ocupat a fost trimis preponderent armamentul vechi — uzat și lipsit de muniție —, aflat în depozite, armament la a cărui întrebuințare armata română renunțase deja.

Acțiunea a fost desăvârșită prin ordinul secret emis de M.St.M. în care se precizau categoriile și cantitățile de armament și muniție destinate transportului în teritoriul ocupat. Predat șefilor de stat major de la corpurile de armată, ordinul a fost completat cu instrucțiuni verbale privitoare la modul de păstrare și precauțiile legate de cantitățile aflate în plus față de prevederile tratatului.

analele militare ca „una din cele mai frumoase operațiuni de război”.

25 octombrie/7 noiembrie 1917. Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie — la Petrograd are loc insurecția armată, gărzile roșii ocupă principalele obiective, guvernul provizoriu este răsturnat, ca organ al puterii de stat fiind instituit Consiliul Comisarilor Poporului în frunte cu V.I. Lenin — a inaugurat în istoria omenirii epoca revoluțiilor proletare, a trecerii de la capitalism la socialism, eveniment ce a avut un puternic ecou și în România.

26 octombrie/8 noiembrie 1917. Congresul al II-lea general al sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților din Rusia adoptă **Decretul asupra păcii**, prin care se propunea tuturor statelor beligerante începerea tratativelor în vederea încheierii unei păci democratice și drepte.

1/14 noiembrie 1917. Se înființează, în locul Corpului apărării antiaeriene, Divizionul de artilerie antiaeriană.

25 noiembrie/8 decembrie 1917. Statele Unite ale Americii declară război Austro-Ungariei.

26 noiembrie/9 decembrie 1917. La Focșani se încheie armistițiul dintre România și Puterile Centrale.

13/26 decembrie 1917. Decorarea post-mortem a căpitului Grigore Ignat cu ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a „pentru vitejia și strălucita îndrăzneală cu care a luptat compania sa de mitralieri în lupta de la Răzoare din 6 au-

gust 1917” unde „eroica companie a fost găsită acoperită de cadavre inamice, iar comandantul ei cu mina înclăștată pe mitraliera cu care trăsese pînă în momentul cînd a murit moarte de erou”.

26 decembrie 1917/8 ianuarie 1918. În fața Senatului, președintele S.U.A., W. Wilson, prezintă programul intitulat „Cele 14 puncte”, în care spunea printre altele: „Pozițiile din Austro-Ungaria, cărora noi dorim să le vedem salvate și asigurate locul printre celelalte națiuni, trebuie să le fie acordată cea mai largă autonomie”.

1/14 ianuarie 1918. Între reprezentanții armatelor româno-ruse de pe frontul român și cei ai comandamentului suprem al Puterilor Centrale se încheie o convenție — completare la armistițiul de la Focșani din 26 noiembrie/9 decembrie 1917 —, care prevedea încetarea tuturor operațiilor militare pe Marea Neagră pe durata armistițiului.

2/15 ianuarie 1918. Are loc vizita protocolară de prezentare a membrilor primei legății române — dr. C. Angelescu, N. Lahovary, Al. Rubin, maiorul L. Teiușanu și V. Stoica — la Casa Albă, prilej cu care s-a subliniat că România a intrat în război pentru a „elibera pe frații supti unui jug greu de răbdat”.

13/26 ianuarie 1918. Academia de științe morale și politice din Paris adresează Academiei Române o telegramă

Aceasta este explicația că în ajunul celei de-a doua mobilizări armata română dispunea în Moldova de „suficiente cantități de armament cu care putea să satisfacă necesitatea de organizare și dotare cu armament de infanterie și cu artileria de cîmp pentru 18 divizii. Afară de acest armament se mai dispunea de: 31 baterii grele (tunuri de 120 mm, 150 mm, 155 mm și 210 mm), 15 baterii de munte, 100 mortiere de tranșee de 58 mm. În ce privește munițiile, cantitățile existente în Moldova asigurau, în medie, 10 zile de foc pentru 18 divizii și 15-20 zile de foc pentru cele 9 divizii pe care M.St.M. le-a putut mobiliza de la început⁹. A fost cel mai strălucit succes obținut de M.St.M. în acțiunea sa de îndeplinire a condițiilor „păcii”.

Completată și cu alte rezultate — obținute în reorganizarea transporturilor militare pe calea ferată, recoltarea informațiilor referitoare la inamic, asigurarea materialelor sanitare și veterinar necesare mobilizării etc. —, acțiunea temerară a Mare-lui Stat Major român nu a rămas fără ecou imediat. Astfel, capacitatea de luptă asigurată armatei române prin grija M.St.M. a fost luată în calcul de Antantă în stabilirea proiectelor de operații ale forțelor aliate din Europa răsăriteană. Pe măsura apropierii frontului, M.St.M. a schițat și un proiect de operații împotriva Puterilor Centrale care prevedea, în esență, închegarea unui dispozitiv alcătuit din două armate — numite „de Prut” și „de Siret” — suficient de flexibil pentru a permite intervenția pe oricare din direcțiile probabile de acțiune, în momentul în care Dunărea avea să fie atinsă de eșaloanele aliate⁹. De altfel, Ludendorff își confesa îngrijorarea: „România caută să se sustragă obligațiilor acceptate, să trăgăneze demobilizarea armatei, să țină la dispoziție în Moldova și în Basarabia trupe și materiale de război spre a-și păstra posibilitatea de a intra la momentul potrivit iarăși în război împotriva noastră”¹⁰.

Evenimentele se vor precipita după ce armatele austro-ungare de pe frontul italian vor încheia armistițiul de la Villa

Giusti (21 octombrie/3 noiembrie 1918). În aceste clipe fierbinți, generalul Constantin Prezan, care condusese Marele Cartier General pînă la demobilizare, a fost rechemat la Iași pentru a prezenta regelui situația armatei române. Studiul său înaintat la 22 octombrie/4 noiembrie 1918 conținea și o măgulitoare apreciere la adresa activității M.St.M.: „...datorită desigur numai devotamentului și curajului executanților nu s-au trecut „dincolo” decît materialul și munițiunile ce nu se puteau întrebuișa și care nu erau strict necesare armatei de operațiuni. Avem arme, tunuri și munițiuni suficiente. Tot acest material se găsește la îndemina unităților și nu trebuie decît brațe să le apuce”¹¹.

Atunci cînd a sunat ceasul izbăvirii, brațele ostașilor români, neslăbite de lungă și dureroasă așteptare, nu au pregetat să ridice arma cu același elan ca în august 1916 și cu aceeași vitejie dovedită în vara lui 1917, pentru eliberarea teritoriului vremelnice ocupat de inamic și împlinirea idealului multiseclar al unirii tuturor românilor în hotarele aceluiași stat, unitar, liber și neafirmat.

● Căpitan EFTIMIE ARDELEANU

⁹ Arhiva Ministerului Apărării Naționale (în continuare se va abrevia Arh. M.Ap.N.), fond 949, dosar 2223, f. 44.

¹⁰ Charles Stenon, *Le mystère roumain et la defection russe, Paris, 1918*, p. 314, 337.

¹¹ Arh. M.Ap.N., fond 948/52, d. 132, f. 1.

¹² Arh. M.Ap.N., fond 948/52, d. 131, f. 3.

¹³ Arh. M.Ap.N., fond 949, d. 2001, f. 146.

¹⁴ Ibidem, f. 145.

¹⁵ Ibidem, f. 111-121.

¹⁶ Arh. M.Ap.N., fond 948/2, d. 663, f. 5.

¹⁷ Arh. M.Ap.N., fond 949, d. 1986, f. 33-34.

¹⁸ Cf. M. Mușat, *I. Ardeleanu. De la statul geto-dac la statul român unitar, București, 1983*, p. 543.

¹⁹ Arh. M.Ap.N., fond 948/52, d. 268, f. 15.

prin care se exprimă „adîncă admirație pe care i-o inspiră eroismul desfășurat de către România”.

17/30 ianuarie 1918. La Paris apare cel dintîi număr al ziarului săptămînal „La Roumanie”, organ al „revendicărilor și intereselor românești”.

19—21 ianuarie/1—3 februarie 1918. În portul Cattaro se desfășoară răscoală marinărilor din flota austro-ungară, la care participă și marinari de origine română, insurgenți cerînd încetarea războiului imperialist și dreptul popoarelor din cadrul dublei monarhii de a forma state naționale independente.

27 ianuarie/9 februarie 1918. La Brest-Litovsk se semnează tratatul de pace dintre Austro-Ungaria și Ucraina.

20 februarie/5 martie 1918. Se încheie, la Bufta, tratatul preliminar de pace dintre România și Puterile Centrale, în conformitate cu care țara noastră era obligată să cedeze puterilor inamice Dobrogea pînă la „Dunăre, trebuia să demobilizeze cel puțin 8 divizii, să sprijine trecerea trupelor Puterilor Centrale prin Moldova spre Odessa și să licențieze pe toți ofițerii străini și inamici puterilor aliate și a împuțerniciilor lor”.

28 februarie/13 martie 1918. Prin înalt decret se hotărăște ca demobilizarea armatei române să se facă parțial și treptat, cu începere de la 1/14 martie.

26 martie/8 aprilie—28 martie/10 aprilie 1918. La

Roma se desfășoară lucrările Congresului naționalităților asuprite din monarhia austro-ungară, în motiunea adoptată se proclama dreptul acestora de a-și constitui unitatea națională sau de a-și o „completa pentru a ajunge la o deplină independență politică și economică”.

27 martie/9 aprilie 1918. În puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele „sîngure să-și hotărăscă soarta lor”, Statul Țării din Chișinău hotărăște unirea Basarabiei cu România.

11/24 aprilie 1918. La Cîttăducale se creează Legeunea română din Italia, formată din 112 membri.

17/30 aprilie 1918. Sub conducerea lui Traian Voia, la Paris se pun bazele „Comitetului Național al românilor din Transilvania și Bucovina”, ce-și propunea înrolarea românilor din Franța în armatele Antantei, pentru a-și aduce astfel contribuția la victoria cauzei comune, la „eliberarea Transilvaniei, a Banatului, Crișanei și Maramureșului și unirea lor cu România”. Comitetul va edita un organ de presă — revista „La Transylvanie”.

24 aprilie/7 mai 1918. S-a încheiat la București tratatul de pace între România și Puterile Centrale, potrivit căruia România era nevoită să cedeze Bulgariei străvechiul pămînt românesc al Dobrogei, cu o populație ce se ridica — conform recensămîntului din 1912 — la peste 380 430 locuitori, dintre care peste 216 440 români, iar Austro-Ungariei o fișie de peste 5 600 km² de-a lungul Car-

ROMÂNIA

în războiul de eliberare și reîntregire națională

ARDE VALEA PRAHOVEI! Îndeplinirea unei hotărîri dramatice

Întrearea României în război în august 1916 a determinat nu numai importante schimbări în raportul de forțe de pe eșichierul european, ci și serioase pierderi pentru potențialul economic al Puterilor Centrale. Germania, în primul rînd, se vedea lipsită de unul din principalii săi furnizori de petrol și de grîne, ceea ce era de natură să-i dezechilibreze atît capacitatea combativă a trupelor, cît și situația internă. Ludendorff nu lasă nici un dubiu asupra modului în care comandamentul german vedea rezolvarea acestei probleme: „ca să putem trăi, trebuie să învingem România”. A urmat puternica și previzibilă concentrare de forțe a Puterilor Centrale, care a găsit pe marii aliați ai României incapabili de o ripostă militară pe măsură și, după luni de rezistență înverșunată, armata română a fost nevoită să înceapă retragerea către Moldova.

După ce Armata 9 germană a reușit să străpungă defensiva română de la Jiu, „bătălia” pentru petrolul românesc începută în 1914 a intrat într-o nouă fază. Datorită acaparării aproape totale a țiteiului din Valea Prahovei de către capitalul străin (aproximativ 95%), o dată cu izbucnirea războiului mondial, o tăcută surdă se declanșase între companiile petroliere, scindate și ele în două tabere. După ce armatele române au trecut Carpații, izbînda a suris pentru o clipă Antantei, dar deteriorarea continuă a situației militare a impus acestora o reevaluare rapidă a șanselor de a mai păstra petrolul românesc. Astfel, s-a născut ideea distrugerii țiteiului și cerealelor românești —

pentru a nu fi folosite de inamic —, soluție susținută în mod special de Anglia, care era direct interesată ca submarinele germane să nu mai dispună de carburantul necesar pentru raidurile lor devastatoare. În consecință, guvernul român a început să fie presat pe diverse căi pentru a-și da acordul și a îndeplini o asemenea disperată și radicală soluționare a chestiunii petrolului. În chip firesc, cei care au depus cel mai mult sirg au fost reprezentanții Marii Britanii: Barclay, ministrul imperiului britanic la București, a dat asigurări că după război România va fi despăgubită¹, iar generalul Hanbury Williams, care era trimisul comandamentului britanic la Marele Cartier General rus, a transmis la București, prin intermediul generalului C. Coandă, cererea guvernului de la Londra de a se distruge „orice depozit de benzină sau păcură care ar putea să cadă în mîna inamicului, căci sînt reduși la mare lipsă pentru întrebuințarea submarinelor, tot astfel dacă printr-o nenorocire s-ar pierde Valea Prahovei, să se incendieze toate sondele și depozitele, să se distrugă rafinăriile /.../ pe care inamicul ar putea să le utilizeze”².

Solicitarea generalului britanic sosea la București la data de 17/30 noiembrie 1916 și constituia, probabil, un ultim și tardiv apel al Londrei, pentru că încă de la 16/29 noiembrie generalul Dumitru Iliescu telegrafiera Armatei 2 române că se poate începe acțiunea de distrugere a sodelor și rezervoarelor³. Într-adevăr, răspunzînd insistențelor concertate ale aliați-

paților Meridionali și Orientali, navigația pe Dunăre devenea monopol al învingătorilor, România neavînd dreptul să impună taxe vamale; de asemenea, România era obligată să demobilizeze aproape întreaga armată; efectivul său militar urmînd a fi redus la 20 000 oameni la infanterie, la sub 3 200 la cavalerie și pînă la 9 000 oameni la artilerie, totodată, se acorda dreptul de folosință exclusivă a tuturor terenurilor petroliere ale țării, pe o durată de 30 de ani, societății germane „Ollanderein-Pacht-Gesellschaft” etc.

aprilie 1918. Românii aflați în Elveția semnează un protest împotriva tratatului de pace încheiat la București, considerat drept „negarea însăși a independenței politice și economice a patriei noastre. Această pace — se arată în continuare — este un instrument de ură și de război, obținut prin violență, în pofida celor mai elementare principii de justiție [...] Actul de la București nu este un tratat de pace, el este în contradicție flagrantă cu noțiunea de pace”.

1/14 mai 1918. Se publică Instrucțiuni asupra demobilizării armatei.

13/26 mai 1918. Ofițeri și soldați români aflați în Italia adresează un apel soldaților români și cehi din armata austro-ungară, cerîndu-le să lupte pentru eliberarea națională a țărilor lor.

5/18 iunie 1918. În Italia se creează „Comitetul pentru

unitatea română”.

22 iunie/5 iulie 1918. Din inițiativa lui Vasile Stoica, la Washington se pun bazele „Ligii naționale române”, menită a face cunoscută în S.U.A. legitimitatea luptei românilor pentru desăvîrșirea unității statului lor național.

6/19 iulie 1918. la ființă la Cîttăducale „Comitetul de acțiune al românilor din Transilvania, Banat și Bucovina”, al cărui obiectiv era formarea unei legiuni de militari români, care să ia parte la lupta pentru eliberarea străvechilor teritorii românești supuse dublei monarhii.

8/21 iulie 1918. Se instituie medalia „Crucea comemorativă a războiului 1916—1917”, ce urma să se confere „tuturor militanților și asimilaților de orice grad care au luat parte în campania 1916—1917”.

23 iulie/5 august 1918. La împlinirea unui an de la Bătălia de la Mărășești, ziarul ieșean „Mișcarea” scria: „Mărășești rămîne în istorie pagina gloriei nepieritoare. Acolo s-au sfîrșit valurile de atac și grîndina de obuze cu care timp de 20 de zile zadarnic a încercat adversarul să străpungă frontul. Acolo flăcări viteji ai României și-au aruncat capelele și tunicile, uimind lumea întreagă cu energia și eroismul lor. Acolo a culminat gloria vitejiei românești Mărășești, prin proporțiile pe care le-a avut lupta și prin forțele ce s-au aruncat împotriva noastră, a intrat în rîndul bătăliilor mari din istoria universală. [...] Mărășești vor fi ceea ce sînt astăzi în sufletele oricărui bun român: simbo-

lor, guvernul român se decisese pentru incendierea zonei petrolifere. Deci, o hotărâre dramatică, cu numeroase implicații economice și politice, adoptată nu fără împotriviri de către București, mai ales că — așa cum transpare din documentele de arhivă — armata română nu dispunea de un plan sistematic pentru execuția unor distrugeri de asemenea anvergură.⁵ Este drept că în jurul datei de 1/14 noiembrie au avut loc lucrările a două comisii — una civilă, alcătuită din specialiști ai Ministerului Industriei și Comerțului, și o alta militară, avându-l președinte pe generalul Ioan Popovici, aflat atunci în fruntea Comandamentului General al Etapelor — care s-au concretizat în stabilirea anumitor modalități de pregătire și executare a distrugerilor⁶. Însă numai după ce la 10/23 noiembrie inamicul a forțat simultan Oltul și Dunărea, scurgea nemiloasă a timpului a impus în acest sens o soluție sui-generis. Marele Cartier General român, la sugestia colonelului Thomson, a făcut apel la serviciile colonelului Norton Griffiths, din Misiunea militară britanică, încredințându-i sarcina de a coordona execuția distrugerilor. Valea Prahovei va începe să ardă!

Griffiths și alți ofițeri britanici urmau să colaboreze cu comandamentul Armatei 2 române — în a cărei zonă se desfășura acțiunea — și, în special, cu generalii M. Manolescu și C. Anastasiade, numiți pentru îndeplinirea ordinului de distrugere comandanți militari ai regiunilor Prahova și Teleajen. În plus, lucru mai puțin cunoscut, colonelul britanic a fost însoțit peste tot de către căpitanul de rezervă român George-Valentin Bibescu.⁷ Ofițerul — soțul Marthei Bibescu — fusese mobili-

zat la 14/27 august 1916 la Regimentul 2 artilerie, cu gradul de căpitan, pe care-l dobândise încă din 1912. În primele luni de război, grație recunoscutei sale pasiuni și aplicații pentru avioane, se aflase însă mai mult la grupurile aeronautice, trezind admirația generalilor de cîmp pentru modul în care, împreună cu ceilalți aviatori, „cu un curaj demn de toată lauda își luau zborul pe «batozele» lor fără a avea siguranță că se vor întoarce teferi”⁸. La 10/23 noiembrie 1916, căpitanul G.V. Bibescu a fost atașat pe lângă colonelul Thomson, cu misiunea inițială de a lua parte la distrugerea cerealelor aparținând Biroului Britanic depozitate în Oltenia. Capturarea de către inamic a podului de la Stoenesti a făcut imposibilă o asemenea operație și drept urmare, în ziua de 13/26 noiembrie, Bibescu a primit noi instrucțiuni din partea generalului Prezan care comanda Grupul de Armate format din Armata 1 și Grupul Apărării Dunării. Prezentîndu-se în aceeași zi la colonelul Thomson, a fost atașat pe lângă Griffiths pentru a-l însoți pe acesta în acțiunea de distrugere a zonei petrolifere din județul Dimbovița⁹.

Misiunea lui Bibescu nu era numai de simplu ofițer de legătură, ci și aceea de a salva ce se mai putea salva. Ordinele și rapoartele întocmite în perioada pregătirii distrugerilor dovedesc împotrivirea românilor de a opera distrugeri „totale”, care nu-și aveau rostul totdeauna. Astfel, la 12/25 noiembrie, generalul Manolescu Mladian raporta Armatei 2 că inginerii-delegați ai statului pentru execuția distrugerilor nu erau de acord cu dinamitarea puțurilor de sondă deoarece „în acest fel s-ar compromite, în toate regiunile, întreaga bogăție a țării”¹⁰. Opoziția specialiștilor civili și a unor ofițeri față de acest procedeu a făcut ca în cele din urmă dezafectarea sondelor să se facă prin înfundarea puțurilor cu lingurile de lăcăr și prin incendiere. În același context remarcăm propunerea maiorului Florescu-Banu ca pînă la distrugere să se evacueze în trenuri cît mai mult combustibil¹¹. La aceasta putem adăuga măsura luată de guvernul român de a împărți la populație cît mai mult

⁵ G.V. Bibescu (n. 22 martie 1880 - m. 2 iulie 1941), după episodul relatat în acest articol, a primit în aprilie 1917 misiunea de „ofițer informator al M.C.G. român”, ocupîndu-se de supravegherea lucrărilor de baracamente. Apoi a preluat comanda unei baterii de mortiere de 37 mm la o unitate de cavalerie. În continuare în rezervă a fost avansat maior (decembrie 1917), lt. col. (1921), colonel (1931).

lul gloriei cu care armata a acoperit prestigiul României și a sfîșit războiul unității naționale”.

24 august/6 septembrie 1918. La Paris se constituie „Consiliul Național al Unității Române”, format din 29 de membri, între care Take Ionescu, Vasile Lucaci, Octavian Goga, Nicolae Titulescu, dr. Ion Cantacuzino, Simion Măndrescu.

2/15 septembrie 1918. La New York se desfășoară Congresul românilor, cehilor, slovacilor, polonezilor, sîrbilor, croaților și rutenilor, care, printr-o moțiune, cer dezmembrarea Austro-Ungariei și eliberarea tuturor popoarelor asuprite de dubla monarhie.

16/29 septembrie 1918. Bulgaria capitulează fără condiții, semnînd la Salonic armistițiul.

28 septembrie/11 octombrie 1918. Pe lângă Inspectoratul general al învățămîntului militar se înființează provizoriu „Comitetul consultativ al școalelor militare”.

29 septembrie/12 octombrie 1918. Comitetul Executiv al Partidului Național Român, întrunit la Oradea, a adoptat o declarație privitoare la hotărîrea națiunii române din Transilvania de „a-și hotărî singură soarta” și de a se „așeza printre națiunile libere, într-un cuvînt proclamarea dreptului nestrămutat și inalienabil al națiunii române la deplina viață națională”.

2/15 octombrie 1918. Într-o atmosferă plină de însuflețire s-a format legiunea română din Italia.

5/18 octombrie 1918. A avut loc deschiderea lucrărilor Parlamentului ungar de la Budapesta, în cadrul căreia reprezentantul Partidului Național Român din Transilvania a dat citire declarației Comitetului Executiv al partidului, prin care românii transilvăneni își afirmau dreptul inalienabil la o viață națională integrală.

6/19 octombrie 1918. În cadrul unei adunări ținute la Iași, românii din Transilvania și Bucovina au votat o declarație prin care își exprimau hotărîrea de a lupta „prin toate mijloacele și pe toate căile ca întreg neamul românesc să fie constituit într-un singur stat național și liber”.

9/22 octombrie 1918. Prin înalt decret se aprobă „Regulamentul școlilor de tragere ale artileriei”.

13/26 octombrie 1918. La Cealeabinsk apare „Gazeta Transilvaniei și Bucovinei”, editată de Corpul al 2-lea de voluntari români.

14/27 octombrie 1918. S-a creat Consiliul Național Român din Bucovina, care a formulat dorința unirii Bucovinei cu România.

● Germania și Austro-Ungaria cer armistițiu.

15/28 octombrie 1918. Comitetul Național Cehoslovac proclamă independența Cehoslovaciei.

16/29 octombrie 1918. La Geneva are loc Conferința naționalităților la care, alături de cehoslovaci, iugoslavi, polonezi, italieni, au participat și români, scopul ei fiind de a afirma în mod solemn, în fața opiniei publice mondiale,

ROMÂNIA

în războiul de eliberare și reîntregire națională

Pentru a nu cădea în mâinile inamicului, pe Valea Prahovei au fost incendiate numeroase sonde

din rezervele de cereale care nu puteau fi evacuate și de a nu distruge morile prin dinamitare, cu toată graba britanicilor de a le face cenușă. Trebuie de altfel să spunem că ministrul de război, Vintilă Brătianu, s-a declarat pe față împotriva însărcinării unor ofițeri străini cu executarea distrugerilor, deoarece ei nu puteau avea „aceleași sentimente ca acei ce vor trebui să trăiască în viitor în această țară și nici țin seama de populația care rămâne în teritoriile ocupate”¹¹. În ceea ce privește petrolul, ideea a fost ca până la distrugere să se evacueze cu trenul cât mai mult combustibil, dar capacitatea redusă a rețelei de căi ferate, cât și faptul că mare parte din parcul C.F.R. fusese destinat transportului trupelor ruse au împiedicat obținerea unor rezultate notabile.

Revenind la căpitanul Bibescu să notăm că în ziua de 17/30 noiembrie, în urma ordinului dat de M.C.G. cu o zi înainte, el se afla împreună cu Griffiths la Moreni, unde începuseră stocurile de petrol din localitate, precum și cele de la Gura Ocniței și Ochiurile. După distrugerea schelelor de la Fii Ilipeștii de Pădure, în ziua de 18 noiembrie/1 decembrie¹², a urmat o sistare momentană a operației. Ce se întâmplase? M.C.G. a dat inițial ordin de distrugere numai pentru zona de la vest de Ploiești și în această zi, în speranța unui deznodământ victorios al bătăliei Bucureștilor, a interzis golirea rezervoarelor cu benzină, pregătirea distrugerilor fiind limitată la uleiuri și păcură. Răgazul a fost de scurtă durată, pentru că la 20 noiembrie/3 decembrie, cînd bătălia de la sud-vest de Capitală s-a încheiată, M.C.G. a telegrafiat Armatei 2 ordonînd distrugerea sondelor și rezervelor din zona Ploiești—Cîmpina, iar a doua zi a dat dispoziții similare și pentru cele de la est de Valea Prahovei.¹³ Griffiths și Bibescu au făcut pregătirile necesare la Ploiești și Cîmpina, apoi, la 22 noiembrie/4 decembrie, au distrus rafinăriile și stocurile de combustibil de la Ploiești. Aici se găsea mai mult de 1/3 din disponibilul de petrol și derivate existente în județele Dimbovița, Prahova și Buzău — circa 40 000 de vagoane după aprecierea lui Bibescu¹⁴ sau 393 200 mc după datele Ministerului Industriei și Comerțului.¹⁵ Semnificativ pentru misiunea sa reală, Bibescu nota în legătură cu ziua de 22 noiembrie/4 decembrie: „Înainte de distrugere am luat asupra mea să încarc pe cit s-a putut toate vagoanele goale pe care le-am putut căpăta de la diverse uzine /.../ aproximativ 4-5 trenuri de cisterne”¹⁶. În aceeași zi, o altă echipă a pus foc instalațiilor din Cîmpina, Buzenari și Băicoi. Pînă la 25 noiembrie/7 decembrie, colonelul britanic și căpitanul român au pregătit pentru incendiere exploatarile de la Berca și Arbănești, precum și depozitele de la Buzău și Monteoru, cu aceasta misiunea lor în zona petrolieră luînd sfîrșit.

În total, prin acțiunea întreprinsă de Marele Cartier General

voinea de nezdruccinat a acestor popoare pentru realizarea completei lor independențe și a unității naționale.

17/30 octombrie 1918. Consiliul Național Slovac proclamă unirea Slovaciei cu Cehia într-un singur stat.

● Turcia semnează, în rada portului Mudros, armistițiul.

18/31 octombrie 1918. la ființă Consiliul Național Român Central din Transilvania, destinat să conducă mișcarea pentru unitate națională. La apelul Consiliului, în toate garnizoanele unde se aflau „trupe române”, s-a hotărît formarea de „senate militare române”, primul dintre acestea fiind organizat la Timișoara.

19 octombrie/1 noiembrie 1918. În articolul sugestiv intitulat *România intră în scenă*, apărut în „Gazette de L'au-șanne”, se arată, printre altele: „Dacă pacea va da popoarelor dreptul de a dispune de ele însele, ea va da libertatea transilvănenilor să se unească cu România Mare, a cărei creare se impune”.

23 octombrie/5 noiembrie 1918. Ministrul de externe al S.U.A., Robert Lansing, recunoaște „Consiliul Național al Unității Române” de la Paris, creat încă din 20 septembrie/ 3 octombrie, precum și justetea revendicărilor naționale ale românilor, subliniind, totodată, că guvernul american „nu va neglija să-și întreprindă la timpul potrivit influența sa ca juste drepturi politice și teritoriale ale neamului românesc să fie obținute”.

24 octombrie/6 noiembrie 1918. Consiliul Național Ro-

mân Central din Transilvania, prin președintele său Ștefan Cicio-Pop, s-a adresat națiunii române printr-un important apel, prin care hotăra organizarea gărzilor naționale în întreaga Transilvanie.

27 octombrie/9 noiembrie 1918. Se decretează cea de-a doua mobilizare a armatei române. În urma acestui decret, armata română era structurată pe 5 corpuri de armată, 15 divizii de infanterie, 2 divizii de cavalerie, artileria grea, unități de aeronautică și marină, trupe de apărare și formațiuni auxiliare de comunicații, pază și ordine, însumînd: 180 batalioane de infanterie, 98 escadroane de cavalerie, 260 baterii de artilerie, cu un efectiv de 163 240 de militari.

28 octombrie/10 noiembrie 1918. La Arad a luat ființă „Comanda supremă a gărzilor naționale române din Ungaria și Transilvania”, în fruntea acestui organism fiind numit maiorul Alexandru Vlad.

● **29 octombrie/ 11 noiembrie 1918.** La Compiègne s-a semnat armistițiul între Puterile aliate și Germania, în urma căruia au încetat ostilitățile primului război mondial.

28—29 octombrie/10—11 noiembrie 1918. Trupe ale Armatei de Dunăre (Divizia 30 franceză, Divizia 16 colonială și Divizia 27 engleză), comandate de generalul francez Henri Mathias Berthelot, forțează Dunărea pe la Zimnicea, Turnu Măgurele și Giurgiu.

30 octombrie/12 noiembrie 1918. Trupele inamice de

român și Misiunea militară engleză, au fost arse și infundate circa 2 500 sonde, au fost incendiate depozite de petrol însumând 150 000 mc și 83 000 de vagoane, au fost scoase temporar din funcțiune numeroase rafinării¹⁷.

Să mai notăm că, paralel cu acțiunea de distrugere a sondelor și stocurilor de combustibil, guvernul român a acordat o atenție deosebită evacuării specialiștilor și personalului tehnic din domeniul extracției petrolului. Într-o notă adresată M.C.G. indicând 42 de nume, dr. C.I. Istrati, ministrul industriei și comerțului, sublinia că „guvernul a decis pentru motive de interes național /.../ să sustragă cu orice preț pe acești ingineri și specialiști de la eventualitatea de a cădea în mâinile inamicului”¹⁸. Măsura a avut urmări benefice în anul următor, când, datorită aportului acestora, producția schelelor de la Moinești s-a dublat în raport cu cea obținută în 1915 (57 389 t față de 25 536), în timp ce în teritoriul ocupat, datorită distrugerilor, țițeiul extras din județele Dimbovița, Prahova și Buzău s-a redus la mai puțin de jumătate (666 841 t în 1917 față de 1 562 764 t în 1915)¹⁹, cu toate eforturile susținute ale ocupantului.

Cît privește misiunea prințului G.V. Bibescu, ea nu a luat sfîrșit la Buzău, ci a continuat cu operația de evacuare a Brăilei, însărcinarea primită special de la generalul Prezan la 9/22 decembrie 1916. A fost momentul în care divergența de interese între ofiterul român și colonelul britanic a luat forme ascuțite, manifestate atunci cînd Griffiths a dinamitat, din proprie inițiativă, fabrica de celuloză cu toate că Bibescu îl avertizase în ajun că „ar fi păcat să se distrugă celuloza mai ales că avusesem oameni îndeajuns și 75 de vagoane la dispoziție, plus șlepurile”. Mai departe, căpitanul Bibescu nota revoltat în raportul său: „Domnul colonel, în contra cerințelor mele, a dat foc fără să încarce, plesnind fabrica cu dinamită”²⁰.

M.C.G. a fost nevoit în cele din urmă să intervină cu energie pentru a preveni abuzurile aliate — între timp, se aflase

că geniștii ruși pregăteau distrugerea instalațiilor de la Onești²¹, limitînd acțiunea britanică la petrol și la grîul cumpărat de guvernul de la Londra: „Pentru alte distrugerii, această misiune trebuie să primească aprobarea Marelui Cartier General sau a guvernului român. În cazul cînd grîul va putea fi împărțit la populație, se va prefera această soluție și numai în caz de necesitate se va distruge”²².

Detășarea căpitanului de rezervă G.V. Bibescu pe lîngă Misiunea militară britanică a încetat în martie 1917, șeful M.C.G. român, generalul C. Prezan, apreciind că activitatea acestuia „i-a fost de un real și util serviciu”.

● ADRIAN PANDEA

¹ E. Ludendorff, *Memoriile generalului L.*, vol. I, București, 1919, p. 339

² Gh. Buzatu, *România și trusturile petroliere internaționale* pînă la 1929, Iași, 1981, p. 15

³ Arh. M.Ap.N., fond 949, dosar 716, f. 207

⁴ Arh. M.Ap.N., fond 948/52, d. 148, f. 389

⁵ Ibidem, f. 365

⁶ Arh. M.Ap.N., fond 325, d. 28, f. 93

⁷ Al. Sococ, *Zile de restriște, București, 1928*, f. 26

⁸ Arh. M.Ap.N., fond 949, d. 205, f. 64

⁹ Arh. M.Ap.N., fond 2, d. 110, f. 91

¹⁰ Ibidem, f. 138

¹¹ Arh. M.Ap.N., fond 325, d. 28, f. 14

¹² Arh. M.Ap.N., fond 949, d. 205, f. 64

¹³ Arh. M.Ap.N., fond 948/52, d. 133, f. 188

¹⁴ Arh. M.Ap.N., fond 949, d. 205, f. 64

¹⁵ Arh. M.Ap.N., fond microfilme, rola II 2, 1564, cadru 44

¹⁶ Arh. M.Ap.N., fond 949, d. 205, f. 64

¹⁷ Enciclopedia României, vol. III, București, p. 606

¹⁸ Arh. M.Ap.N., fond 2, d. 110, f. 348

¹⁹ Anuarul statistic al României (1939 și 1940), p. 465

²⁰ Arh. M.Ap.N., fond 949, d. 205, f. 66

²¹ Arh. M.Ap.N., fond 325, d. 18, f. 13

²² Ibidem, f. 4

REPERE CRONOLOGICE

ocupație părăsesc București. „Pe Calea Victoriei — își amintea unul dintre martorii oculari ai acelor evenimente — sute de cortegii cu manifestări și drapel, manifestînd de la o stradă la alta. Sfîrșimăturile bielor stîndarde germane, încununate cu cîte o cască germană, sînt purtate ca trofee”.

31 octombrie/13 noiembrie 1918. La Belgrad s-a parafat armistițiul dintre Antanta și Ungaria, prin care s-a fixat o linie arbitrară de demarcație între Ungaria și Transilvania.
8/21 noiembrie 1918. La Viena apare ziarul „Timpul Nou” organ de presă redactat de Statul Militar Român.
11/24 noiembrie 1918. Vecea Populară Centrală de la Zagreb proclamă crearea Statului sîrbilor, croaților și slovenilor.

15/28 noiembrie 1918. Consiliul Național Român din Bucovina hotărăște Unirea Bucovinei cu România.

● În ziarul „Drapelul” din Lugoj apare articolul titrat *Ne cheamă libertatea națională*, în care se afirma: „Un fior sfînt cutremură astăzi toate inimile românești la gîndul marelui adunări de la Alba Iulia, unde, după veacuri de patimi și robie, este chemat poporul românesc să-și proclame libertatea sa națională. Va fi o zi sfîntă, o zi neuitată în fața poporului, o zi de la care se va data o eporă nouă”.

18 noiembrie/1 decembrie 1918. La Alba Iulia — „cetate de slavă și durere a neamului nostru” —, în prezența

a peste 100 000 de români veniți din toate ținuturile Transilvaniei, Crișanei, Maramureșului și Banatului și a celor 1 228 de delegați, s-a proclamat unirea acestor teritorii cu România. În această „zi mare, sfîntă și cutremurătoare, menită de mai înainte ca să fie trecută printre marile date înscrise cu roșu în calendarul nostru istoric”, Marea Adunare Națională de la Alba Iulia — „mareală și prin simplitatea organizării ei, prin ordinea care s-a observat, prin căldura ce se comunica de la om la om” — avea „să încheie definitiv îndelungata perioadă de robie a poporului român și să vestească de acum tuturor generațiilor viitoare voința de libertate și hotărîrea de reîntregire a națiunii”. Adunarea Națională a ales Marele Sfat Național Român, cuprinzînd 250 de membri, dintre care 200 aleși de Adunarea Națională și 50 cooptați de Marele Sfat Național Român.

Rezoluția marelui forum omagiază astfel memoria ostașilor români căzuți în prima conflagrație mondială: „Adunarea Națională cu smerenie se înclină înaintea memoriei acelor bravi români care în acest război și-au vărsat singele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române”.

■ Colonel CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU

■ Dr. DORINA N. RUSU

CONCEPTUL DE ACȚIUNE MILITARĂ (III)

Sub raportul organizării armatelor, la sfârșitul secolului al XIII-lea și începutul celui de-al XIV-lea cavaleria constituia genul de armă preponderent în toate armatele, prin aportul ei se decidea, în general, finalul acțiunilor militare. Deși infanteria continua să existe ca gen de armă distinct, rolul ei era secundar, datorită slăbului nivel de organizare și înzestrare ea fiind incapabilă să reziste șarjelor cavaleriei grele medievale. Dispozitivul de luptă al cavaleriei feudale era constituit asemănător vechii falange dorică – în rîndul din față erau așezați cavalerii îmbrăcați în armuri și înzestrați cu arme grele, care formau forța de izbire principală; în rîndul al doilea erau dispuși scutierii celor dinții, în spatele lor arcașii călări. Infanteria era destinată, de regulă, pentru paza convoaielor lungi și numeroase, specifice acestor armate. Bătăliile de la Crécy (1346), Poitiers (1356) și Azincourt (1415), din cadrul războiului de 100 de ani, au demonstrat limitele cavaleriei grele în fața unor trupe ușoare, dire și disciplinate, precum și a cavaleriei ușoare, compusă în majoritate din arcași călări. Dezastrea cavaleriei apusene la Nicopole (1396) în fața cavaleriei ușoare otomane constituie un alt exemplu al fragilității și imobilismului acestui gen de armă. În perioada următoare, cavaleria ușoară s-a impus tot mai mult pe cîmpul de luptă, numeroase state formîndu-și această categorie de cavalerie, imprimîndu-i un pronunțat specific național.

Elementul care a revoluționat întregul proces de organizare, pregătire și ducere a acțiunilor militare l-a constituit inventarea armelor de foc portative și a artileriei. În prima jumătate a secolului al XIV-lea, încep să apară în armatele europene tunurile, iar în a doua jumătate a acestuia armele de foc portative (în 1384 pentru orașul Perugia s-a procurat 500 de arme de foc portative). Perfecționarea lor s-a făcut treptat (țeava ghintuită apare pe la 1498, sistemul de dare a focului cu cremenă pe la 1640, concomitent cu baioneta, iar pușca cu repetiție în timpul revoluției americane), fapt ce a determinat coexistența, pe întreaga perioadă, atât a armelor albe (lânci, spade, pumnale), a celor de lovire la distanță considerate clasice (arcul, arbaleta), cit și a noilor mijloace de foc.

Sistemul mercenariatului, specific armatelor feudale, începe să fie înlocuit cu cel al armatelor naționale permanente (în 1445, Carol al VII-lea formează prima armată permanentă), ale căror unități erau cantonate în garnizoane, fiind pregătite ca în orice moment să intre în acțiune. Acest proces a continuat și în secolele următoare, intensitatea și nivelul lui fiind influențate de numeroși factori, diferențiați de la țară la țară.

În secolele al XV-lea și al XVI-lea, inovațiile practice în domeniile organizării, înzestrării și ducerii acțiunilor militare au produs modificări substanțiale în configurația acestora. În primul rînd, este vorba de perfecționarea artileriei prin apariția artileriei ușoare de însoțire, care, prin mobilitatea sporită în cîmpul tactic (după inventarea dispozitivelor de tractare cu eficacitate crescută), a început să capete o importanță din ce în ce mai mare în ducerea operațiilor militare. Bătălia de la Fornovo (1495) și cea de la Marignano (1515) impun definitiv artileria ușoară de însoțire în structura organizatorică a armatelor. În al doilea rînd, paralel cu procesul de dezvoltare al artileriei, infanteria cunoaște noi perfecționări prin sporirea înzestrării ei cu arme de foc (arquebuse), ceea ce s-a materializat în creșterea eficacității ei în lupta cu cavaleria grea. Bătălia de la Pavia (1525) constituie un exemplu concludent de

folosire eficientă, de către spanioli, a armelor de foc împotriva cavaleriei grele franceze. În această bătălie, fiecărei companii de lăncieri i s-au atașat 10-15 mușchetari.

Procesul de dezvoltare în această direcție a continuat, astfel încît în secolul al XVIII-lea infanteria va fi preponderent înzestrată cu arme de foc, devenind principalul gen de armă cu rol decisiv în deznodămîntul acțiunilor militare.

Progresul înregistrat de forțele de producție a determinat modificări în sistemul relațiilor sociale feudale, proces început prin revoluția burgheză din Țările de Jos (1566-1609). Lupta împotriva dominației străine, cerințele adaptării armatei la situația concretă economică și demografică a statelor au generat elemente cu influențe puternice asupra evoluției concepțiilor și structurilor acțiunilor militare. Astfel, Mauriciu de Nassau (comandantul oștilor olandeze) a introdus în practica instruirii trupelor sale norme unitare, punînd bazele pregătirii de luptă uniforme a armatei, cu consecințe favorabile în planul omogenității și coeziunii. Introducerea masivă a armelor de foc în dotarea infanteriei și cavaleriei a permis reducerea efectivelor subunităților (a fost micșorat efectivul companiei de la 500-600 de oameni, cit număra pe vremea lui Carol al VII-lea în 1445, la 150-200; 10 companii formau un regiment). Aceasta s-a reflectat pozitiv în domeniul conducerii și mobilității lor în luntă, concomitent cu sporirea puterii de foc.

Modificările intervenite în instruirea, dotarea și organizarea armatelor au influențat considerabil strategia și tactica militară. Pînă în secolul al XVI-lea, dispozitivul de luptă era organizat pe baza principiului formației adînci (pînă la 30 de rînduri), în care masele compacte ale infanteriei și cavaleriei, urmîrind lovitură decisivă, erau puțin mobile, incapabile să execute manevre rapide. Începînd cu secolul al XVII-lea, s-au produs mutații substanțiale în acest domeniu, tot mai mult capătă preponderență tactica de luptă liniară, aceea a formațiilor mai suple și din ce în ce mai manevriere. Momente semnificative în acest proces l-au reprezentat contribuțiile lui Gustav Adolf și Frederic cel Mare. Bătăliile de la Leipzig (1631), Lech (1632), Mollwitz (1741), Leuthen (1757) au constituit momente care au impus în arta militară a vremii noi elemente calitative. Preponderența focului în luptă a condus la constituirea unor unități în care „mușchetarii” erau în raport de două treimi față de lăncieri. Regimentele de infanterie, ale căror efective au fost substanțial micșorate, de la 2-3 000 de oameni la 1 300-1 400 în vremea lui Gustav Adolf, erau împărțite în 8 companii, iar două regimente formau o brigadă. Necesitatea susținerii cu foc a înaintării liniilor de trăgători (fiecare unitate era organizată pe 4 linii de trăgători – mușchetari, grenadierii și tiraliori) a permis dezvoltarea artileriei de însoțire, fiecare regiment de infanterie fiind dotat cu material de artilerie ușoară (două tunuri), artileria grea rămînînd pe o poziție dinainte stabilă.

ADEVĂRURI FUNDAMENTALE ALE ISTORIEI NAȚIONALE

Victoriile de la

MĂRĂȘTI, MĂRĂȘEȘTI, OITUZ

- parte integrantă a luptelor purtate de poporul român timp de peste 2 000 de ani pentru apărarea gliei străbune
- confirmare a legității potrivit căreia un popor care luptă pentru libertate și independență nu poate fi înfrânt

General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU

Istoria multimilenară a poporului român este o succesiune de eforturi politice și militare avînd drept obiectiv apărarea integrității pămîntului străbun și a independenței sale amenințate în repetate rînduri de puternici adversari. „Din cele mai vechi timpuri, idealurile unirii, libertății și independenței au însușit permanent poporul român — arăta președintele României — constituind făclia care a luminat, generație după generație, drumul spre dreptate, spre progres, spre o viață mai bună, liberă și demnă. Milenara noastră istorie este jalonată de nenumărate bătălii, de jertfe și sacrificii fără seamăn pentru păstrarea ființei naționale, pentru apărarea drepturilor fundamentale ale poporului”¹.

Refuzul de a accepta dominația străină, rezistența în fața politicii de expansiune și agresiune a marilor puteri s-au manifestat permanent pe parcursul întregii existențe a poporului nostru. Strămoșii direcți ai poporului român, geto-dacii, au intrat în istoria scrisă a antichității ca fiind „*cei mai drepți și mai viteji dintre traci*”, singurii care nu s-au lăsat intimidați de forța armatei persane conduse de Darius I, în 514 î.e.n., acceptînd mai curînd să piară în luptă decît să se supună dușmanilor. Rezistența diră a poporului dac sub conducerea regelui erou Decebal în fața expansiunii romane a reprezentat o pagină epopeică a istoriei antice. Poporul dac a uimit pe contemporani prin

vitejia și curajul de care a dat dovadă; dacii au făcut proba unei înalte capacități militare, a unui eroism și spirit de sacrificiu ce îi așază în rândul marilor popoare ale lumii care au luptat și s-au jertfit pentru apărarea demnității umane, conservarea propriei civilizații, pentru dreptul sacru de a trăi libere și independente. Procesul de formare a poporului român desfășurat acum 2000 de ani prin împletirea celor două mari civilizații ale lumii antice — dacă și romană — este expresia aceleiași lupte pentru apărarea libertății și unității etnice, a integrității gliei străbune.

Moștenitor al marilor virtuți și tradiții ale glorioșilor săi înaintași, poporul român a continuat să se bată eroic pentru libertatea și integritatea vetrei străbune. Românii populare, cnezatele și voievodatele, apoi statele feudale românești centralizate și independente — Transilvania, Moldova și Muntenia — constituite și consolidate pe toată întinderea vetrei dăceae au asigurat concentrarea energiei întregului popor în aplicarea eficientă a efortului militar de apărare în fața invaziilor străine. În clipele de mare primejdie, voința colectivă a românilor de a fi liberi și-a găsit întru chiparea în marile personalități politico-militare, în acei mari domni și comandanți de oaste care au devenit tot atâtea simboluri ale vitejiei românești: Gelu, Glad, Memnorum, Litovoi, Mircea cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Tepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Ioan Vodă cel Viteaz, Mihai Viteazul și alții, ale căror mari biruințe stau mărturie nenumărateor ridicări ale poporului nostru pentru apărarea pământului strămoșesc.

Aspirațiile poporului român la independență deplină și unitate au continuat să se manifeste și mai puternic în epoca modernă, generând marile momente de acțiune națională și socială din anii 1784, 1821, 1848 și 1859. Secolele de jertfe și de nenumărate eforturi închinat progresului și libertății patriei au condus la proclamarea, la 9 Mai 1877, a independenței absolute de stat a României, consfințită și apărată apoi pe cimpul de luptă. Această ardentă voință de a dăinui independent în istorie și această luptă neîntreruptă pentru a fi noi înșine au devenit embleme de preț ale trecutului glorios al națiunii române.

Hotărîrea poporului român de a nu se lăsa subjugat și-a găsit o amplă formă de manifestare în epopeea luptei de eliberare și reîntregire națională din anii 1916—1918. Vitejia și spiritul de jertfă i-au însușit la fapte de arme înălțătoare pe ostașii noștri în lupta împotriva forțelor coalizate ale Germaniei, Austro-Ungariei, Bulgariei și Imperiului otoman pentru desăvîrșirea unității naționale, ridicînd pe noi culmi gloria și bravura românească. Atunci, în aprigele înclăștări din toamna anului 1916 în trecătorile Carpaților, în cele de la Jiu și Olt sau din Dobrogea, și în mod deosebit pe cimpurile de bătălie de la Mărăști, Mărășești și Oituz ostașii români au luptat cu o vitejie legendară pentru cauza nobilă a independenței patriei, au făcut dovada unui eroism care a uimit întreaga lume. În vara anului 1917, eroismul — care pentru unii constituia un miracol — pe frontul român își avea sorgintea în asocierea desăvîrșită dintre virtuțile militare și dragostea de patrie ale poporului nostru. Ca de atâtea ori cînd ființa etnică și exis-

tența statului național i-au fost amenințate, poporul român și-a mobilizat și valorificat exemplar resursele interne, umane și materiale pentru apărarea valorilor supreme, libertatea și independența. Triada Mărăști, Mărășești, Oituz constituie o strălucită dovadă a trăinicie și atotbiruitoarei legături a poporului român cu vatra sa strămoșească, înscriindu-se în șirul glorioaselor bătălii care jalonează lupta sa multimilenară pentru apărarea gliei strămoșești: Sarmizegetusa, Posada, Rovine, Vaslui, Călugăreni și Plevna.

Victoriile obținute cu 70 de ani în urmă în bătăliile de la „Porțile Moldovei” au confirmat încă o dată unul din adevărurile fundamentale ale istoriei naționale că poporul român nu s-a împăcat nicodată cu dominația și ocupația străină, că nici o forță de invazie, oricît de numeroasă, antrenată și bine înarmată ar fi ea, nu poate învinge un popor hotărît să-și apere, pînă la sacrificiul suprem, libertatea. Idealul eliberării teritoriilor românești aflate sub ocupația monarhiei austro-ungare și făurirea statului național unitar român — în numele cărora România intrase în prima conflagrație mondială — au însușit permanent pe ostașii noștri în înclăștările cu dușmanul.

Conștienți că, în acele momente de grea cumpănă din vara anului 1917, pe pămîntul liber al patriei trebuia rezistat cu orice preț, ostașii din tranșee, toți cetățenii țării au înțeles că „Poarta Focșanilor” trebuia menținută cu orice sacrificiu pentru salvarea întregii României. Înaintea istorice bătălii de la Mărăști, comandantul Armatei 2 române, generalul Alexandru Averescu, se adresa ostașilor săi: „*A sosit momentul mult așteptat de toată suflarea românească... Nu uitați că reluăm lupta pentru cea mai sfîntă cauză și amne pentru izgonirea cotorpitorilor din căminele noastre... În trecutul nostru, nu o dată țărișoara noastră a fost potopită de dușmani; întotdeauna însă strămoșii noștri au știut să-i alunge și să ne păstreze pînă azi moșia neatîrnată*”². Iar ostașii români au răspuns întru totul așteptărilor comandanților lor și țării. Trupele române dispuse între Onești și Adj... au declanșat la 11 iulie 1917 o puternică ofensivă împotriva inamicului efectuînd o străpungere adîncă de 20 km și largă de aproape 30 km la joncțiunea dintre două grupări de armate dușmane. Succesul

Post de mitralieră, gata să deschidă focul împotriva inamicului

obținut a constituit un episod strălucit, o expresie grăitoare a calităților de bravură și eroism ale ostașilor români, un exemplu înălțător al dragostei pentru țară, o dovadă concludentă a vitalității poporului nostru. „*Bătălia de la Mărăști — scria Mihail Sadoveanu — va trece în istoria noastră ca o operă serioasă și solidă de artă militară*”⁴³.

După formidabila înclăștare de forțe de la Mărăști au urmat, la mai puțin de o săptămână, alte două bătălii de anvergură, la Mărășești și Oituz. „*La fapte, generali și soldați — îndemna generalul Eremia Grigorescu pe combatanții săi. Disprețuiți moartea de care nu s-au temut niciodată strămoșii noștri!*”⁴⁴. Prin durata, amploarea și intensitatea ei, bătălia de la Mărășești a fost cea mai înverșunată înfruntare de forțe de pe frontul românesc din vara anului 1917, fiind cel mai adesea comparată cu celebra bătălie de la Verdun. Ea s-a soldat cu victoria asupra trupelor germane determinând prăbușirea planurilor ofensive ale inamicului și dejucând astfel tentativele imperialiste de subjugare completă a României. „*Victoria de la Mărășești — subliniază președintele României — a reprezentat o contribuție importantă la înfrângerea militarismului german, un moment hotărâtor în lupta pentru eliberarea patriei*”⁴⁵.

Bătălia de la Mărășești reprezintă cea mai însemnată victorie a armatei române din timpul primului război mondial. Prin oprirea ofensivei Armatei 9 germane, comandamentul inamic a fost nevoit să renunțe la orice încercări de a smulge inițiativa strategică pe frontul din sudul Moldovei, fiind silit să treacă definitiv la apărare. „*La Mărășești — avea să raporteze în acele zile Gustave Boissier, însărcinatul cu afaceri al Elveției în România — luptele au fost foarte violente ... Este incontestabil că (germanii — n.n.) au suferit un serios eșec, neputând pune în aplicare, în ciuda pierderilor foarte mari, proiectul de invadare completă a Moldovei și pentru că au avut de înfruntat, din partea armatei române, o rezistență la care nu se așteptau. Comportamentul acesteia este acum mai presus de orice elogiu!*”

La două zile după declanșarea bătăliei de la Mărășești, conform planului inamic, în dimineața de 26 iulie/8 august 1917, grupul Gerok a trecut la ofensivă și în Valea Oituzului. Apărarea română a rezistat eroic ofensivei inamice, înălțimile Cireșoia, Coșna și Știbor trecînd de cîteva ori în mâinile unuia sau celuilalt beligerant. La 7/20 august, ofensiva inamică de pe Valea Oituzului a fost definitiv oprită, iar planurile comandamentului german au fost și aici zădărnice.

Silind Puterile Centrale, în urma înscuselor de pe frontul românesc, să renunțe la ofensiva spre sudul Ucrainei și slăbind forța combativă angajată de inamic pe frontul de răsărit, România a adus o contribuție esențială la obținerea victoriei finale.

Biruința de la Oituz, alături de cea de la Mărășești, a avut ca rezultat eşuarea definitivă a planului strategic al Puterilor Centrale de a zdrobi rezistența forțelor române, de a scoate România din război și a cotopti întregul teritoriu național. Nu numai că țara noastră n-a putut fi ocupată, dar ea a putut rămîne în continuare o prezență distinctă, suverană, independentă pe arena internațională, asigurînd continuitatea existenței noastre statale.

Aportul strălucitelor biruințe de la Mărăști, Mă-

Post înaintat de observație pe frontul de la Mărășești

rășești și Oituz din vara anului 1917 a fost decisiv — atât pe plan intern, cit și extern — în lupta pentru conservarea ființei etnico-statale și desăvîrșirea procesului istoric de reîntregire națională. Ele au fost obținute prin participarea românilor aparținînd tuturor claselor și categoriilor sociale de pe întreaga vatră a Daciei străbune, evidențiînd cu putere comunitatea de aspirații, interese și sentimente ale națiunii și ridicînd pe o treaptă superioară unitatea de acțiune a poporului român. Victoriile militare au asigurat exercitarea de către statul român a prerogativelor sale de suveranitate și putere pentru crearea condițiilor favorabile amplificării luptei armate de eliberare și reîntregire. Totodată, izbînzile repute de armata română pe front au însemnat tot atîtea eșecuri resimțite de inamicul nevoit să renunțe definitiv la o serie de obiective expansioniste elaborate anterior, au grăbit înfrîngerea militară a acestuia. Pe bună dreptate se aprecia la vremea respectivă că înfrîngerile suferite de Puterile Centrale pe frontul român în vara anului 1917 au constituit *lovitura cea mai importantă pe care au primit-o germanii în estul Europei*⁴⁶.

Dimensiunea istorică a bătăliilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz este evidențiată și de implicațiile de ordin militar resimțite atât în țară, cit și dincolo de hotare. Armata română animată de înalte sentimente patriotice a fost nevoită să reziste unui inamic superior în forțe și mijloace, a reușit să-și întărească structura organizatorică bazîndu-se numai pe propriile resurse combative, să-și păstreze individualitatea și să ofere adversarului „replici” surprinzătoare. Cementarea unității de acțiune dintre armată și popor a avut efecte benefice asupra creșterii prestigiului internațional al țării, asupra acțiunilor inițiate de factorii politici pentru triumful cauzei naționale⁴⁷.

Conducerea de către comandamentul suprem național a operațiilor executate de armata română în vara anului 1917 a demonstrat înalta capacitate organizatorică, competența cadrelor de comandă și

de stat major capabile să devanseze în concepție și execuție puternicul și experimentatul adversar. Planurile elaborate au fost realiste stabilind misiunile de luptă în funcție de raportul de forțe cu inamicul, evaluat judicios, de natura terenului și de posibilitățile de cooperare cu aliații. În cursul acțiunilor s-au vădit suplețea și elasticitatea actului de comandă românesc care s-a adaptat rapid și eficient condițiilor schimbătoare ale cimpului de luptă. Punerea în aplicare a planului de campanie a fost asigurată de elanul și dirzenia trupelor române potențate covârșitor de dreptatea cauzei pentru care luptau — apărarea pământului strămoșesc, eliberarea și reîntregirea națională.

Prin desfășurarea operațiilor armatei române, o mare parte din forțele inamicului au fost angajate în bătăliile de la „Porțile Moldovei”, ceea ce a determinat o schimbare a raportului de valoare dintre ansamblul fronturilor de est și român în favoarea celui din urmă, fapt remarcat unanim de către oamenii politici și comandanții militari aliați. „*Singurul punct sigur al frontului din Orient* — estima fostul președinte al S.U.A., Theodore Roosevelt — este locul unde se află armata română”, iar publicația „Daily Chronicle” consemna că *armata română „a salvat întregul front din Orient”*⁸.

Semnificația biruințelor poporului român și ale armatei sale din triumghiul Mărăști, Mărășești, Oituz crește cu atât mai mult cu cât ele au fost obținute aproape exclusiv prin efort propriu, sprijinul aliat fiind nesatisfăcător, iar în unele situații chiar stinjenitor în exploatarea succeselor. De aceea evenimentele de pe frontul românesc au avut un larg ecou și au fost urmărite cu mult interes de opinia mondială. Eroismul fără seamăn cu care au luptat trupele române pentru cauza dreaptă a eliberării patriei a stîrnit admirația contemporanilor, care au elogiat faptele de arme ale învingătorilor. Ministrul de război al Franței, Paul Painlevé, aprecia că *armata franceză „aflînd cu bucurie de succesul repurtat de armata română în cursul ofensivei sale din*

Pentru vitejia deosebită dovedită în lupte, numeroși ostași români au fost distinși cu înalte ordine și medalii

luna trecută, a aplaudat eforturile sale viguroase care i-au permis să continue victorios ofensiva împotriva atacurilor dușmane purtate cu forțe considerabile, în parte scoase de pe alte fronturi. Curajul și tenacitatea de care armata română dă dovadă în aceste condiții arată că grelele încercări prin care a trecut nu au făcut decât să mărească încrederea în succesul final”⁹. Conte de Saint-Aulaire definea bătăliile de pe frontul din Moldova „o înfruntare înversunată de 50 de zile, cu două episoade mai importante: Mărăști și Mărășești, două victorii române în care germanii au fost bătuți în pofida superiorității lor în efective și material”, iar generalul H. Bertelot remarcă „bravura ofițerilor și soldaților români care atrag în acest moment admirația tuturor armatelor aliate”. Premierul britanic David Lloyd George sublinia că „reclădirea armatei române și rezistența eroică de neclintit pe care o opune acum dușmanului, în condiții excepțional de grele, constituie un magnific exemplu despre forța pe care o inspiră libertatea unui popor liber”. „Sînt plin de admirație pentru eroismul trupelor române — nota generalul D.G. Scerbacev în august 1917 — și felicit comandamentul, pe ofițerii și soldații tuturor unităților pentru felul strălucit în care ele au respins ofensiva vrăjmașă”¹⁰.

Victoriile răsunătoare de la Mărăști, Mărășești și Oituz au determinat intensificarea eforturilor întregului nostru popor în vederea împlinirii marelui vis al unității statale. În anul următor, prin acte energice de voință și autodeterminare națională au fost eliberate ținuturile istorice românești care se mai aflau sub ocupație străină și s-a înfăptuit Marea Dreptate a Istoriei — statul național unitar român pe vatra Daciei străbune. „Desfășurarea evenimentelor istorice — arată secretarul general al partidului — demonstrează în modul cel mai categoric că Unirea nu a fost efectul unei întîmplări, rodul unei simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerilor intervenite la masa tratativelor, ci rezultatul luptei hotărîtoare a celor mai largi mase ale poporului, un act de profundă dreptate națională, realizarea unei concordanțe legice între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului, pe de o parte, și cadrul național cerut cu stringență de

Trupele române s-au apărat cu îndrăjire și au declanșat numeroase atacuri

aceste realități¹¹.

Înfăptuirea statului național unitar român pe baza consensului unanim al tuturor forțelor sociale și politice din țară a consfințit și a ridicat pe o treaptă superioară comunitatea statornicită de-a lungul veacurilor între toate ținuturile românești, a creat cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție, a favorizat activitatea forțelor progresiste ale societății, a stimulat înmănuncherea energiilor și capacităților creatoare ale întregului popor, a creat condiții mai favorabile pentru asigurarea dezvoltării independente a patriei. Tradițiile eroice ale celor care au luptat la Mărăști, Mărășești, Oituz și în celelalte bătălii ale marelui război de eliberare și reîntregire națională au constituit un puternic factor stimulator pentru educarea patriotică și civică a generațiilor care au urmat, un imbold permanent în lupta pentru apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a patriei. De aceea, unitatea națiunii înfăptuită în 1918 nu a putut fi frântă nici în împrejurările grele ale anului 1940, când România a fost victima revizionismului, fiind obligată să facă importante cesiuni teritoriale. Din nou ființa națională a României era grav periclitată. Atunci Partidul Comunist Român a realizat, în jurul clasei muncitoare, un larg consens național al forțelor democratice, patriotice, antihitleriste, a stabilit legături și a colaborat cu armata asigurând victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă declanșată la 23 August 1944. Tradițiile luptei împotriva imperialismului german au potențat energiile și eroismul ostașilor noștri care au luptat cu aceeași îndrăzneală ca la Mărăști, Mărășești și Oituz pentru eliberarea întregului teritoriu național de sub ocupația hitleristo-horthystă, angajându-se apoi, alături de trupele sovietice, în operațiile ofensive din pusta ungară, pe Tisa și la Budapesta, în munții Cehoslovaciei pînă aproape de Praga. Evenimentele din August 1944 au inaugurat un ev nou în destinele țării noastre — evul socialist —, au dus la înfăptuirea celor mai înalte idealuri de libertate și dreptate socială.

În anii socialismului și, mai cu seamă, în perioada istorică deschisă de Congresul al IX-lea al partidului, progresul multilateral al României a cunoscut o desfășurare accelerată. Succesele fără precedent obținute de poporul român, strîns unit în jurul partidului, disting perioada ultimilor 22 de ani drept epoca cea mai bogată în înfăptuiri din întreaga noastră istorie. Toate acestea nu ar fi fost posibile dacă România nu ar fi promovat permanent și în mod ferm o politică de apărare și întărire a independenței și suveranității naționale. Gîndurile și sentimentele generațiilor de astăzi, care continuă să dezvolte glorioasele tradiții ale luptei înaintașilor pentru libertate și neatințare, se regăsesc în înaltul omagiu pe care președintele României socialiste îl aduce citorilor strălucitelor biruinți de acum șapte decenii: „Ne plecăm cu venerație în fața eroilor națiunii, în fața celor care nu și-au preocupat viața pentru a asigura libertatea și progresul poporului român, care au pus, la timpul lor, o piatră la temelia mărețului edificiu pe care îl înălțăm astăzi pe melegurile României. Fie ca memoria celor care au căzut la Mărăști, Mărășești și Oituz, oprind cu pieptul lor armatele imperialismu-

După epopeea Mărăști—Mărășești—Oituz, istoria militară a poporului român consemnează un alt eveniment eroic și glorios: insurecția din august 1944. (În imagine, ostași români mărșăluind spre o nouă zonă de acțiune).

lui german, să trăiască veșnic în conștiința poporului, îmbărbătindu-l întotdeauna în lupta pentru binele și prosperitatea Republicii Socialiste România¹².

Realitatea și perspectiva istorică demonstrează fără putință de tăgadă că marile bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz reprezintă momente de adevărată epopee națională înscrise pentru totdeauna cu litere de aur în cartea vitejiei românești și universale.

1. Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 26, Editura Politică, București, 1984, p. 435.

2. Arhiva M.Ap.N., Marele Stat Major, fond nr. 1049 — Jurnalul de operații al Regimentului 28 infanterie, dosar nr. 1, f. 100—101.

3. Mihail Sadoveanu, *File sîngerate. Povestiri și impresii de pe front*, Iași, 1917, p. 109.

4. Apud General G.A. Dabija, *Armata română în războiul mondial (1916—1918)*, vol. IV, București, 1936, p. 472.

5. Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîririi construcției socialiste*, vol. 2, Editura Politică, București, 1968, p. 469.

6. Apud C. Botoran, O. Maticescu, *Documente străine despre lupta poporului român pentru săvîrșirea statului național unitar*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980, p. 163.

7. *România în anii primului război mondial*, vol. 2, Editura Militară, București, 1987, p. 344.

8. *Ibidem*, p. 346—347.

9. *1918 la români*, vol. II, *Documente externe 1916—1918*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 998—999.

10. *România în anii primului război mondial*, vol. 2, Editura Militară, București, 1987, p. 367—372.

11. Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 17, Editura Politică, București, 1979, p. 275.

12. Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîririi construcției socialiste*, vol. 2, Editura Politică, București, 1968, p. 466.

MAXIME ȘI CUGETĂRI

privind domeniul militar

Nu pot fi îngruncheate popoarele care își apără libertatea, ființa națională, cuceririle revoluționare, integritatea patriei

NICOLAE CEAUȘESCU

Noi apreciem că un război antiimperialist, un război de apărare nu poate fi decât un război popular și că victoria se va obține nu numai pe frontul de luptă, ci prin lupta generală a întregului popor

NICOLAE CEAUȘESCU

Este frumos și îți face onoare să mori pentru patrie

HORAȚIU (65 — 9 î.e.n.), poet latin

Puterea unei armate nu constă numai în numărul ei, ci în valoarea morală a numărului

SCARLAT SCHELETTI (1837—1910), general român

Cred că nu mai este tip de artă militară care să studieze și să indice modul de a pregăti armata pentru război și de a o folosi în timpul războiului, ci este necesară o altă artă, care să studieze și să indice modul de a pregăti întreaga națiune pentru război și de a o conduce în timpul războiului

DOMINICO GUERRINI (1860—1928), general italian

Ascultați, voinicii mei, și voi, vitejilor! Nu vă speriați de ei că-s mulți; puțini sînt tari. Iar astăzi se cunoaște cine este voinic

MIHAI VITEAZUL, domn român, primul unificator al țărilor române Muntenia, Transilvania și Moldova

Atunci cînd armata a făcut parte integrantă din națiune și cînd războiul a fost un exponent al aspirațiilor politice și naționale legitime ale statului, credința în victorie și forța morală au fost doi factori puternici de izbîndă

ION SICHITIU (1878—?), general român

Secretul artei militare constă în a face astfel încît să fii mai tare decît adversarul în momentul și la locul necesar

NAPOLEON I BONAPARTE (1769—1821), general și împărat francez

Tactica este singura parte din arta războiului pe care este imposibil să o supui unor reguli fixe

HENRI JOMINI (1779—1869), general elvețian aflat în serviciul Franței, apoi al Rusiei

Artă de a dispune trupele este marea artă a războiului. Dispuneți-vă în așa fel trupele încît, orice ar face dușmanul, voi să vă reuniți în scurt timp forțele

NAPOLEON I BONAPARTE (1769—1821), general și împărat francez

Fiecare armată trebuie să aibă doctrina ei proprie — doctrina națională — izvorită din situația ei specifică din punct de vedere politic, geografic și militar

ION SICHITIU (1878—?), general român

Fiți ca șoimii și păziți cuibul vostru

NEAGOE BASARAB, domnitor român

O națiune nu poate aspira la rezultate fericite în război dacă se mulțumește cu ce și cu cît o învață știința militară universală... Se simte nevoia ca, pe această știință universală, fiecare țară să pună marca ei națională

MIRCEA TOMESCU (1906—1973), ofițer român, teoretician militar din perioada 1930—1940

Armata noastră e tare prin sufletul ei
MIHAIL SADOVEANU (1880—1961), scriitor român

Victoria înseamnă voință

FERDINAND FOCH (1851—1929), mareșal francez

Numai forțele unite pot învinge

HOMER (sec. IX î.e.n.), scriitor grec

Cînd intrați în luptă să vă gîndiți întotdeauna la trecutul și viitorul vostru

TACITUS (55—120), istoric și om politic roman

PARTICIPAREA TINERETULUI LA APĂRAREA PATRIEI

Tradiție și actualitate

În marea carte a luptei poporului român pentru libertate, independență, bunăstare și progres se înscrie la loc de cinste participarea tinerei generații la toate înfăptuirile mărețe ce jalonează bogata noastră istorie națională. Caracterizat printr-o deosebită receptivitate față de ideile nobile ale libertății, unității și independenței, față de cauza dezvoltării progresiste a patriei, tineretul s-a integrat plenar în procesul istoric al devenirii și dăinuirii poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontic, al afirmării sale demne în rândul celorlalte popoare. „În istoria milenară a patriei noastre — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele republicii și comandant suprem al forțelor armate —, tineretul, generațiile tinere s-au aflat întotdeauna în primele rânduri ale luptărilor pentru progres, pentru independență, pentru libertate și dreptate socială și națională. Întotdeauna tineretul a preluat și dezvoltat pe o treaptă superioară virtuțile și tradițiile înaintate, revoluționare ale poporului nostru, dorința sa de libertate, dorința de a fi stăpîn în propria-i țară. Întotdeauna tineretul a purtat cu cinste făclia progresului economic și social, a libertății sociale și naționale”¹.

Tradițiile participării tineretului la lupta pentru apărarea patriei au rădăcini adînc împlintate în gîlia românească ale căror începuturi străbat pînă azi din negura vremurilor o dată cu primele formații despre strămoșii noștri geto-daci. Întreaga istorie veche ne demonstrează că toate marile realizări politico-militare ale locuitorilor spațiului carpato-danubiano-pontic sînt nemijlocit legate de instruirea și ridicarea la luptă a întregii populații valde, generațiilor tinere revenindu-le, neîndoielnic, un rol deosebit.

Setea de libertate, datoria de a apăra cu prețul oricărui sacrificiu pămîntul străbun, practica antrenării tuturor locuitorilor, tineri și vîrstnici, bărbați și femei, în luptă împotriva invadatorilor, s-au sedimentat și s-au transmis de la o generație la alta drept valori inestimabile ce au chezurit însăși existența și continuitatea românilor confrunțați adesea cu armatele invadatoare ale unor regate și imperii expansioniste. Tinerii au fost, alături de întregul popor, apărătorii și depozitarii acestor valori în jurul cărora s-au cristalizat aspirațiile fiecărei generații și pentru care s-au jertfit mulți dintre ei la chemarea patriei. Oștile neînfriate ale lui Gelu, Glad, Menumorut, Litovoi, Basarab, Bogdan, Mircea cel Mare, Ioan de Hunedoara, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul au inclus zeci de mii de tineri ce au format cu piepturile lor, ori de cîte ori a fost nevoie, ziduri de netrecut în calea cîmpitorilor.

Participarea tinerei generații la apărarea patriei a dobîndit noi dimensiuni în epoca modernă, caracterizată prin intensificarea luptei pentru dobîndirea independenței de stat absolute, făurirea și desăvîrșirea unității național-statale.

Tradițiile angajării ferme a tineretului în primele rânduri ale luptei pentru apărarea independenței, suveranității naționale și integrității teritoriale a patriei au fost ridicate pe un plan calitativ superior o dată cu apariția proletariatului, cu afirmarea mișcării muncitorești și socia-

liste, cu făurirea în mai 1921 a Partidului Comunist Român și, în martie 1922, a organizației comuniste a tinerei generații. Organizarea și desfășurarea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, declanșată la 23 August 1944, și participarea poporului și armatei române la înfrîngerea definitivă a Germaniei naziste reprezintă momentele culminante ale acestui proces. În lupta eroică pentru victoria revoluției și alungarea trupelor fasciste de pe pămîntul scump al patriei, pentru eliberarea teritoriului românesc, cîmpit prin dictatul imperialist de la Viena din 30 august 1940, și ulterior a Ungariei și Cehoslovaciei, tinăra generație a înscris glorioase pagini de epopee. „Imediat după eliberare — arată secretarul general al partidului —, reorganizîndu-se pe baze legale și participînd activ la marile acțiuni desfășurate în 1944—1945 pentru dezvoltarea democratică a țării, Uniunea Tineretului Comunist a luat parte activă la mobilizarea tineretului pentru a participa cu toate forțele la războiul împotriva Germaniei hitleriste”².

La chemarea eminentului militant revoluționar și patriot înflăcărat Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din acea perioadă, tineretul României s-a angajat plenar în frontul luptei pentru înfrîngerea fascismului. Tinerii comuniști, uteciști și patrioți au participat cu entuziasm, încă din primele ore ale revoluției, la apriga înclăstare cu trupele hitleriste. Ca militari ai forțelor armate, formate în majoritate din tineri între 21 și 23 de ani³, înrolați în formațiuni

În procesul complex de pregătire pentru apărarea patriei, tinerii primesc un ajutor substanțial din partea militarilor armatei noastre

nile de luptă patriotice, luptînd pe baricadele însurecţiei în rîndul muncitorilor de la întreprinderile bucureştene sau ale celorlalte centre ale ţării, acţionînd în echipele sanitare, în cele pentru aprovizionarea luptătorilor şi populaţiei sau în cele pentru repunerea în funcţiune a fabricilor şi altor obiective economico-sociale avariate, tinerii şi-au făcut datoria cu abnegaţie, dîrzenie şi vitejie.

Victoria revoluţiei şi trecerea la eliberarea părţii de nord-vest a ţării de sub ocupaţia horthysto-hitleristă au prilejuit numeroase acte de eroism individual şi colectiv, mîrturie a patriotismului fierbinte ce anima tînăra generaţie. În Podişul Transilvaniei, în Poarta Someşului, pe crestele Carpaţilor Apuseni, în Banat şi Crişana tinerii au săvîrşit legendare fapte de arme înfrîngînd rezistenţa înverşunată a inamicului. Va rămîne pentru totdeauna în amintirea poporului român pagina de neasemuit eroism înscrisă în cronica războiului antihitlerist de tinerii luptători ai „Detaşamentului Păuliş”. Format din elevii Şcolii de subofiţeri de infanterie de rezervă de la Radna, acest detaşament a oprit, cu preţul a numeroase jertfe, ofensiva unui inamic de şapte-opt ori mai numeros, blocînd în defileul Mureşului acţiunile a două divizii fasciste (una blindată şi una de infanterie).

Şirul minunatelor pilde de patriotism oferite de tineretul român în războiul antihitlerist a continuat pe timpul luptelor duse pe teritoriile Ungariei, Cehoslovaciei şi Austriei, pînă la capitularea Germaniei naziste şi încheierea, la 12 mai 1945, a războiului în Europa. Deosebit de semnificativ pentru înţelegerea stării de spirit a tineriei generaţiei, a înaltei conştiinţe patriotice care anima tineretul în această perioadă este continuarea plecării unui mare număr de voluntari pe front chiar şi după eliberarea întregului teritoriu naţional. Mii şi mii de tineri au răspuns chemării partidului comunist şi s-au înrolat ca voluntari în rîndurile armatei române, acoperindu-se de glorie pe cîmpul de luptă. Printre aceştia s-au numărat şi peste 1 500 de activişti ai U.T.C., care au plecat pe front pentru a contribui nemijlocit la înfrîngerea Reichului nazist.

Participarea tinerii generaţiei la susţinerea războiului antihitlerist a cuprins numeroase alte aspecte pe frontul muncii pentru asigurarea armatei cu mijloacele necesare ducerii luptei. Muncind cu abnegaţie în fabrici şi uzine pentru sporirea producţiei destinate războiului, pe ogoare pentru creşterea producţiei agricole, acţionînd cu tenacitate pentru refacerea întreprinderilor şi căilor de comunicaţii distruse de bombardamente, tineretul a contribuit, împreună cu întregul popor, la grăbirea victoriei finale asupra fascismului.

Angajarea plenară a tineretului la lupta pentru libertate, independenţă şi integritate teritorială a patriei reprezintă, aşadar, o constantă a istoriei noastre multimilenare. Ea constituie, totodată, unul din fundamentele importante ale doctrinei militare româneşti contemporane, magistral fundamentată de secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, doctrină ce prefigurează cadrul structural al ridicării la cote calitative superioare a participării tineretului la apărarea patriei.

Doctrina noastră militară, avînd în centrul său principiul apărării patriei prin eforturile întregului popor, conferă răspunderi sporite tinerii generaţii în întărirea capacităţii de apărare a ţării. Aşa cum subliniază conducătorul partidului şi statului nostru, „Alături de eforturile pentru sporirea avuţiei naţionale, pentru bunăstarea poporului, apărarea patriei este o îndatorire sfinţită a oricărui tînăr — proba supremă a dragostei faţă de glia strămoşească, a devotamentului faţă de cauza socialismului”¹.

Pregătirea generaţiilor tînere pentru apărare, forma specifică de participare a lor la apărarea patriei în condiţii de pace, se realizează prin intermediul tuturor structurilor sistemului naţional de apărare: forţele armate — armata şi trupele Ministerului de Interne — şi formaţiunile înarmate ale populaţiei — gărzile patriotice, formaţiunile de pregătire a tineretului pentru apărarea patriei, formaţiunile de apărare civilă şi formaţiunile sanitare voluntare ale Crucii Roşii.

În deplină concordanţă cu rolul forţelor armate de structură de rezistenţă a sistemului naţional de apărare, pregătirea tinerilor pentru apărarea patriei se asigură în primul rînd prin satisfacerea stagiului militar. Conţinutul şi specificul doctrinei noastre militare fac ca participarea tinerii generaţii la pregătirea pentru apărare să se realizeze nu numai în perioada petrecută în unităţile militare.

Pregătirea tinerilor în cadrul formaţiunilor de apărare se caracterizează prin complexitate şi specificitate, fiecare dintre acestea organizînd formele de instruire cerute de conţinutul misiunilor pe care le vor îndeplini în eventualitatea ducerii războiului întregului popor pentru apărarea patriei. Toate componentele sistemului naţional de apărare, şi în primul rînd armata, desfăşoară, totodată, sub conducerea organelor şi organizaţiilor de partid şi ale U.T.C., o bogată activitate politico-ideologică şi educativă vizînd cunoaşterea politicii interne şi externe a partidului şi statului, dezvoltarea conştiinţei socialiste, cultivarea patriotismului socialist, formarea spiritului de responsabilitate pentru apărarea ţării cu bărbăţie şi fermitate în orice condiţii şi împotriva oricărei agresiuni.

Integrat în procesele de pregătire desfăşurate de elementele sistemului naţional de apărare, tineretul acţionează cu consecvenţă pentru transpunerea în viaţă a magistrelor orientării doctrinare elaborate de comandantul nostru suprem. Obţînd an de an rezultate superioare în pregătirea de luptă şi politică, tînăra generaţie face dovada înaltei sale maturităţi politice, a spiritului său revoluţionar, demonstrînd că înţelege profund că ea este continuatoarea minunatelor tradiţii de luptă ale generaţiilor de eroi ai neamului românesc, care şi-au dat fără ezitare viaţa cînd patria le-a cerut sacrificiul suprem pentru salvagardarea valorilor sale fundamentale: independenţa, suveranitatea naţională şi integritatea teritorială.

● MAIOR SIMION BONCU

1 Nicolae Ceauşescu, România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate, vol. 26, Editura Politică, Bucureşti, 1984, p. 194.

2 Nicolae Ceauşescu, România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate, vol. 7, Editura Politică, Bucureşti, 1973, p. 221.

3 Cf. Uniunea Tineretului Comunist, şcoală de educare comunistă, patriotică şi revoluţionară a tineretului, Editura Politică, Bucureşti, 1987, p. 151.

4 Nicolae Ceauşescu, România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate, vol. 5, Bucureşti, Editura Politică, 1971, p. 552.

◆ OITUZ

(august 1917)

Alături de Mărăști și Mărășești, operația de apărare de la Oituz se înscrie în galeria marilor bătălii victorioase ale armatei române din vara anului 1917, prin care, zdrobindu-se planurile Puterilor Centrale de scoatere a României din război, s-a salvat ființa național-statală independentă a țării, pas hotărîtor pe drumul luptei de eliberare și întregire încununat de glorie la 1 Decembrie 1918.

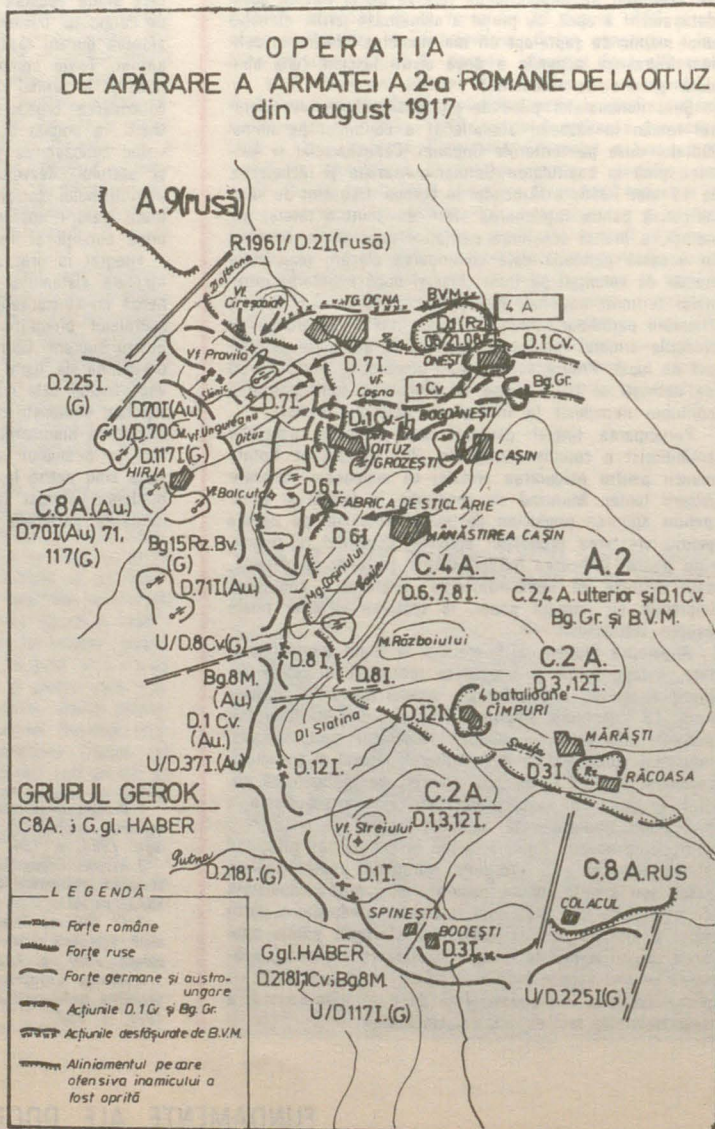
Bătălia a fost angajată, în condițiile în care situația strategică pe ansamblul frontului european de răsărit devenise deosebit de alarmantă ca urmare a eșecurilor suferite de aliatul rus în special în Galiția și Bucovina*, la numai două zile după ce Comandamentul inamic dezlanțise puternica ofensivă din zona Mărășeștilor, operație conjugată acum cu cea de rupere a apărării române în sectorul Oituz în scopul realizării unei ample și decisive învăluri a întregii grupări de forțe româno-ruse de pe frontul român.

Operația de apărare de la Oituz, de fapt a doua bătălie de la Oituz (prima desfășurându-se în campania anului 1916), a început în zorii zilei de 26 iulie/ 8 august și s-a desfășurat cu cea mai mare intensitate până la 9/22 august; luptele s-au prelungit de fapt pînă la sfîrșitul acestei luni cînd diviziile austro-ungare și germane văzîndu-și spulberate dorințele de cîștig, în fața rezistenței hotărîte a ostașilor români, au fost nevoite să treacă la apărare.

* La 6/19 iulie Armatele 3 și 8 austro-ungare au trecut la ofensivă în Galiția și Bucovina, au rupt apărarea forțelor ruse și au realizat o pătrundere importantă cu tendința de a fi dezvoltată, prin nordul Moldovei între Siret și Prut, spre sud. Îngrîjorat de situația creată, înaltul comandament al frontului român a hotărît să nu se mai execute ofensiva proiectată în zona Nămolosa; Armata 1 română urma să înlocuiască pe linia Siretului forțele Armatei 4 ruse, iar Armata 2 română își extindea fișa de apărare de la flancul său drept înlocuind Corpul 40 armat din Armata 9 rusă; cele trei corpuri de armată ruse constituiau o grupare de forțe care trebuia să intervină pentru a lichida încercarea de pătrundere în Bucovina ce se anunța deosebit de periculoasă. (General G.A. Dabija, Armata română în războiul mondial, vol. IV, București, 1936, p. 122-166 și Colonel I. Cușsa, Armata română în campaniile din anii 1916-1917, București, 1967, p. 23).

Misiunea de străpungere a frontului Armatei 2 române ce se apăra pe crestele Carpaților Orientali între riul Dolteana și satul Valea Sării, fusese încredințată **Grupului general Gerok**. Acesta, după ce suferise pierderi grele pe timpul bătăliei de la Mărășești, fusese succesiv întărit cu forțe

și mijloace însumînd 41 batalioane de infanterie, 45 baterii de artilerie și 41 escadroane de cavalerie. Grupul Gerok, care forma aripa dreaptă a Armatei 1 austro-ungare, avea următorul dispozitiv: la flancul drept — Divizia 218 infanterie germană (întărită), Divizia 1 cavalerie austro-ungară, unități din Divizia 37 infanterie austro-ungară și Brigada 8 munte, fiecare dispuse în fața înălțimilor Piciorul Greșului, Zboina Verde și creasta Coarnele, constituind Gruparea general Haber; la flancul stîng și pe direcția loviturii principale a

fost dispus Corpul 8 armată, avînd în eşalonul întîi Divizia 71 infanterie austro-ungară, între Măgura Caşinului şi valea Oituzului (exclusiv), Divizia 117 infanterie germană (întărită), de aici pînă la valea Slănicului, şi Divizia 70 honvezi (împreună cu Divizia 7 cavalerie austro-ungară), în continuare pînă la riul Dofteana. În eşalonul doi se aflau Divizia 8 cavalerie austro-ungară şi unităţi din Divizia 37 infanterie austro-ungară.

La începutul operaţiei, Armata 2 română, comandată de generalul Alexandru Averescu avea în componere corpurile 2 şi 4 armată, trupele sale fiind dispuse astfel:

În eşalonul întîi al armatei, la flancul drept se afla Corpul 4 armată (general Gh. Văleanu), cu Divizia 7 infanterie între riurile Dofteana şi Oituz, Divizia 6 infanterie, între valea Oituzului şi cota 1081 (nord Măgura Caşinului), şi Divizia 8 infanterie, între cota 1234 situată la nord de înălţimea Zboina Neagră, Corpul 2 armată (general A. Văitoianu), de la flancul stîng al armatei, cu diviziile 12, 1, 3 infanterie, apără fişa cuprinsă între înălţimea Zboina Neagră şi Valea Sării, vecinul de la stînga fiind Corpul 8 armată din Armata 4 rusă. În rezerva armatei române se aflau patru batalioane, dislocate în raionul localităţii Cîmpurile.

Marile unităţi de la dreapta Armatei 2, care au avut de suportat lovitură principală a forţelor Grupului Gerok, se găseau în momentul declanşării atacului inamic în cursul completării lucrărilor de amenajare genistică a terenului în fişa preluată cu cîteva zile mai înainte de la trupele ruse înlocuite.

Analiza raportului operativ din ajutorul declanşării operaţiilor relevă cu pregnanţă faptul că inamicul prin concentrarea deosebită de forţe şi mijloace, îndeosebi pe direcţia loviturii principale, îşi pusese mari speranţe în realizarea într-un interval de timp scurt a obiectivelor propuse. Astfel, pe un front de numai 7 km, la joncţiunea dintre diviziile 7 şi 6 infanterie române, au fost concentrate 34 de batalioane de infanterie şi 136 guri de foc de artilerie, dintre care 36 grele, realizînd densităţi tactice de 4,85 batalioane şi 19 guri de foc pe kilometru de front, în timp ce trupele române dispuneau numai de 10 batalioane şi 36 guri de foc; înseamnă că raportul de forţe era de 3,4/1 în infanterie şi 3,8/1 în artilerie în favoarea inamicului. Acest avantaj era amplificat şi mai mult ca urmare a faptului că Armata 2 română nu dispunea de rezerve pe această direcţie.

După caracteristicile de ansamblu ale acţiunii, operaţia de apărare de la Oituz a cunoscut: în desfăşurarea

sa mai multe etape, care, în timp, coincid în bună măsură cu cele ale bătăliei de la Mărăşeşti.

Prima etapă desfăşurată între 26 iulie/ 8 august — 3/ 16 august 1917 a cuprins luptele duse de ostaşii români pentru zădărnicierea primei încercări de pătrundere a Corpului 8 armată austro-ungar în Valea Troţuşului. Cea de-a doua etapă (4/ 17 — 9/ 22 august) cuprinde luptele purtate pentru zdrobirea unei noi încercări a trupelor austro-ungare şi germane de a-şi deschide drum în lungul văii Oituzului, spre Tîrgu Ocna şi Oneşti.

Etapă I-a. Trecerea la ofensivă a trupelor Grupului Gerok a fost precedată de o pregătire de artilerie de aproape 4 ore executată cu violenţă, în cadrul căreia s-au folosit şi proiectile cu gaze toxice de luptă, în special asupra dispozitivului Diviziei 7 infanterie române.

Infanteria austro-ungară şi germană a pornit la atac în dimineaţa zilei de 26 iulie/ 8 august 1917, în prezenţa comandantului Armatei 1 austro-ungare, arhiducele Iosif, fapt ce denotă marea importanţă ce se acorda acestei acţiuni.

Gruparea principală de forţe inamice constituită din diviziile 71 şi 117 infanterie a asaltat cu furie poziţiile române organizate în raionul vîrf Bălăuţa, satul Herăstrău, vîrful Ungureanu. Divizia 70 infanterie a atacat vîrful Pravila, fiind respinsă cu pierderi grele de forţele de la flancul drept al Diviziei 7 infanterie română. Presate puternic de inamic, lovite continuu de artileria acestuia, forţele de la flancul stîng al Diviziei 7 infanterie română au fost obligate să cedeze vîrful Ungureanu cu cota 779, repliindu-se aproximativ 1—2 km. La fel, după o dirză rezistenţă, trupele de la flancul drept al Diviziei 6 infanterie au trebuit să se replieze, cedînd localitatea Herăstrău şi vîrful Bălăuţa. Totuşi, prin îndirjita împotrivire a trupelor române, susţinute de tirul precis şi eficient al bateriilor, ofensiva inamicului la sfîrşitul primei zile nu a înregistrat succesul scontat, cîştigul de teren fiind plătit cu numeroase pierderi.

Întind pericolul creat prin pătrunderea inamicului la joncţiunea dintre cele două mari unităţi române, generalul N. Rujinski, comandantul Diviziei 7 infanterie, a încercat în dimineaţa zilei următoare să restabilească situaţia prin declanşarea unui contraatac. Executat însă cu forţe insuficiente acesta nu a reuşit.

În aceeaşi zi, Corpul 8 austro-ungar, reluînd ofensiva cu Divizia 70 infanterie, a reuşit să cucerească vîrful Pravila.

Apereînd realist situaţia, comandantul Diviziei 7 infanterie române, ameninţată la ambele flancuri cu în-

toarcerea dispozitivului de luptă, a obţinut aprobarea comandantului Corpului 4 armată pentru replierea dispozitivului pe aliniamentul culmea Năneasa, dealul Muncel, dealul Matiuşca, pentru ca apărarea să se sprijine pe înălţimi dominante, iar flancurile să realizeze joncţiunea la dreapta cu Divizia 2 infanterie rusă, iar la stînga cu Divizia 6 infanterie română, cerere ce a fost aprobată.

Continuînd ofensiva în ziua de 28 iulie/ 10 august, Corpul 8 armată austro-ungar a reuşit să realizeze noi pătrunderi periculoase, la joncţiunea dintre cele două divizii române, cucerind satul Slănic şi ajungînd pînă pe pantele sud-vestice ale dealului Coşna cu cota 789. În aceste condiţii critice, Marele Cartier General român a intervenit operativ, punînd la dispoziţia Armatei 2 Divizia 1 cavalerie şi Brigada de grăniceri. În acelaşi timp, generalul Averescu a întărit Divizia 6 infanterie cu trei batalioane luate de la Corpul 2 armată. Presupunerea din zona Oneştilor trebuia oprită cu orice preţ.

Inamicul a reluat ofensiva la 29 iulie/ 11 august, reuşind să respingă forţele de la flancul drept al Diviziei 7 infanterie şi cucerind vîrful Cireşoaia, acţiune ce ameninţa acum şi joncţiunea cu trupele ruse aliate. Pe direcţia principală de interzis situaţia evoluînd din ce în ce mai grav, forţele române au fost nevoite să se retragă şi să cedeze înălţimile Coşna şi Ştîbor, ultima barieră în drumul inamicului spre valea Troţuşului.

Între timp, au început să afliască în zonă întăririle trimise de Marele Cartier General român încă din ziua precedentă. Trupele Diviziei 1 cavalerie şi ale Batalionului de vînători de munte, abia sosite, au fost introduse în luptă şi contraatacînd viguros, prin surprindere, au recucerit pînă la orele 19,00 dealul Ştîbor şi pantele estice ale dealului Coşna, pe care le-au consolidat.

În urma întăririlor sosite, trupele române au putut, în ziua următoare, să respingă inamicul şi să recucerească şi înălţimea Cireşoaia. Divizia 70 honvezi retrăgîndu-se în panică a lăsat pe teren numeroşi morţi, răniţi şi cantităţi importante de armament şi muniţii. Prin acţiuni energice şi pline de eroism ostaşii români au depăşit momentul critic apărut în desfăşurarea bătăliei. După patru zile de confruntări sîngeroase, unităţile din dreapta Armatei 2 române au barat înaintarea inamicului.

La flancul stîng, marile unităţi ale Corpului 2 armată au acţionat în continuare în strînsă cooperare cu Corpul 8 armată rus pentru respingerea trupelor adverse, ocupînd un nou aliniament de apărare pe malul de vest al rîului Vizantea. Divizia 1 infanterie, comandată de generalul Strati-

Ilescu, a fost regrupată și pusă la dispoziția Armatei 2 în raionul Onești. În ziua de 30 iulie/ 12 august, Corpul 8 armată austro-ungar a încercat din nou să recucerească înălțimile pierdute cu o zi mai înainte. În după-amiaza aceleasi zile unitățile Corpului 4 armată română, susținute de forțe rusești, au executat un contraatac energic respingând cu grele pierderi pe inamic și luând peste 600 de prizonieri. Spre seară, trupele noastre controlau zona cuprinzând vîrfurile Vîrnceanu, Măgura, Grohotișul și Cireșoaia.

Brigada de grăniceri, după un marș forțat, a ajuns în dimineața zilei de 31 iulie/ 13 august în raionul acțiunilor de luptă, participînd la riposta ofensivă de amploare ordonată de generalul Al. Averescu, pentru recuperarea terenului pierdut la aripa dreaptă și pentru a întări joncțiunea cu armata rusă. După lupte înversunate, forțele de la flancul drept al Diviziei 7 infanterie au fost nevoite să se replieze cîteva sute de metri mai la est de vîrfurile Cireșoaia. Divizia 1 cavalerie descălecată și subunități de grăniceri au dus lupte puternice în raionul dealul Coșna, zdrobind rezistența inamicului și menținînd apoi cu fermitate această poziție. Pierderile suferite însă nu au permis continuarea înaintării spre Slănic. La ora 10, au pornit la atac și grănicerii în direcția dealul Arșița. Oboseala acumulată în urma marșului istovitor, insuficiența pregătire a acțiunii, ca și puternicul baraj de artilerie și arme automate al adversarilor au condus la nereușita atacului, deși ajunseseră pînă la rețelele de sîrmă inamică. Re-luat după-amiază, contraatacul s-a încheiat, cu tot eroismul ostașilor grăniceri, fără a fi realizat obiectivul urmărit.

Contraatacurile executate de trupele române în următoarele trei zile, folosindu-se atît lovitura frontală, cît și manevra dublu învăluitoare, au

în inimile ostașilor români vibra ecoul nemuritoarelor versuri: „tot ce mișcă-n țara asta — riul, ramul — îmi e prieten numai mie, iară ție dușman ție-este...”

Într-un suprem efort, la Oituz, ca și la Mărăști și Mărășești, ostașii români au demonstrat cu prisosință că pot să învingă orice greutate, să învingă un dușman puternic și bine înarmat

permis cîștigarea unor poziții, fără a se reuși totuși să fie recucerit vîrfurile Coșna, unde inamicul se întărește. Încercările acestuia de a riposta și de a rupe apărarea de la Oituz s-au lovit de dîrza împotrivire a unităților române, care i-au zăgăzuit definitiv înaintarea. Datorită grelelor pierderi suferite, comandantul Grupului Gerok va renunța la intenția de a pătrunde pe valea Trotușului, fiind obligat în cele din urmă să treacă la apărare pe tot frontul.

În zilele ce au urmat, în tot cursul lunii august, au avut loc acțiuni de mică amploare, cu caracter local, forțele române consolidîndu-și pozițiile pe aliniamentul de pe care au reușit să oprească definitiv ofensiva Grupului Gerok. Mai mult, spre sfîrșitul lunii, timp de trei zile, 27—29 august/ 11—13 septembrie, Armata 2 română a desfășurat puternice acțiuni

ofensive în zona Cireșoaia, Coșna, care deși nu au dus la rezultatele scontate au relevat puterea combativă și morală exemplare ale trupelor române.

Bătălia de la Oituz s-a încheiat astfel cu o strălucită victorie a ostașilor români, care încă o dată, pe aceste plaiuri de legendă, au zdrobit ofensiva trupelor austro-ungare și germane, zădărniciind planurile acestora de pătrundere în valea Trotușului și a Siretului pentru a face joncțiunea cu Armata 9 germană, înfrîntă și ea la Mărășești.

În aceste împrejurări, Armata 2 română s-a acoperit din nou de glorie nepieritoare. Ostașii acestei brave armate, după ce au executat cu succes operația ofensivă de la Mărăști, au continuat să lupte cu aceeași îndrăgire în cadrul unei noi operații, de data aceasta de apărare, acțiunile însumate desfășurîndu-se pe durata a 44 zile, din care numai 8 zile au fost folosite pentru pregătirea operațiilor, celelalte constînd în acțiuni de luptă desfășurate continuu.

Ostașii și ofițerii Armatei 2 române au dovedit că sînt urmași demni ai celor care, cu numai un an în urmă, au apărut cu mult eroism aceleași meleaguri, săpînd în stîncă munților, pentru totdeauna, ordinul care a devenit crez și legămînt: „Pe aici nu se trece!”

● Locotenent-colonel
VICENȚIU COJAN

Colonel dr. COSTICĂ POPA

La începutul primului război mondial, acțiuni de luptă de mare amploare și intensitate s-au desfășurat pe frontul de vest, unde s-au înfruntat, în principal, armatele care erau cel mai bine cotate în această fază a războiului, cele germane și franceze.

Declanșarea luptelor s-a produs pe baza planurilor de campanie ale celor două părți, întocmite pentru principalul teatru de acțiuni militare, acesta fiind considerat cel din vestul continentului european.

Planul de război german, denumit „Planul Schlieffen” — elaborat, studiat și îmbunătățit timp de cel puțin cinci ani, pus în aplicare sub conducerea generalului Moltke, șef al Marelui Stat Major german — prevedea pătrunderea prin Belgia, a cărei neutralitate se încălca, atacarea Franței

peste frontiera franco-belgiană și efectuarea unei ample manevre învăluitoare asupra forțelor franceze dispuse spre frontiera franco-germană, evitându-se totodată fortificațiile franceze de la granița de est. Acțiunile ofensive urmau să se desfășoare concomitent cu o defensivă temporară la aripa stângă a dispozitivului strategic în Alsacia și Lorena.

Planul de campanie francez, denumit „Planul XVII”, prevedea ofensiva peste frontiera franco-germană cu lovitură principală la nord de Metz pe direcția Thionville, Treves și o altă lovitură în Alsacia, spre Strasbourg, în lungul Văii Rinului spre nord. Pe frontiera franco-belgiană, trupele franceze trebuiau să execute acțiuni de apărare împotriva unor forțe inamice inferioare, după cum greșit se

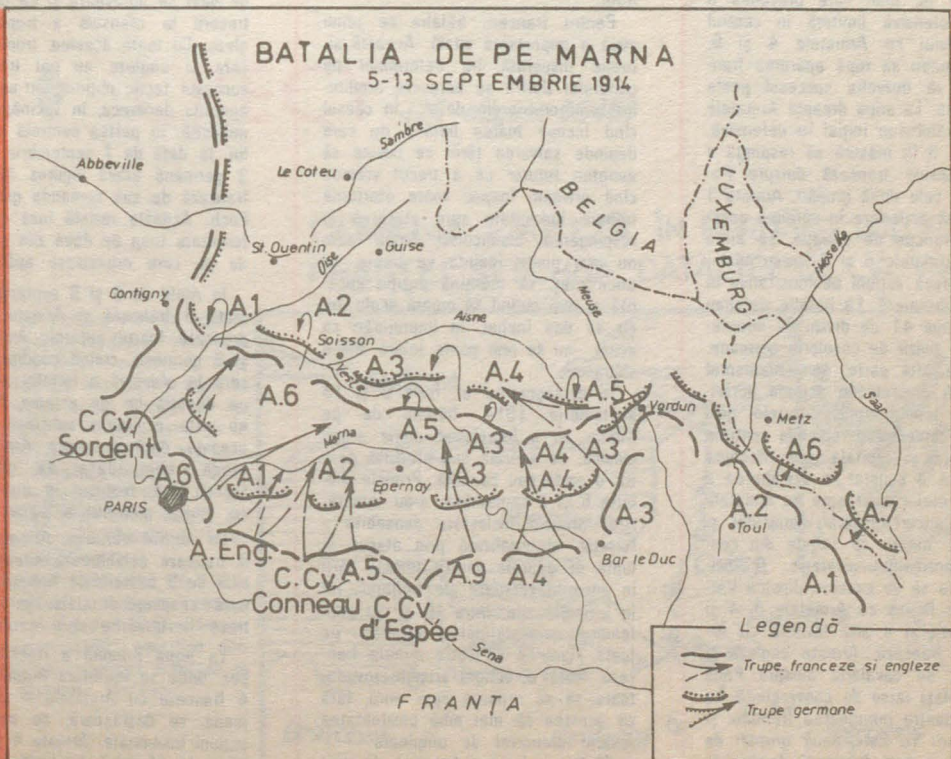
apreciasse.

Materializarea cu forțe și mijloace a celor două planuri de campanie s-a făcut în condiții mult mai bune de către comandamentul german, ceea ce îi va asigura inițial un succes evident.

Acțiunile militare pe frontul de vest s-au produs prin trecerea la ofensivă a armatei germane în ziua de 2 august 1914, prin Luxemburg și Belgia spre regiunile nordice ale Franței.

Lovitura din vest executată asupra Franței, cu șapte armate, care aveau un efectiv de 1 500 000 oameni, a fost foarte puternică și a avut ca efect producerea unor importante pierderi forțelor belgiene și franceze, ofensiva germană căpătînd în timp scurt caracterul urmăririi strategice.

În această situație, comandamentul francez a abandonat, după puțin timp, planul inițial ofensiv și, avînd în vedere pericolul foarte mare ce se crease dinspre nord-est, a luat măsuri de restructurare a dispozitivului strategic prin mutarea centrului de greutate al forțelor dinspre vest spre nord și prin introducerea armatei din rezervă și a altor trupe (de infanterie și cavalerie) pe principala direcție de interzis. Eforturi deosebite s-au făcut de către comandamentul francez în ultima decadă a lunii august pentru a da un caracter organizat apărării și a reuși să oprească înaintarea trupe,

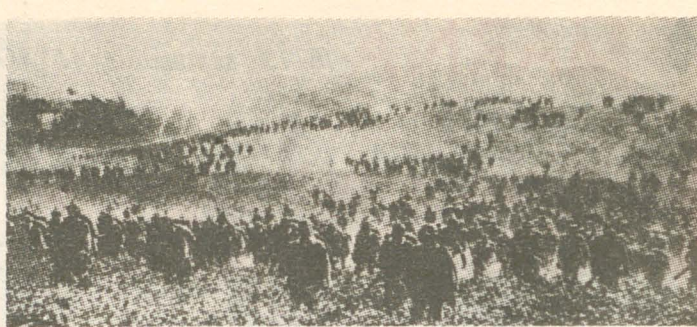

lor germane spre regiunile centrale ale Franței și să interzică direcția ce conducea spre Paris. Roadele acestor eforturi au început să se facă simțite în regiunea Munților Vosgi, unde ofensiva strategică a inamicului este oprită pentru prima dată. Capacitatea ofensivă a armatei germane a început să scadă după luptele desfășurate și marșurile executate timp de 37 de zile, când oboseli normale produse de război i se asociază și lipsa de muniții și de subzistențe.

De cealaltă parte, generalul Joffre, șeful Marelui Cartier General francez, înțelegând just situația de pe front, a hotărât să constituie un grup de armate la flancul stîng, cu care să execute o puternică lovitură împotriva celor 20 de divizii germane care puteau acționa asupra Parisului. A luat naștere, astfel, la începutul lunii septembrie 1914, *bătălia de pe Marna* (vezi harta), care prin proporțiile și însemnătatea ei se situează pe un loc de frunte în cadrul acțiunilor militare din primul război mondial. La baza acestei bălții au stat planuri rigurose întocmite de către cele două părți, ambele căutînd să obțină decizia și să creeze premisele continuării cu succes a războiului.

Pentru desfășurarea acțiunilor, comandamentul german era conștient că nu mai avea posibilitatea ducerii ofensivei pe întregul front. Ca urmare, a diminuat proporțiile scopurilor și manevrei față de faza inițială, elaborînd un plan care prevedea o acțiune ofensivă limitată în centrul dispozitivului cu Armatele 4 și 5, care trebuiau să rupă apărarea franceză și să dezvolte succesul peste riul Marna. La aripa dreaptă Armatele 1 și 2 rămîneau inițial în defensivă, pentru a fi în măsură să respingă o contraofensivă franceză dinspre Paris. Între cele două grupări, Armata 3 trebuia să acționeze în sprijinul acestora în funcție de situație. La aripa stîngă, Armatele 6 și 7 aveau misiunea să ducă acțiuni demonstrative în fișia de frontieră. La bălție trebuiau să participe 41 de divizii de infanterie și 3 divizii de cavalerie germane.

De cealaltă parte, comandamentul francez a proiectat o acțiune hotărîtoare în scopul nimicirii forțelor germane ce amenințau regiunile centrale ale Franței și capitala țării. Manevra concepută a constat în executarea a două lovituri convergente cu armatele de flancuri asupra inamicului și apărarea, inițial, cu forțele din centrul dispozitivului strategic. O lovitură urma să se execute dinspre Verdun spre Reims cu Armatele 3, 4 și 9 franceze și o altă lovitură cu Armata 6 franceză, Armata engleză și un corp de cavalerie dinspre Paris spre același raion de convergență. La centru, pentru menținerea frontului și a legăturii cu cele două grupări de manevră, a fost destinată Armata 5.

Infanteriști germani pe cîmpul de luptă de la Marna

Asigurarea flancurilor se realiza la dreapta de către garnizoana Verdun cu trei divizii de rezervă, iar la stînga cu un corp de cavalerie. Forțele aliate pentru bălția de pe Marna totalizau 54 de divizii de infanterie și 8 divizii de cavalerie.

Raportul de forțe operativ era în favoarea aliaților în proporție de 1,3/1 în infanterie și de 2,7/1 în cavalerie.

Bătălia de pe Marna, deși de mare amploare, nu a fost precedată de o perioadă de pregătire. Atît planurile, cît și transmiterea lor la comandamentele subordonate, la trupe, și asigurarea acestora cu cele necesare s-au făcut în paralel cu desfășurarea unor acțiuni locale. Toate acestea au solicitat foarte mult efectivele de pe front.

Pentru francezi, bălția ce urma avea o importanță vitală. Această situație disperată l-a determinat pe generalul Joffre să adreseze armelor următorul ordin de zi: „În ceasul cînd începe marea bălție de care depinde salvarea țării, se cuvine să amintim tuturor că a trecut vremea cînd priveam înapoi; toate eforturile trebuie îndreptate spre atacarea și respingerea inamicului. Trupa care nu mai poate înainta va trebui, cu orice preț, să mențină poziția cucerită și mai curînd să moară acolo decît să dea înapoi. În împrejurări ca acum nu se mai poate tolera nici o slăbiciune.”¹

În desfășurarea ei, între 5 și 13 septembrie 1914, bălția de pe Marna nu a înregistrat unele etape clasice, de apărare sau ofensivă pentru o parte sau cealaltă. Primele zile, între 5 și 9 septembrie, s-au caracterizat printr-o înclîștare deosebită a forțelor, materializată prin atacuri și lupte de apărare pentru ambele părți în anumite sectoare ale frontului, iar în ultimele zile, între 10 și 13 septembrie, prin deținerea inițiativei pe toate planurile de către armata franceză, care a obligat trupele invadatoare să se replieze spre nord, fără ca acestea să mai aibă posibilitatea reluării ofensivei de amploare.

Bătălia a început la aripa de vest

a frontului, prin ofensiva Armatei 1 germane, sub comanda generalului Kluk, în scopul învăluirii trupelor franceze și engleze pe la flancul lor stîng, dar Armata 6 franceză, sub comanda generalului Mounoury, rezistă cu îndrîjire la nord de Marna, obligîndu-l pe inamic să aducă noi forțe pe cîmpul de luptă². Corpul 4 armată german trimis spre linia întîi nu a ajuns în timp oportun, astfel că Armata 6 franceză trece la ofensivă la joncțiunea dintre Armatele 1 și 2 germane. Ofensivei Armatei 6 i se asociază și Armata 5. Acțiunea comună a celor două armate franceze va duce la crearea unui gol între Armatele 1 și 2 germane, limitîndu-le acestora posibilitățile de cooperare. Situația forțelor germane de la aripa de vest se agravează și ca urmare a trecerii la ofensivă a trupelor engleze. Cu toate acestea, trupele franceze și engleze nu pot transforma succesul tactic obținut într-un succes operativ deoarece, în vecinătatea nemîișlocită, în partea centrală a frontului, la data de 7 septembrie, Armata 3 germană atacă viguros Armata 9 franceză de sub comanda generalului Foch. Aceasta rezistă însă cu multă fermitate timp de două zile pe pozițiile pe care organizase apărarea.

În zilele de 8 și 9 septembrie, Armata 6 franceză și Armata engleză preesează foarte puternic Armatele 1 și 2 germane, creînd condiții de trecere la ofensivă a forțelor principale pe direcția lor de acțiune. Succesul nu este exploatat suficient nici de această dată deoarece Armata engleză, comandată de generalul French, s-a deplasat în ritm lent și cu multă greutate a trecut Marna.

La centrul frontului, Armatele 5 și 9 franceze echilibrează situația și în ziua de 9 septembrie Armata 9 franceză respinge trupele germane și trece la urmărire spre nord.³

La aripa dreaptă a frontului francez, unde se înfruntau Armatele 3 și 4 franceze cu Armatele 4 și 5 germane, se desfășoară, de asemenea, acțiuni însemnate. Armata 4 germană trece la ofensivă în forță împotriva

Armata 4 franceză, cucereste aliniamentul râului Ornin și creează un intrind între Armata 4 și 9 franceză. Situația este restabilită prin intervenția hotărâtă a două corpuri de armată din Armata 3 franceză, care contraatacă, acțiune la care participă și forțele franceze din contact, creându-se posibilitatea trecerii și aici la contraofensivă.⁴

Ca urmare a acțiunilor de luptă desfășurate cu succes de forțele franceze, inamicul este obligat să înceapă retragerea, mai întâi cu Armata 4, iar după 10 septembrie și cu Armatele 3 și 5 germane. La 11 septembrie, comandamentul german a ordonat retragerea trupelor sale la nord de râurile Aisne și Vesle, unde a hotărât să oprească ofensiva trupelor franceze.⁵ Odată cu trecerea la defensivă de către trupele germane pe noul aliniament — care nu a putut fi rupt de trupele franceze și engleze, ca urmare a oboselii și a lipsei rezervelor — bătălia de pe Marna a luat sfârșit. Eforturile trupelor franceze din prima jumătate a lunii septembrie 1914, în cadrul celebrei bătălii de pe Marna, au fost astfel încununate de succes. Acțiunile de luptă, la care au participat de ambele părți aproximativ 2 000 000 de oameni, s-au dus într-o fișie largă de 300 km, trupele

inadatoare germane fiind respinse pe o adâncime de 100 km.

Această bătălie a însemnat prăbușirea definitivă a planului de campanie german, care prevedea înfringerea Franței, inițial, și mutarea efortului, ulterior, pe frontul oriental.

După bătălia de pe Marna, pe frontul de vest au urmat unele acțiuni de învăluire a flancului descoperit, în mod succesiv, de o parte și de cealaltă luind naștere manevra denumită „cursa la mare”, în urma căreia frontul va căpăta continuitate până la Marea Minciei.

Victoria de pe Marna — obținută de armatele aliate în anul 1914, care au salvat Parisul și Franța — costase scump: 227 000 de francezi morți, răniți și dispăruți; germanii au pierdut cca 256 000 de soldați și ofițeri.⁶ Chiar dacă această bătălie nu a fost decisivă pentru desfășurarea ulterioară a războiului, ea a restabilit parțial situația pe frontul de vest, unde inițiativa, strategică a trecut, pentru mult timp, de partea aliaților.

Printre factorii care au condus la obținerea succesului se numără: hotărârea, tenacitatea și măiestria de luptă a ostașilor francezi, care au căpătat valențe superioare cind patria era în mare pericol; capacitatea și

oportunitatea conducerii exercitate de către comandamentul francez în frunte cu generalii Joffre, Foch și alții, conducere superioară celei germane practică de generalul Moltke, care a fost înlocuit cu generalul Falkenhayn imediat după pierderea acestei bătălii; folosirea cu măiestrie a teritoriului național și a resurselor materiale; efortul făcut de către întregul popor francez în acele momente hotărâtoare pentru viitorul său.

Prin amploarea, intensitatea și însemnătatea sa, bătălia de pe Marna se înscrie printre marile bătălii din istoria lumii.

¹ Jacques Madaule, Istoria Franței, vol. 3, București, 1973, p. 97-98.

² G. Mallette, Au Vainqueurs de la Marne, p. 72-74.

³ Ibidem, p. 77-78.

⁴ Les Deux Batailles de la Marne, Payot, Paris, 1929, p. 27-29.

⁵ La Bataille de la Marne, Le rôle du gouvernement militaire de Paris, 1920, p. 38-40.

⁶ Mircea N. Popa, Primul război mondial, 1914-1918, București, 1979, p. 185.

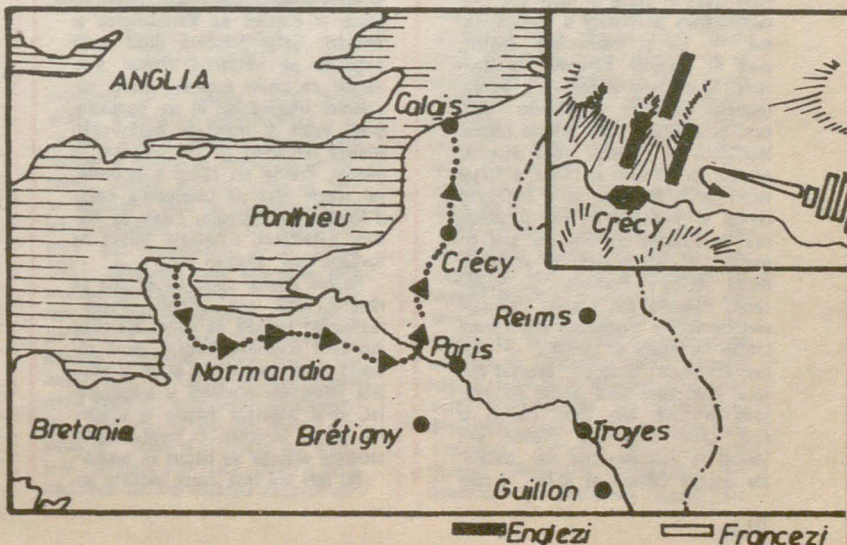
CRÉCY

(26 august 1346)

CAMPANIA ENGLEZĂ ÎN NORD-VESTUL REGATULUI FRANȚEI ȘI SCHIȚA BĂTĂLIEI DE LA CRÉCY

Alături de Poitiers (1356), bătălia de la Crécy-en-Ponthieu jalonează etapa marilor victorii engleze în Războiul de 100 de ani, care a opus la sfârșitul evului mediu occidental regatele Angliei și Franței. Ceea ce în vechea istoriografie militară s-a considerat o exemplară punere în inferioritate a superficialei tactici a cavaleriei franceze, de către lungile arcu englezești¹ s-a dovedit a fi cu mult mai complicat.

La începutul conflictului, în 1337, o caracteristică a războiului condus de Eduard al III-lea al Angliei fusese „strategia provincială”, suscitind dificultăți politice monarhiei franceze în ținuturile frontierei maritime.

De la 12 iulie 1346 însă, flota engleză a debarcat la Saint-Vast-la-Hougue o impresionantă armată sub conducerea regelui Eduard al III-lea însuși. În total dezacord cu ceea ce se afirma, pentru o evidentă simplificare și spre a scoate în relief efectele mobilizate în alte zone ale lumii medievale, forțele engleze aveau nu mai puțin de 4 000 cavaleri, 10 000 arcași, 12 000 velși, 6 000 irlandezi, la care, după calculele lui M.H. Postan, se adăugau cel puțin tot atâția auxiliari². După mărturia lui Jean de Froissart, regele Filip al VI-lea al Franței chemase sub steagurile Casei de Valois pe marii săi vasali, ducele de Lorena, conții de Sarrebruck, Namur, Savoia, Genova, „toți înalții baroni” „și deasemeni, oameni cetățitor, a bunelor orașe, stăroștilor și balivatelor, castelelor și primărilor” — cu un termen al epocii „l'arrière ban général” —, astfel că, după litera cronicii, „veneau și ploaua cu ostași din toate părțile pentru a servi regelui Franței și regatului, unii pentru că erau obligați prin omagiu, alții ca să câștige solde și dinari”³. Oastea franceză avea astfel să fie superioară numerică celei inamice.

Englezii aveau însă avantajul inițiativei. Debarcați în peninsula Cotentin, dispuși în trei „bătălii” (corpurile), ei au întreprins un marș — care după sute de ani stârnea admirația lui Chateaubriand — de mare anvergură prin Normandia și pînă în preajma regiunii pariziene, debușând apoi la Calais, imediat asediat.

În limba de pămînt a Cotentinului, relativ îngustă, corpurile de oaste engleze au înaintat ziua pe un front larg, devastând atît țărmurile, în cooperare cu flota, cît și interiorul — la Caen vor fi uciși mii de locuitori —, noaptea reunindu-se în tabăra centrală. Pustiitoarea cavalcadă într-un ținut „gras și bogat în toate cele” — după amara constatare a cronicii vremii —, ca și incursiunile engleze pînă în preajma Parisului, la Nanterre, Saint-Cloud și Boulogne, au determinat grăbirea pregătirilor franceze și acțiunea marii armate regale. Încercută în preajma râului Somme, oastea lui Eduard al III-lea a forțat vadul de la Blanche-Tache, înfrîngînd corpul lui Godemar du Fay și, urmărind de aproape de francezi, și-a organizat o poziție tare pe înălțimea dintre Crécý-en-Ponthieu și Wadicourt. Pădurea din spatele rîndurilor engleze fusese amenajată într-o mare tabără fortificată cu „prisăci” — abatazile din copaci tăiați —, accesul dinspre Wadicourt fiind închis cu palisade și care. Din virful colinei și pînă către buza văii (Vallée des Clercs) se eșalonau cele trei „bătălii” ale regelui Eduard al III-lea, fiecare

împărțită în trei șiruri: cel dintîi de arcași dispuși în formă de hersă, al doilea din pedestrași velși, al treilea din cavaleri pedestriți. La cele două aripi ale ostirii rămăseseră în șă 1 200 cavaleri.

Simbătă, 26 august 1346, oastea franceză, învălmășită de ordinele contradictorii ale regelui și, în general, fără coeziune, s-a apropiat de pozițiile engleze. Arbaletierii genovezi, cca 15 000, sub conetabilii Carlo Grimaldi și Andrea Doria, foarte prețuiți atunci, au fost plasați în prima linie. Urmau apoi șirurile de cavalerie grupate în „bătălii” sub șefii lor.

La apropierea primelor rînduri ale oastei franceze ce atacaseră frontul inamic, către orele trei după-amiaza, de pe virful colinei, englezii au deschis focul cu tunurile și, simultan, arcașii au început să-și arunce săgețile în salvă asupra genovezilor. Precizia tirului, pierderile considerabile au făcut pe genovezi să dea înapoi în dezordine peste cavalerii contelui d'Alençon. Într-un moment de furie, regele Filip de Valois dădu ordinul următor: „Degrabă, ucideti această adunătură, căci fără rost ne-mpiedică vederea!” La acestea, cavalerii contelui d'Alençon au șarjat rîndurile genovezilor care au încercat să se apere. În acest moment, trupele de velși și irlandezi au atacat desăvîrșind măcelul și reîntorcîndu-se în ordine pe colină

Acum, șir după șir cavaleria franceză condusă de conții d'Alençon și de Flandra, secundată de infanteriști francezi, savoiarzi și germani, atacă infanteria prințului de Walles — „Prințul Negru” —, izbutind să-i străpungă primele două linii, compuse din velși și irlandezi. Cavalerii pedestriți ai prințului însă, încrucișîndu-și lăncile, au opus o rezistență înverșunată. Disperatele eforturi, tragică șarjă a regelui orb al Boemiei, loan de Luxemburg, nu au putut rupe liniile engleze, întărite cu corpul de oaste al conților de Northampton și Arundel. Șarjă franceză după șarjă angajată pe versantul colinei s-au zdrobit de liniile engleze, lăncile cavalerilor frîngîndu-se în ale pedestrașilor; velșii și irlandezii desăvîrșeau izbînda printrînd pe cei prăbușiți la pămînt. Printre cei căzuți s-au numărat regele loan de Luxemburg, conții d'Alençon, de Flandra, Louis de Nevers d'Harcourt, d'Aumale alături de aproape toți oamenii lor.

Regele Angliei voise ca victoria să rămînă fiului său, „Prințul Negru”, respingînd cererile de ajutor ale celor din jurul acestuia. Prudent, după cădere a serii, temîndu-se și de o posibilă întoarcere ofensivă a adversarului, nu și angajase forțele în urmărirea oastei franceze, ci menținuse cu strictețe ordinea de bătaie în tabără⁴.

Nu mai era însă cazul, victoria en-

gleză fiind completă, regele Filip al VI-lea rînit găsindu-și izbăvirea în fugă. A doua zi după bătălie, regele Eduard al III-lea și consiliul său au trimis la locul înfrîntării un „mult viteaz cavalier” cu trei crainici să recunoască după herb pe cei căzuți, evaluîndu-se astfel miile de pierderi omenești ale inamicului ca și lipsurile din propriile rînduri.

Dar englezii nu puteau exploata succesul obținut: retrăgîndu-se spre nord, ei au început asediul Calais-ului terminat după abia 11 luni (4 august 1347).

Astfel se încheia celebra campanie Crécý-Calais. Rezultatele militare erau cu măiestrie prinse de Nicolae Iorga într-o monumentală lucrare. „*Essai de Synthèse de l'Histoire de l'Humanité*”: posesiunea marelui port și bază militară Calais, rămas două sute de ani sub englezi, în legătură cu marile drumuri comerciale ale vremii⁵. Deși imediat confruntată cu ciuma neagră, Franța înfrîntă vedea înfrîngîndu-se un sentiment patriotic ale cărui roade, la început firave — căci patriotismul trebuia asociat unei restructurări economice și militare — se vor împlini cu Jeanne d'Arc. Crécý a pus în discuție întreg sistemul militar seniorial și, mai mult decît atît, a ridicat chestiunea, esențială, a responsabilității cîrmuitorilor. Imediat după înfrîngere, statele generale franceze cereau socoteală regelui: „Prea puternice domn, trebuie să aflați cum și după ce sfaturi ați purtat războaiele și de ce domnia voastră, cu rău sfat, pierdut-ați totul și ați cîștigat nimic!”⁶. O mare pagină a istoriei politice se deschidea astfel o dată cu Crécý.

● SERGIU IOSIPESCU

¹ B.H. Liddell-Hart. Strategia. Acțiunile indirecte, București, 1973, p. 62.

² M.M. Postan, The Costs of the Hundred Years War, in „Past and Present”, 27, april 1964, p. 34-35.

³ Jean de Froissart, Chroniques, ed. G.T. Dilber, Genève, 1972, p. 683-685.

⁴ M.J. de la Chauvelays, La tactique dans les guerres du Moyen Âge, Paris, 1693, p. 73-81; André Legnai, La guerre de Cent ans, Paris, 1974, p. 36-37.

⁵ N. Iorga, Essai de Synthèse de l'Histoire de l'Humanité, vol. II, Paris, 1927, p. 500.

⁶ André Legnai, op. cit., p. 46.

Elemente de istorie militară românească în colecția Hurmuzaki

„MULȚI ROMÂNI SE VOR LUMINA ȘI-ȘI VOR ÎNTĂRI AMORUL DE PATRIE LA ACEST IZVOR BOGAT”

Dr. PAUL CERNOVODEANU

În toamna aceasta, la 29 septembrie, se împlinesc 175 de ani de la nașterea distinsului cărturar patriot Eudoxiu Hurmuzaki.

Manifestînd de timpuriu aplecarea pentru învățătură, înzestratul tînăr și-a făcut studiile la Viena, unde a obținut la 1841 doctoratul în științele juridice și istorice. Animat de un fierbinte patriotism și suferind de pe urma faptului că Bucovina natală, ruptă din trupul Moldovei, îndura asupra ei ocupanților habsburgici, Hurmuzaki și-a dedicat întreaga viață cercetării arhivelor din țările vecine în vederea strîngerii de materiale istorice doveditoare ale unității și continuității neîntrerupte a poporului român pe teritoriul străvechi al Daciei, spre a ridica conștiința neamului și a da un suport științific luptei sale pentru dezrobirea de sub dominația străină. La 1 ianuarie 1846, tînărul istoric solicită autorităților de resort din capitala Austriei accesul la Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (Haus-Hof und Staatsarchiv), spre a întreprinde explorarea fondurilor de documente în scopul alcătuirii unei „istorii pozitive” a țărilor române „din veacurile trecute pînă la începutul timpului prezent”. În anii revoluționari 1848—1849, Eudoxiu Hurmuzaki a militat ca membru al Gărzii naționale și al Legiunii academice din Austria împotriva rînduielilor reacționare existente atunci în Imperiul habsburgic, avînd satisfacția de a constata o ușoară ameliorare a statutului provinciei sale natale Bucovina ce a fost despărțită de Galiția și a dobîndit autonomie admi-

Eudoxiu Hurmuzaki
(1812—1874)

nistrativă la 4 martie 1849. După aceea, activitatea neprecupețită a tînărului patriot depusă în arhivele străine a continuat vreme de un deceniu. Despre titanica trudă la care se angajase, iată ce consemnează el într-o scrisoare trimisă din Viena fratelui său Constantin la 6 aprilie 1852: „Ocupația mea principală este exploatarea (explorarea — n.n.) tuturor arhivelor ministeriale... pentru a putea scrie o istorie documentată... a națiunii românești. Zilnic lucrez mai multe ore în acest «Staatsarchiv» unde continui colectarea documentelor... servindu-mă de doi copişti permanenți”. Apoi și-a propus să angajeze „cu bani grei” încă „patru copişti deoarece mi s-a îngăduit accesul atît

în Arhiva Ministerului de Război cît și în cea a fostei cancelarii unguerești. Afară de aceasta voi primi după puține zile... autorizația să fac cercetări în arhivele din Budapesta, Sibiu, Cluj, Brașov, Lemberg și Veneția. Material documentar se mai găsește la Berlin și München, mai mult încă la Muntele Athos, de unde mi s-a trimis o listă a documentelor păstrate acolo... Peste tot este vorba de o întreprindere de amploare pentru care trebuie mulți bani și răbdare, atît știință cît și voință dar care în cele din urmă va fi foarte folositoare istoriei” neamului¹.

Revenind asupra aceluiași subiect, în vara anului 1852, într-o altă epistolă către fratele său sus-amintit, Eudoxiu făcea o mărturie de credință: în scopul de a asigura nației românești progresul, „este necesar să se jertfească unii indivizi pentru binele public și să fie gata să cheltuiască, în măsura mijloacelor lor, timp, muncă și bani pentru promovarea unei laturi a culturii spirituale a neamului lor. Am înțeles să mă jertfesc, alegîndu-mi specialitatea istoriei”².

Într-adevăr, sacrificiile pline de devotament pentru țară ale lui Hurmuzaki au fost mari; a investigat nu numai arhivele ministerelor de externe, de interne și de război din Viena, dar și colecțiile de documente păstrate la Cancelaria aulică, Camera regală, Biblioteca Muzeului și a Ordinului franciscanilor din Budapesta, Biblioteca familiei Czartoryski din Cracovia, arhivele din Lemberg (Lwow), Biblioteca Universității din Innsbruck și Biblioteca regală din

Berlin. De asemenea, Hurmuzaki a mai comandat să i se copieze și alte materiale din Arhiva națională și imperială din Paris, Arhiva regală din Stockholm, arhiva Vaticanului, arhiva Chigi și codicele Barberini din Roma, Arhiva dogilor și Biblioteca Marciana din Veneția, precum și din Biblioteca Ambroziana din Milano. Totodată, a socotit necesar să adauge documentelor descoperite și largi extrase din cronici și culegeri vechi de documente aparținând lui Wolfgang Bethlen, Georg Pray, Martin Feher⁵ ș.a.

Această muncă prodigioasă însumând copierea a 6338 documente și extrase documentare, acoperind intervalul cronicologic cuprins între anii 1451—1818 a constituit materialul din care s-au tipărit postum nu mai puțin de 12 volume masive de izvoare externe privind istoria românilor⁶. În timpul vieții sale — încheiată prematur în 1874, la numai 62 de ani — Eudoxiu Hurmuzaki nu a reușit decât să prelucereze parțial unele materiale ce au fost tipărite ulterior în cinci volume publicate la București între 1878—1886 sub titlul de *Fragmente zur Geschichte der Rumänen*⁷.

Truda lui Hurmuzaki nu a fost în zadar. După moartea culegătorului, s-a instituit la București o comisie — în noiembrie 1874, din dispoziția Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, alcătuită din personalități cu renume ca Mihail Kogălniceanu, Al. Odobescu, D.A. Sturdza, Theodor Rosetti și având ca secretar pe Ioan Slavici — însărcinată cu editarea miilor de documente rămase de pe urma muncii pline de abnegație a patriotului bucovinean⁸.

În 1876, ca o replică zdrobitoare la ostentația cu care autoritățile habsburgice au ținut să aniverseze 100 de ani de la răpirea Bucovinei, a fost tipărit cel dintâi volum al marii colecții de izvoare externe intitulată *Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu de Hurmuzaki*, numită obișnuit *Colecția „Hurmuzaki”*. Începutul l-a constituit vol. VII (cuprinzând perioada 1751—1818), îngrijit de I. Slavici, în care era înfățișată samavolnicia autorităților imperiale care au procedat prin fals și înșelăciune la raptul Bucovinei, smulș din trupul Moldovei, prin nevolicia Porții otomane. Apoi, fără a urma o ordine cronicologică prestabilită, au fost tipărite volume constituind o impunătoare operă de apreciazabilă valoare științifică, în care se reliefează cu pregnanță și evenimintele cu caracter militar și, în primul rând, lupta poporului nostru pentru menținerea suveranității și independenței statale. Mesajul patriotic al colecției Hurmuzaki a fost subliniat chiar de un contemporan al culegătorului, care a menționat că „mulți

români se vor lumina și-și vor intra înărmorul de patrie la acest izvor bogat”⁹.

Ulterior, Academia Română a preluat ștacheta din mâinile comisiei Ministerului Cultelor și al Instrucțiunii Publice, al cărei suflet a fost inimosul cărturar Ioan Slavici, și a continuat prin alți istorici de prestigiu ca Al. Odobescu, Grigore Tocilescu, Nicolae Densușianu, Ioan Bogdan, Nerva Hodoș, Nicolae Iorga și Ion I. Nistor completarea și lărgirea fondului documentar, precum și publicarea colecției, care în 1942 a ajuns la impresiionantul număr de 45 de volume, însumând 30 782 documente din anii 1199—1851 și acoperind, așadar, aproape în întregime epoca feudală și începuturile erei moderne¹⁰.

După cum sublinia Ioan Bogdan în 1905, „colecția Hurmuzaki reprezintă cel mai bogat repertoriu de acte și documente referitoare la istoria politică a românilor, din cele mai vechi timpuri pînă la domniile regulamentare”¹¹. Nu este lipsit de interes să arătăm că în această importantă colecție sînt omniprezente figurile și acțiunile marilor eroi naționali, domni viteji apărători ai gliei strămoșești: Mircea cel Mare, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Ioan Vodă cel Viteaz, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Vasile Lupu, Răkóczești, Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu, Dimitrie Cantemir etc. În sfîrșit, tratarea conflictelor armate austro-ruso-turce desfășurate pe teritoriul țării noastre în secolele XVIII—XIX, la care au participat și trupe de „volintiri” români, ocupă un spațiu larg.

După cum am mai amintit, Eudoxiu Hurmuzaki a reușit să scrie frumoase pagini de istorie militară și în ale sale cinci volume de *Fragmente din istoria românilor*, dintre care primul a fost tradus de Mihai Eminescu în 1879, iar alte două (vol. II și III) de Ioan Slavici în 1900. Iată cum își manifesta cărturarul bucovinean patriot admirația față de două figuri centrale ale istoriei militare a poporului nostru. Despre marele voievod Mircea — pe care autorul îl pomeneste ca *Mircea Vodă I* — el scria cu patos: „Energic și cu minte, întreprinzător și viteaz, iubitor de libertate și războinic, accesibil pentru planuri mari, dispus a făptui lucruri înalte, el era ca amic folositor, ca aliat credincios celor de un grad cu dînsul, pentru vecinii neliniștiți o spaimă și un potrivnic primejdios pe cîmpul de bătălie”¹². Iar lui Mihai Viteazul îi înălța elogiul pînă la adevărate efuziuni lirice, socotindu-l „cel mai însemnat, mai viteaz și mai cu renume dintre domnii pe care i-a scos Muntenia din mijlocul ei, un bărbat cu atît de mari destoinicii, cu atît de mare energie și atît de înde-

minatec, încît mai multe mari puteri au realizat cu tot dinadinsul să-i cîștige prietenia și alianța, și dușmanii lui puternici, pe care a știut să-i pună în grele strîmtori, n-au putut niciodată să aibă succes cîte unul singur contra lui, ci numai aliați împreună”. Apoteotic, Hurmuzaki adăuga: „Viața acestuia bărbat, al căruia renume a strălucit cu tot dreptul în lumea întreagă, e de altminteri un exemplu în care iese cu prisos la iveală cît de mari fapte poate să săvîrșească pînă chiar în împrejurări afară din cale de grele, în luptă cu dușmanii pe cît de numeroși, pe atît de puternici și cu puține mijloace puterea unui bărbat în serviciul unei idei, care îi umele cu desăvîrșire sufletul”¹³.

Valoarea inestimabilă ca izvor indispensabil și pentru istoria militară a poporului român a colecției Hurmuzaki este astăzi un fapt unanim recunoscut. Pagini întregi ale epopeii neînfriate a luptei armate neconținute duse pentru apărarea și menținerea integrității noastre statale în fața atacurilor și veleităților expansioniste ale regatelor sau imperiilor absolutiste vecine își găsesc suportul documentar în marea colecție Hurmuzaki, adevărat corpus al glorioasei noastre istorii mult milenare. De aceea se cuvine a reaminti ca prinos la cea de a 175-a aniversare a nașterii lui Eudoxiu Hurmuzaki ceea ce a spus un alt contemporan despre patriotul cărturar bucovinean: „el și-a ridicat sie-și monumentul cel mai nepieritor prin... marea colecțiune de documente privitoare la istoria românilor pe care el le-a cules”¹⁴.

¹ Teodor Bălan, Eudoxiu Hurmuzaki și colecția lui de documente, în „Anuarul Institutului de istorie națională”, Sibiu, X (1945), p. 227—228.

² Constantin Șerban, Eudoxiu Hurmuzaki, ctitor de seamă al istoriografiei românești moderne, în „Revista de istorie”, tom. 27 (1974), nr. 1, p. 45.

³ T. Bălan, op. cit., p. 231.

⁴ Ibidem, p. 233.

⁵ Lucian Boia, Activitatea istoriografică a lui Eudoxiu Hurmuzaki, în „Revista Arhivelor”, U (1974), nr. 4, p. 521—525.

⁶ T. Bălan, op. cit., p. 236—237.

⁷ C. Șerban, op. cit., p. 49.

⁸ Aurelian Sacerdoțeanu, Colecția „Hurmuzaki”, în „Revista Arhivelor”, XII (1969), nr. 2, p. 33.

⁹ D.A. Sturdza, Eudoxiu Hurmuzaki, în „Columna lui Traian”, sept. 1877, p. 491.

¹⁰ A. Sacerdoțeanu, op. cit., p. 37—38. Între 1962—1974 au mai apărut patru volume din colecția „Hurmuzaki”, seria nouă, sub îngrijirea acad. Andrei Țepeș, cuprinzînd rapoartele consulare ruse între 1770—1806, cele austriece dintre anii 1812—1823 și materiale din arhivele ma-

ghiere privind solidaritatea românilor din Transilvania cu mișcarea lui Tudor Vladimirescu (în total 2455 documente în 3339 pagini tipărite).

¹¹ I. Bogdan, Istoriografia română și problemele ei actuale, București, 1905, p. 15.

¹² Fragmente din istoria românilor, vol.

I. București, 1879, p. 257. Traducând acest prim volum, marele nostru poet Mihai Eminescu, împletind talentul său literar cu aplecarea spre istorie, a redat în graiul strămoșesc o operă cu un profund mesaj patriotic, aducând în același timp un omagiu muncii neobosite a entuziaștului cărturar bucovinean. Amănunte la Paul Cernovo-

deanu, Eminescu traducător al primului volum din „Fragmente zur Geschichte der Rumänen” de Eudoxiu Hurmuzaki, în „Căetele Mihai Eminescu”, ed. Marin Bucur, vol. V, București, 1980, p. 49-70.

¹³ Fragmente..., vol. III, București, 1900, p. 65-66.

¹⁴ D.A. Sturdza, op. cit., p. 488.

ARMATA ROMÂNĂ

UN ORGANISM MILITAR PUTERNIC, ARMONIOS STRUCTURAT

În timpul războiului de eliberare și reîntregire națională, armata română a reprezentat un organism militar complex, care a contribuit ca un tot unitar la obținerea victoriei asupra inamicului.

Arma cu ponderea cea mai mare în structura armatei române a fost reprezentată de *infanterie*¹. La 15 august 1916, efectivul total mobilizat al acestei arme (inclusiv batalioanele de milițieni — cetățeni valizi în vîrstă de 40 pînă la 45 de ani) s-a ridicat la 421 955 militari (între care 8 116 ofițeri), adică 81,12 la sută din totalul trupelor combatante. Marea unitate tactică de bază a infanteriei a constituit-o divizia, organizată pe două sau trei brigăzi, fiecare brigadă avînd în compunere cîte două regimente de infanterie. Pe lîngă unitățile și subunitățile de infanterie, divizia avea în subordine și trupe de alte arme: artilerie (două regimente), cavalerie (un escadron), pionieri (o companie), transmisiuni (secție telegrafică, centrală telefonică), formațiuni de servicii etc. Armamentul de bază a fost reprezentat de pușca „Manlicher”, model 1893, calibru 6,5 mm. În general, dotarea cu armament nu a satisfăcut în întregime cerințele impuse de război.

În urma reorganizării din primăvara și vara anului 1917 (completări de efective, contopiri de unități, înzestrarea superioară, îmbunătățirea conducerii și instruirii unităților), capacitatea combativă a infanteriei române a sporit considerabil, divizia română de infanterie căpătînd o forță ofensivă și o rezistență sporită față de cea din anul 1916. Pe ansamblul războiului, infanteria a avut 1 543 ofițeri și 193 795 trupă morți și dispăruți, adică 42,3 la sută din efectivul mobilizat al armei în cadrul armatei operative, plus un număr apreciabil de răniți².

Anul 1916 a marcat constituirea trupelor de *vînători de munte* prin înființarea în luna noiembrie a acestui gen special de armă (primul comandant al batalionului: căpitanul Virgil Bădulescu). După mai multe reorganizări și după un intens proces de instruire, aceste trupe, specializate pentru lupta în munți, au fost constituite într-un batalion de vînători de munte (patru companii de pușcași, o companie mitralieră, o companie de transmisiuni), primind botetul focului la 30 iulie/ 13 august 1917 în legendarele înțeleștări de la Cîreșoaia, unde au obținut primul, dar nu și ultimul lor succes.

Artileria (aproximativ 9,3 la sută din efectivele mobilizate în cadrul armatei operative) dispunea la începutul războiului de 377 baterii (233 înzestrate cu material modern), din care 55 pentru însoțirea infanteriei (tunuri de calibrul 53 și 57 mm), 224 de cîmp (tunuri calibrul 75 mm, model 1904, și

obuziere calibrul 105 mm, model 1912, cu tragere repede etc.), 16 de tunuri de munte (calibrul 75 mm cu tragere repede și calibrul 63 mm cu tragere înceată), 32 de artilerie grea (tunuri calibrele 105 mm, 120 mm, 150 mm etc., obuziere de 150 mm), 50 de poziție dislocate în raioanele și obiectivele fortificate ale țării. În total, artileria de cîmp dispunea de 1 452 guri de foc, artileria antiaeriană de 113 tunuri (majoritatea de 57 mm), iar artileria de poziție de 170 tunuri. În vara anului 1917, deși pe ansamblul armei numărul bateriilor s-a redus de la 377 la 294 (în special ca urmare a desființării a 8 divizii de infanterie), artileria — ca, de altfel, întreaga armată, în general — dispunea de o forță combativă sporită, datorită îndeosebi dotării cu tunuri și obuziere cu calitate tehnică-tactice superioară. În afara celor 15 regimente de tunuri și 15 regimente de obuziere din compunerea celor 15 divizii de infanterie, armata română mai dispunea de 4 regimente de artilerie grea și de 21 regimente de artilerie de munte. Artileria antiaeriană dispunea de 146 guri de foc.³

Cavaleria română (două divizii de cavalerie, cu un total de 15 regimente și cinci brigăzi de călărași) reprezenta la începutul războiului peste 4 la sută din totalul armatei operative. În cursul războiului, ea a înregistrat o reorganizare „din mers” și o reorientare a procedeelelor de luptă, în special în ceea ce privește schimbarea formelor de acțiune, de la lupta călare cu armă albă la manevra de foc, lupta pe jos și reducerea simțiitoare a rolului izbirii în favoarea creșterii posibilităților practice de realizare a manevrelor cu trupe mobile, concomitent cu întărirea și înzestrarea unităților cu mijloace moderne de luptă, în special cu mitraliere și baterii de artilerie călărească.

Aviația română (30 avioane disponibile în momentul intrării în război, grupate în patru escadrole de observare și recunoaștere și o companie de aerostație) a îndeplinit în campania anului 1916 numeroase misiuni de recunoaștere (la sud de Dunăre și în lungul fluviului, în Dobrogea, Transilvania etc.), bombardamente aeriene (punctul de comandă al inamicului la nord de Sibiu, concentrările de trupe inamice de la Rusciuc, Șistov etc.), acțiuni de lupte aeriene (la nord de Cîmpulung Moldovenesc, în zona Flămînda etc.). Achiziționarea pînă la sfîrșitul anului 1916 a noilor avioane mai perfecționate din Franța (Farman-40, Caudron G-4, Nieuport-13, Breguet-Michelin) a îmbunătățit situația aviației române. La aceasta a contribuit și reorganizarea aviației pe escadrole omogene (încadrate cu aviatori români și francezi), cu aceeași destinație (cinci escadrole de observație cu avioane Farman, trei de vînătoare — Nieuport și una de bombardament — Breguet-

Infanteriei, subordonate celor 3 grupuri de aviație. În ianuarie 1917, aviația română dispunea de 53 avioane disponibile, din care 23 de observație, 18 de vânătoare și 12 de bombardament. Reorganizarea aviației s-a desfășurat concomitent cu executarea a numeroase misiuni de luptă (recunoașteri în dispozitivul inamic, reglarea focului artileriei, bombardamente aeriene etc.). În ansamblul războiului, aviatorii români au executat 8 160 ore de zbor, au executat 703 reglaje în folosul artileriei, 6 981 fotografii aeriene, au angajat 560 lupte aeriene, au efectuat zeci de bombardamente, lansind numeroase bombe care au cântărit 61 871 kg, au executat peste 80 misiuni de legătură, au obținut 13 victorii aeriene asupra inamicului, doborând singuri sau împreună cu aviatorii francezi și englezi 31 de avioane inamice (alte 10 avioane au fost doborâte de artileria antiaeriană). În timpul luptelor, au căzut la datorie 28 de piloți și observatori aeriени.⁴

Marina română a dispus de patru monitoare, opt vedete fluviale, patru canoniere, trei torpiloare, un cruciător, remorchere, șalupe, pontoane, șleपुरи etc. Majoritatea aparțineau forțelor fluviale. Flota de operațiuni a primit misiunea să contribuie la apărarea graniței de sud a țării pe întreaga linie a Dunării între Turnu Severin și Oltenița. În august 1916, efectivele marinei militare române se ridicau la 4 823 militari, din care 206 ofițeri. În luptele pentru apărarea pământului străbun s-au jertfit 386 marinari, din care 17 ofițeri, 16 maiștri și 353 trupă.⁵

Grănicerii au fost organizați într-o brigadă, constituită din

Regimentul 1 grăniceri afectat Diviziei 13 înfănterie în zona Olț și Regimentul 2 grăniceri dislocat în zona Turtucaia. În ianuarie 1917, Brigada de grăniceri a fost reorganizată pe două regimente și o baterie tunuri de 53 mm, fiind trecută în rezerva Marelui Cartier General român. În cursul luptelor de la Mărășești, brigada a fost trecută în rezerva Armatei a 2-a române, fiind dislocată în zona Negrișești.

În timpul primului război mondial în compunerea armatei române au mai intrat unități, subunități sau formațiuni de geniu, transmisiuni, transport-auto, servicii etc., care au contribuit din plin la succesul operațiilor militare împotriva inamicului.

● Colonel AURELIAN MIRIȚĂ

¹ General-locotenent în rezervă Ion Șuța, *Infanteria română, Editura Militară, București, 1982, p. 40-134.*

² România în războiul mondial, 1916—1919, vol. 1, anexele 2 și 3

³ Istoria artileriei române, Editura Militară, București, 1977, p. 157-163

⁴ Istoria aviației, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 94-120.

⁵ Nicolae Bârdeanu, Dan Nicolaescu, Contribuții la Istoria marinei, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 265 — 322.

„ARMATA VA FI NAȚIUNEA ȘI NAȚIUNEA VA FI SOCIALISTĂ”

Gindirea socialiștilor români cu privire la armată și apărarea țării se cristaliza și se maturiza în România veacului trecut în clocotul evenimentelor fundamentale pentru viitorul poporului nostru — revoluțiile din 1821, 1848, Unirea din 1859 și cucerirea independenței absolute de stat în urma participării la războiul din 1877—1878. Rezonanța național-socială și politică a unor asemenea evenimente avea să stimuleze activitatea socialiștilor noștri în domeniul militar. Această își are izvorul în tradițiile militare naționale, la noi oastea și poporul fiind în indestructibilă unitate. Așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „Ca un fir roșu trec prin întreaga istorie a patriei legătura strinsă a oștirii cu poporul din sinul căruia s-a născut, identificarea cu idealurile de libertate, dreptate și neatințare a maselor populare, hotărârea neștrămutată de a apăra pământul străbun, dreptul poporului de a-și făuri o viață după propria sa voință”¹.

În deplin consens cu ideile marxiste care circulau în epocă, axat pe cadrul social-politic intern și extern specific țării noastre, avind la îndemână și experiența valoroasă a proletariatului din alte țări în această privință, mișcarea muncitorească și socialistă și-a elaborat încă din anii ei de început o concepție clară referitoare la patrie, la apărarea pământului străbun, la libertatea și neatințarea țării în granițele ei firești. După opinia socialiștilor români „poporul înarmat, alături de armata activă, constituie garanția sigură a apărării țării”². În acest sens, unul din organele de presă ale cercurilor socialiste, gazeta „Besarabia”, evidențiază încă din anul 1879: „Orice armată, cit de puternică, ar deveni fără putere cind ar avea să se lupte cu întregul popor, care cunoaște, simte interesele lui și ține bine la ele (...). Înarmați dar poporul, înarmați-l cu

baionete, cu ideea clară în cap și cu iubirea înfocată către țară în inimă și nu veți avea frică de nici un vrăjmaș (...). Poporul e puterea”³.

Ideea înarmării generale a poporului — ca unul dintre obiectivele principale ale luptei clasei muncitoare și a socialiștilor români — se află înscrisă în principalele documente programatice elaborate în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Constantin Dobrogeanu-Gherea în studiul „Ce vor socialiștii români”, elaborat în 1886, ridică principiul „desființării armatei permanente și înarmării poporului”⁴ la rang de obiectiv programatic distinct al luptei socialiștilor pentru emanciparea națională și socială a națiunii române. Se evidențiază, încă de acum, superioritatea concepției mișcării muncitorești privind „națiunea înarmată”, comparativ cu unele cercuri ale burgheziei care priveau îngust și unilateral necesitatea pregătirii țării pentru apărare.

În perioada ce a urmat, documentele și presa mișcării muncitorești au aprofundat problema armatei permanente și a înarmării poporului. Astfel, ziarul „Lucrătorul”, organ social-democrat, remarcă în 1892 că trebuie insistat asupra problemei armatei pînă cînd: „[...] muncitorii vor înțelege... și vor lupta alături de noi pentru desființarea armatei permanente și înlocuirea ei prin armarea poporului”⁵. Paralel cu această orientare, este de remarcat în gindirea socialiștilor noștri, la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului al XX-lea, ideea necesității de a folosi armata ca mijloc de apărare a țării. Aceasta va fi întîlnită tot mai frecvent în documentele mișcării noastre muncitorești și socialiste, ceea ce însemna, implicit, renunțarea la teza anterioară, a desființării armatei permanente. În această perioadă, în paralel cu orientarea gene-

rală, mulți dintre conducătorii mișcării muncitorești și socialiste de la noi din țară atrăgeau atenția că problema desființării armatei permanente, pusă ca principiu programatic pe plan european de către cele două Internaționale, nu trebuie privită mecanic, rupt de contextul general, de situația concretă a țării noastre. Așa de pildă, Raicu Ionescu-Rion, într-un articol publicat în revista „Critica socială”, exprimându-și dezacordul cu acei socialiști care susțineau cu orice chip ideea desființării armatei permanente, arăta că în caz de agresiune numai „un socialist idealist ar îndemna să stăm cu minile în sin ca să piară toată armata”.⁶ O asemenea concepție, remarcă Raicu Ionescu-Rion, s-a afirmat și la congresele socialiștilor, desfășurate la Bruxelles și Erfurt.

Reprezentanții mișcării noastre muncitorești și socialiste erau adepții existenței unui organism militar puternic, capabil — împreună cu poporul înarmat — să apere țara împotriva oricărei agresiuni. În această direcție s-a pronunțat, în 1888, Ioan Nădejde, militant de seamă al mișcării socialiste, deputat în parlament, votând pentru acordarea creditelor solicitate de guvern⁷ în vederea executării lucrărilor de fortificații necesare întăririi frontierelor naționale. Referindu-se la aceasta Fr. Engels sublinia că „dacă socialiștii ar fi avut în parlament zece voturi, toate trebuiau date”, deoarece „România are de apărut în afară de interesele sale de existență și mari interese civilizatoare ale Europei”.⁸ Poziția lui Ioan Nădejde dovedea, o dată în plus, că socialiștii români militau în activitatea practică pentru întărirea organismului militar al țării și nu pentru dezagregarea lui, cum greșit s-a afirmat uneori în literatura de specialitate.

Problema înarmării întregii națiuni pentru apărarea patriei va fi abordată tot mai insistent în documentele mișcării noastre muncitorești și socialiste în ultimul deceniu al secolului trecut. Încă în „Manifestul-program al partidei muncitorilor”, editat de Clubul muncitorilor din București în 1891, se stipula ca „fiecare cetățean să învețe minuirea armelor în satul ori orașul său, așa cum va învăța și carte în satul său”, iar în programul Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, adoptat la Congresul de constituire din 1893, se prevedea, între altele, „prefacerea armatei permanente în națiune armată (...)”. Până la realizarea prefacerii armatei, reducerea serviciului militar, egal pentru toți, la un an și trecerea în rezervă după acest an⁹. Se desprinde clar concluzia că, în raport cu realitatea social-politică și experiența dobândită, concepția socialiștilor români înregistrează tot mai pregnant modificări substanțiale. În consecință, în perioada următoare, înțelegând pe deplin caracterul armatei burghize și rolul ei în oriundirea bazată pe exploatare, conducătorii mișcării noastre muncitorești și socialiste se ridicau, în mod categoric, împotriva folosirii ostirii țării în scopul reprimării luptei revoluționare a maselor populare și își intensificau eforturile în direcția democratizării vieții armatei, pentru atragerea masei de soldați la lupta revoluționară. Prin presă, conferințe, întruniri, munca de la om la om, frunțașii mișcării socialiste, pătrunzând în număr tot mai mare în unitățile militare, se străduiau să dezbănuie conținutul educației burghize în armată, se ridicau împotriva obscurantismului în care era ținută masa de soldați, a violenței și regimului de viață înuman din cazărmi. În anul fierbinte al răscălei țărănești din 1907, la chemarea conducătorii mișcării muncitorești și socialiste, concretizată în manifestul lansat de M. Gh. Bujor „Către concediați și rezervați”, foarte mulți militari s-au solidarizat cu țărănimea răsculată, refuzând să tragă în răsculați, ori alăturându-se acestora. Peste

trei ani, la Congresul Partidului Social-Democrat din România se sublinia clar că *armata trebuie considerată „numai ca mijloc de apărare a țării, iar nu ca mijloc de reprimare a clasei muncitoare în luptele ei de emancipare”*¹¹. Adepții consecvenți ai ideii că misiunea armatei era de a apăra, împreună cu poporul înarmat, glia străbună, socialiștii s-au pronunțat, și în perioada premergătoare declanșării primului război mondial, pentru întărirea armatei și pentru dezvoltarea muncii de atragere a armatei de partea luptei revoluționare. „*Noi nu cerem suprimarea pur și simplu a armatelor permanente, ci transformarea lor în armate cit se poate de adevărat naționale*” se spunea într-un material publicat în „România muncitoare” în perioada respectivă. „*Cei ce spun că noi, social-democrații români vrem desființarea ostirii nu cunosc programul nostru sau induc cu aceiași în eroare pe cititorii lor*”¹², avertiza un alt articol al aceiași reviste socialiste. Acestea sînt opinii și poziții care îndreptățesc, credem, constatarea că, în concepția socialiștilor noștri, obiectivul apărării țării, al pregătirii întregii națiuni pentru apărare a constituit o chestiune fundamentală și de înaltă responsabilitate patriotică și internaționalistă. Practic, în anii primului război mondial, și mai ales după ce țara a fost invadată de coteropitori, socialiștii, muncitorii au fost prezenți în primele rânduri ale luptei întregului popor pentru alungarea armatelor invadatoare, pentru eliberarea națională și înfăptuirea statului național unitar român.

Perioada de aindcă clarificare politică și ideologică pe care a parcurs-o mișcarea noastră muncitorească și socialistă după făruierea statului național unitar a permis, pe baza acumulărilor și experienței, o și mai clară exprimare a poziției față de problematica atragerii armatei la lupta revoluționară și a înarmării întregii națiuni în scopul apărării patriei și al înlăturării vechilor rînduiri bazate pe nedreptate și exploatare. Odată cu făruierea în luna mai 1921 a Partidului Comunist Român, activitatea teoretică și acțiunile practice ale mișcării muncitorești cu privire la armată și înarmarea poporului au fost ridicate pe o treaptă calitativ nouă, superioară.

Activitatea mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră cu privire la armată și apărarea patriei de către întreaga națiune, desfășurată încă din a doua jumătate a veacului trecut, constituie o componentă majoră a tradițiilor înaintate ale poporului român, dornic de libertate și nealinare. Desfășurată în consens cu interesele fundamentale ale poporului, acestea se înscrie, totodată, ca o contribuție de preț la îmbogățirea patrimoniului gândirii revoluționare universale reeritoare la armată și apărarea patriei.

● Căpitan de rangul II JIPA ROTARU

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura Politică, București, 1970, p. 484.

² General-maior dr. Ilie Ceaușescu, *Războiul întregului popor pentru apărarea patriei la români*, Editura Militară, București, 1980, p. 163.

³ „Besarabia”, nr. 8, din 21 octombrie 1879.

⁴ Presa muncitorească și socialistă din România, vol. I, 1865-1900 București, Editura Politică, 1969, p. 54.

⁵ Ibidem, vol. 2, p. 293.

⁶ „Critica socială”, martie 1892.

⁷ General-maior dr. Ilie Ceaușescu, op. cit. p. 66.

⁸ „Lumea nouă”, nr. 255 din 2 august 1895.

⁹ „Munca”, nr. 3 din 10 martie 1891.

¹⁰ Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1893-1900, Editura Politică, București, 1969, p. 57.

¹¹ Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1910-1915, Editura Politică, București, 1968, p. 34.

¹² „România muncitoare”, nr. 86 din 31 octombrie 1913.

* „Arătați pretutindeni pe dușmanul adevărat și dacă va fi nevoie și dacă va fi cu putință dați-vă de partea răsculaților ca să luptați contra acestui dușman (clasele exploatare — n.a.). Niciodată golanțele noastre în pieptul țărănilor asuprași Trageți în vînt!” se stipula în manifest (Presa muncitorească și socialistă din România, vol. II, 1900-1907, (partea I, 1900-1907), Editura Politică, București, 1966, p. 304.

TÎRGU JIU

ANSAMBLUL MONUMENTAL

realizat de Constantin Brâncuși

Consecrat eroismului și jertfelor românești din timpul războiului de eliberare și reîntregire națională, 1916—1918, *Ansamblul monumental* edificat de Constantin Brâncuși la Tîrgu Jiu are ca punct de plecare o inițiativă a „Ligii naționale a femeilor gorjene”. În 1935, venind în întâmpinarea unei mai vechi dorințe a artistului de a eterniza în piatră tributul de sînge dat de locuitorii satului natal, Hobița, în crîncenele bătălii ale anilor 1916—1917, Comitetul „Ligii”, prin intermediul președintei acesteia, Aretia Tătărescu, propune lui Constantin Brâncuși crearea unui monument pentru Tîrgu Jiu, care să comemoreze luptele din toamna lui 1916 pentru apărarea orașului, eroismul și jertfele armatei române în războiul de eliberare și reîntregire națională. Comitetul „Ligii” ar fi dorit o replică de amploare a unei variante a celebrului *Cocoș*, dar sculptorul a avansat ideea unei *Coloane infinite*, ca o „coloană a pomenirii morților”.

Treptat, însă, pe parcursul realizării proiectului, Brâncuși va amplifica intenția inițială pînă la forma de *triptic*, ce se va finaliza în Ansamblul monumental de la Tîrgu Jiu — *Coloana recunoștinței fără de sfîrșit, Arcul de triumf și Masa eroilor*.

În anii 1937—1938 ansamblul începe să prindă formă, iar la 27 octombrie 1938 — zi de profundă rezonanță istorică, intrucît la 14/27 octombrie 1916, la podul de peste Jiu, ostașii români, sprijiniți de locuitorii orașului, au oprit valul trupelor inamice invadatoare — aveau loc festivitățile de inaugurare, o adevărată sărbătoare locală, prin varietate manifestări artistice, defilarea trupelor din garizoana Tîrgu Jiu etc. Cu acest prilej, personalități artistice și culturale, reprezentanți ai autorităților administrative locale și ai armatei au relevat semnificația istorică a Ansamblului monumental, valențele sale artistice și educative, au evidențiat valoarea artistică națională și universală a *tripticului*, continuitatea și originalitatea în creația brâncușiană, legătura dintre sculptura tradițională țărănească românească și cea modernă, impulsionată decisiv și înnoită de geniul marelui sculptor. Din partea armatei, colonelul Șerban Leoveanu a elogiat pe „marele artist Constantin Brâncuși — fiul Gorjului nostru — care a cristalizat în piatră și fier eroismul și recunoștința”.

Masa eroilor („Masa tăcerii”, „Masa dădică”). Se află amplasată în Grădina publică, lângă malul Jiului. Realizată din piatră de Banpotoc, de culoare gălbuie, masa, rotundă și ioasă, de forma meselor țărănești, are tăblia cu diametrul de 2,15 m și grosimea de 0,43 m, sprijinită pe un picior masiv, cilindric, cu diametrul de 1,54 m, iar înălțimea de 0,33 m. De jur împrejurul mesei, se află 12 scaune, cioplite din piatră de Cîmpulung, de culoare gălbuie, fiecare avînd forma unei clepsidre alcătuite din două semisfere suprapuse, cu diametrul de 0,45 m. Înălțimea totală fiind de 0,55 m.

Arcul de triumf („Poarta sărutului”, „Poarta eroilor”). Dispus la intrarea în Grădina publică, este realizat din travertin de Banpotoc, avînd 5,27 m înălțime și 6,58 m lungime. Pe fronton și pe cele două coloane ale sale, sînt redată, într-o maximă stilizare a formelor, o nuntă țărănească și *sărutul* —

temă fundamentală în creația brâncușiană. Dincolo de elementele folclorice sugerate în piatră, opera sculpturală simbolizează și locul — *poarta* — unde, înainte de a pleca la oaste, la chemarea patriei, bărbații își luau rămas bun de la cei dragi, precum și locul unde erau așteptați cei rămași în viață și reînforși la îndeletnicirile pașnice.

Coloana recunoștinței fără de sfîrșit („Coloana infinitului”, „Coloana eroilor”). Înălțată în Parcul Brâncuși, coloana, realizată din fontă alămită, avînd înălțimea de 29,33 m, se compune din 15 prisme romboidale de secțiune pătrată — 0,40 × 0,40 m (la extremități — trunchiuri de piramidă pătrată). Impunătoare prin dimensiunea verticală, impresionantă prin concepția artistică și prin mesajul pe care-l transmite, coloana amintește de stîlpii de la prispelile caselor țărănești. Repetarea elementelor romboidale, într-o succesiune armonioasă, simbolizează recunoștința fără de sfîrșit a urmașilor față de eroismul probat și jertfele date pe cîmpurile de bătălie în anii 1916—1917 de ostașii români.

Uterior inaugurării sale, *Ansamblul monumental* a fost în tregit, la dorința lui Brâncuși sau din inițiativa locală, cu încă două elemente sculpturale: *Aleea scaunelor* și *Masa festivă*. *Aleea scaunelor* — aflată între *Masa eroilor* și *Arcul de triumf* — se compune din două șiruri a cite trei scaune, realizate din piatră de Cîmpulung și compuse, fiecare, din două trunchiuri de piramidă pătrată suprapuse în zona bazei mici, înalte de 0,55 m. *Masa festivă* se află la cca 200 m de *Coloana recunoștinței fără de sfîrșit*. Realizată din piatră de Banpotoc, masa are formă rotundă, cu tăblia avînd diametrul de 1,70 m și grosimea de 0,42 m, iar piciorul cilindric, diametrul 1,50 m și înălțimea de 0,35 m. De jur împrejurul său se află șase scaune de forma celor din jur *Mesei eroilor*.

Gîndit și în strînsă relație cu spațiul ambiental, căruia i se implică și pe care-l implică, *Ansamblul monumental* vădește și concepția arhitecturală care a guvernat edificarea sa, materia lînzînd atît ideile lui Brâncuși cu privire la integrarea operei de artă monumentală spațiului înconjurător, cît și preocupările sale în domeniul artei arhitectonice. De altfel, proiectul artistului de amenajare urbanistică și integrare a *Ansamblului monumental* în această sistematizare prevedea o „alee care plecînd de la digul Jiului, care este locul de evocare al actelor de vitejie gorjenească, ar trece pe sub un portal, ce în viitor ar marca intrarea în grădina publică, pentru ca apoi continuînd spre biserică ce se renovează (denumită a «Eroilor» — n.n.), să se termine această cale, ce va purta chiar și denumirea de «Calea eroilor», la monumentul recunoștinței întruchipat de o coloană înaltă de circa 29 m, înălțindu-se fără sfîrșit, așa cum trebuie să fie recunoștința noastră față de eroii patriei.”

Ansamblul monumental de la Tîrgu Jiu este considerat — după cum se exprimă un remarcabil exeget al operei brâncușiene, William Tucker — „singura sculptură a timpurilor moderne care poate fi comparată cu marile monumente ale Egiptului, ale Greciei sau ale Renașterii”.

Activitatea desfășurată de Misiunea română condusă de colonelul Vasile Rudeanu (din 1917 înaintat la gradul de general de brigadă) în țările Antantei din apusul Europei pe parcursul anilor primului război mondial poate fi caracterizată prin cuvintele: stăruință, tact și, mai presus de toate, un înalt sentiment al datoriei față de neam și țară în efortul uriaș întreprins pentru eliberarea provinciilor românești încă subjugate și întregirea statului național în hotarele sale firești.

Făcînd un salt în timp de peste doi ani, din 1915 în 1917 – anul marilor confruntări de la Porțile Moldovei –, ultimul episod din paginile inedite ale „memorialistului ardent și tenace” relevă cîteva aspecte legate de una din problemele esențiale ale Misiunii, și anume cea a transportării armamentului și materialelor de război achiziționate în străinătate. El evidențiază greutățile multiple, inclusiv de ordin politic, pe care guvernul și Misiunea română le-au întâmpinat în raporturile cu Aliații, pozițiile diferențiate ale acestora față de susținerea armatei și a frontului român. Sînt relevate, de asemenea, strădaniile depuse pentru a convinge, prin contacte dese și directe, pe principalii factori de decizie de la Paris și Londra asupra necesității aprovizionării „continue și imediate” a diviziilor române ce se reorganizaseră; altfel, așa după cum arăta Vintilă I.C. Brătianu, pe atunci ministru de război, într-o notă transmisă în iunie 1917 reprezentantului român pe lângă Înalțul comandament francez, „România va pierde roadele sacrificiilor ce a făcut... sacrificii a căror valoare a putut fi apreciată de toți cei care, în ultimul timp, au trecut pe la noi”.

* Este vorba, mai ales, de vizitele întreprinse pe frontul român de Albert Thomas și Emile Vandervelde, ca și de reprezentanții aliați de la Iași.

Incontestabil, victoriile de larg răsunet repurtate de ostașii români la Mărăști, Mărășești și Oituz în vara anului 1917 au influențat considerabil atitudinea guvernelor și comandamentelor occidentale aliate, care au urgat, de această dată, rezolvarea aprovizionării României. „Apreciez – se sublinia în scrisoarea trimisă la 26 august de șeful Statului Major al armatei franceze, generalul F. Foch – prea mult rezultatele ultimei ofensive a armatei române și urmările pe care le putem spera de la rezistența sa din punctul de vedere al situației pe întregul front oriental pentru a nu urmări foarte de aproape chestiuni atît de vitale ca aceea a aprovizionării valoroaselor trupe române cu material și munițiuni”. Iar War Office îi adresa, la 20 august, felicitări „din inimă cu ocazia succesului trupelor dv. în ultimele bătălii. Am primit o telegramă de la generalul Ballard, care este atașat pe lângă armata dv. – se spunea în continuare – în care se exprimă în cei mai înalți termeni asupra modului cum trupele dv. au fost conduse și s-au luptat”.

● DUMITRU PREDA

Cea mai grea și gravă chestiune a anului 1917 a fost desigur, pentru Misiunea română din Apus, aceea a transporturilor.

Două mari cauze au contribuit: mai întîi faptul că la Arkhangelsk și Kola nu s-a găsit, pînă la aproximativ mijlocul lui 1917, o comisiune română care să ia în primire materialele destinate armatei noastre, de îndată ce ajungeau într-unul din porturile nordului Rusiei, să supravegheze debarcările și reîmbarcările în trenurile ruse, apoi

**Colonelul Rudeanu
alături de regele Albert al Belgiei**

să dispună însoțirea în trenuri a materialelor ce ne erau destinate de un personal care să vegheze ca ele să fie regulat transportate și să ajungă la noi în țară, repede, complete și în bună stare.

Nu-mi puteam explica de unde provenea lipsa acestei comisiuni, cu atât mai mult cu cât încă din 1916, la intrarea noastră în război, telegrafisem în țară despre necesitatea imperioasă a trimiterii în Rusia a unei [astfel de] comisiuni.

Misiunea noastră din Apusul european nu putea face nimic pentru bunul mers al transporturilor în Rusia. Nu avea nici cădere nici posibilitatea de a interveni.

Comandanții vapoarelor noastre care se găseau sub ordinele serviciului transporturilor misiunii, condus de comandorul [I.] Popovăț, făceau tot ceea ce le era posibil, pentru o debarcare regulată a materialelor, dar mai departe nu puteau nimic. Cererile de sprijin ce ei adresau, în cazuri de nevoie, legațiunei noastre de la Petrograd, ca și solicitările mele personale, rămăneau fără răspuns [...]

A doua cauză, și cea mai gravă era lipsa de tonaj maritim, pe care autoritățile franceze și engleze mi-o invocau ori de câte ori interveneam pentru accelerarea transporturilor noastre. Lipsa de tonaj maritim îmi era justificată astfel: transporturile din Franța și Anglia pentru Rusia aveau mari întâzieri, care neapărat trebuiau cât mai repede recuperate, ceea ce absorbea întreg tonajul disponibil. Portul Arkhangelsk fiind închis pe timpul iernii, singurul port deschis, acela de la Kola (Romanoff), avea un debit redus, care abia putea să satisfacă debarcările pentru Rusia. Torpilările submarinelor germane provocaseră pier-

derea unui număr important de vase de transport. Franța nu avea nici vasele necesare bunei sale aprovizionări. În sfârșit, Marele Cartier General rus nu privea ca urgente transporturile pentru armata noastră [...]

Am făcut cunoscut în țară situația grea prin care treceau transporturile noastre maritime și am cerut autorizarea să cumpăr un vapor care, împreună cu cele trei române ce aveam la dispoziție, să poată da transporturilor noastre o mai mare intensitate. Mi s-a răspuns că, după informații primite de la ministrul nostru la Petrograd, aş putea utiliza pentru transporturi Compania Anglo-Norvegiană, cu sediul la Londra, care avea în exploatare navigația pe fluviul Obi din nordul Rusiei. Eram autorizat să cumpăr un vapor dacă guvernul englez sau cel francez îmi pune la dispoziție sumele necesare [...]. Am găsit unul de vânzare, dar atât guvernul francez cât și cel englez mi-au refuzat sumele necesare. În lipsă de tonaj maritim, guvernul francez îmi ceru să-i afectez cele trei vase românești de care dispuneam, asigurându-mă că prin aceasta nu numai că transporturile noastre nu vor suferi, dar încă vor fi sporite și grăbite. Cum din mai multe puncte de vedere nu puteam refuza, am cerut aprobarea Ministerului nostru de Război, justificând motivele pentru care o solicitam. Ministerul a consimțit, însă numai pe baza unui contract în regulă între guvernul român și cel francez. Am iscălit contractul în numele guvernului român.

Pe de altă parte, pentru a grăbi expedițiile și economisi Ministerului nostru de Război mari cheltuieli, am cerut în țară autorizarea să nu mai asigur transporturile contra riscurilor maritime și de război. Îndeplinirea acestor asigurări cerea mult timp, costul lor crescuse exagerat de mult. Cum, pe de altă parte, numărul de vase care transportau materiale pentru țara noastră din Franța și Anglia era relativ mare și pierderile prin accidente maritime sau de război foarte reduse, reiese clar că Ministerul nostru de Război putea economisi sume considerabile dacă nu mai asiguram. Am cerut, după cum am spus, să nu mai asigur. Răspunsul a fost să fac cum socoteam că era mai bine [...]

În general, întreaga chestiune spinoasă a transporturilor în cursul anului 1917 poate fi rezumată după cum urmează: la începutul anului, în cursul lunii lui ianuarie, n-am putut expedia decât 3 308 tone cu vaporul nostru „Dunărea” și vasul „Phrygie”, dat de guvernul francez. Începând cu luna februarie, atât guvernul francez cât și cel englez nu mi-au mai pus la dispoziție nici un vapor. Transporturi nu mai puteam face decât cu cele trei vase românești, „București”, „Dunărea” și „Jiu”, care la acea dată nu erau încă afectate guvernului francez. Mi s-a răspuns că problema transporturilor noastre va fi pusă la discuția Comitetului de Război.

Comitetul de Război, după ce a discutat, a hotărât cu Statul Major, împreună cu Direcțiunea Aprovizionării și cu mine, să stabilească cantitățile ce trebuiau transportate pentru armata noastră, organizată pe zece divizii.

Ținând seama că numărul diviziilor noastre se găseau reduse la aproximativ o treime din cele ce aveam în 1916, când guvernul francez și englez se angajaseră să ne transporte în mijlociu 9000 de tone lunar, adică 27 000 tone trimestrial, s-a stabilit pentru zece divizii române 10 000 tone trimestrial, începând cu luna aprilie 1917.

La transporturi trebuiau să participe și cele trei vase românești.

În primul trimestru, aprilie-iunie, n-am primit însă în sprijin decât două vapoare: „Bayford”, cu o încărcătură de aproximativ 7 000 m.c., și „Umona”, cu 2 000 m.c. Vapoarele noastre n-au putut participa, fiind oprite timp îndelungat în nordul Rusiei, unde nu erau lăsate să descarce decât cu întârziere.

Foarte îngrijorat de această situațiune, m-am prezentat în audiență la ministrul de armamente și la șeful Statului Major General al armatei franceze, cărora le-am expus stadiul penibil în care se găseau transporturile noastre, ceea ce anihila toate eforturile făcute de Franța pentru a ne fabrica munițiile și armamentele făgăduite, fiindcă, în loc de a fi trimise imediat în România, se aglomerau în depozitele din porturile nord-vestului Franței. Ambii mă asigură că se vor lua măsuri pentru ca planul de 10 000 tone trimestrial ce fusese stabilit să fie îndeplinit. Se va interveni în același sens și la Amiralitatea britanică [...]

În cursul lunii iulie întârzierile transporturilor din primul semestru nu fuseseră încă deplin recuperate. Lucrurile erau cu atât mai regretabile cu cât prin sporirea numărului diviziilor noastre de la 10 la 15 trebuia neapărat să ni se sporească și tonajul transporturilor. Altfel sporirea era iluzorie. Am intervenit în scris și verbal la Ministerul de Război francez și la Amiralitatea britanică [...]

Cu toate cele arătate mai sus, pînă la data de 31 august nu primisem decât trei vapoare și nu am putut astfel expedia în țară, în decursul lunilor aprilie-august, decât 18 500 tone. Situația era cu atât mai grea cu cât nu mai aveam la dispoziția mea cele trei vapoare românești pe care, la cerere, le afectasem guvernului francez.

Am intervenit din nou în scris la Ministerul de Război francez și verbal la ministrul de armamente, Albert Thomas [...]

În răstimp, noi stocuri de munițiuni, armamente și materiale de război, cedate de guvernul francez, precum și importante cantități de materiale de război ce cumpărasem din Elveția și Statele Unite se aglomeraseră în depozitele din vestul Franței și așteptau și ele să fie imbarcate pentru Arkhangelsk. În total la 1 octombrie aveam în sus-numitele depozite circa 40 000 tone armamente, munițiuni și materiale de război, pe care vroiam să le expediez în țară înainte de sfîrșitul anului 1917 [...]

Am rugat din nou în scris și verbal Statul Major General francez să mi se dea vapoarele necesare. [...]

Statul Major General francez a întocmit de îndată o notă către Ministerul de Război, cerînd să mi se satisfacă cererea.

„Stat Majorul armatei are onoare să adreseze cabinetului Ministrului (secția de centralizare a transporturilor maritime), o copie de pe scrisoarea No. 8191 a generalului Rudeanu cu data de 8 curent, prin care acest ofițer general cere să i se pună la dispoziție vapoare cu destinația pentru România, în scopul de a se organiza transportul materialului de război destinat acestei puteri și care se găsește încă depozitat în porturile din vestul Franței.

Stat Majorul General nu poate decât să sprijine cu toată insistența cererea generalului Rudeanu. În adevăr. nu se

poate nega că, dată fiind criza politică și militară pe care Rusia o străbate, frontul român dobîndește o importanță capitală în situațiunea de ansamblu al armatelor aliate și că nu pot fi socotite ca prea mari eforturile ce s-ar face pentru a trimite armatei române materialele și munițiile de care are nevoie.

În această ordine de idei guvernul a luat măsurile de mai jos:

La 23 iulie trecut, Comitetul de Război, la cererea generalului Rudeanu, a hotărît să cedeze României materialul necesar pentru a ridica numărul diviziilor române de la zece la cincisprezece.

În afară de producția rezervată în uzinele noastre naționale furniturilor destinate României, guvernul s-a străduit mereu să-i procure tonajul necesar ce corespundea cu cesiunile consimțite; astfel, după stăruințele reprezentanților noștri la Londra, „Shipping Department” a binevoit să pună la dispoziția noastră pentru lunile august-septembrie un număr de bastimente superior celui care fusese mai înainte hotărît.

De asemenea, cu consimțămîntul președintelui de Consiliu, ministrul armamentului a intervenit prin înaltul comisar francez la Washington, pentru a sprijini cererea (generalului Rudeanu), în scopul de a obține de la Statele Unite un tonaj suplimentar de 20 000 tone aproximativ [...]

Colonelul Rudeanu (în stînga fotografiei) la comandamentul francez în primăvara anului 1917.

Cele de mai sus și în special deschiderea portului și liniei ferate de la Murmansk, mă făceau să sper că pînă la sfîrșitul lui 1917 aveam să pot trimite în țară tot restul de armamente, munițiuni, materiale de război și diverse, ce mai așteptau ca să fie expediate [...]

În cursul lunilor ianuarie-septembrie 1917 expediasem la Kola și Arkhangelsk 43 000 tone muniții, armamente și materiale de război de tot felul. Eram îngrijorat de soarta acestui material după debarcarea lui în nordul Rusiei, deși odată debarcat, ieșea din cadrul atribuțiilor mele. Am rugat deci, la începutul lui octombrie 1917, Ministerul de Război francez să binevoiască a-mi comunica dacă armamentele, munițiile și materialele de război de tot felul ce expediasem în cursul anului 1917 ajunseseră sau nu în România [...]

Ca răspuns mi s-a trimis, la 7 octombrie 1917, o copie după telegrama atașatului militar francez la Petrograd, generalul Niessel, care zicea: [...] „Răspuns la telegrama dumneavoastră 7816 B.S. [...] Numărul vagoanelor încărcate cu material francez ce au trecut frontiera română au fost: aprilie 438; mai 538; iunie, primele douăzeci zile, 363 (informațiile lipsesc pentru celelalte zece zile); iulie,

462; august, primele zece zile, 90, iar după alte zece zile 157.

La începutul lui august, din cauza unor neînțelegeri, trimiterile de materiale în România încetează aproape complet. Actualmente sînt întîrziate numai de aglomerațiunile ce există pe căile ferate ruse.

În afară de aceasta, mai există materiale în unele depozite a căror situațiune o are Comisiunea Română care se găsește la Odessa”.

Am fost astfel informat că armamentele, munițiile și materialele de război expediate din Franța intraseră în cea mai mare parte în posesiunea autorităților și armatei noastre.

Eram sigur că ostașii noștri astfel înzestrați, cu tot ceea ce aveau nevoie ca să poată lupta în bune condițiuni și îndeosebi cu un comandament selecționat din grelele încercări ale anului 1916, aveau să pună din nou în lumină virtuțile lor legendare [...]

NOTA REDACȚIEI: în anul 1988, este planificată să apară în Editura Militară lucrarea colaboratorului nostru DUMITRU PREDĂ consacrată evenimentelor prezentate în serialul pe care îl încheiem.

ATITUDINI

ATITUDINI

ATITUDINI

ÎNCERCĂRI ZADARNICE DE DISCREDITARE A UNUI MARE EROU

Dr. FLORIN CONSTANTINIU

În istoria poporului român și în cea a Europei, Mihai Viteazul ocupă prin opera sa politică și militară un loc de excepțională însemnătate. Contemporanii — suverani, comandanți de oști, diplomați, oameni de cultură etc. — prieteni sau adversari au recunoscut calitățile remarcabile ale voievodului român, a cărui faimă a trecut, cum se va vedea foarte repede, dincolo de spațiul românesc. În literatura cronică-

rească de mai tîrziu, apoi în lucrările istoriografiei din secolele XIX-XX, se întîlnesc portrete și aprecieri elogioase despre întiul unificator al românilor, despre învingătorul — de atîtea ori — al puterii otomane.

În vădit contrast cu această realitate istorică, recenta lucrare *Erdély Története*, apărută la Budapesta — ce se vrea, fără a reuși, să fie o „Istorie a Transilvaniei” — prezintă personalita-

tea și activitatea marelui domn într-o ipostază modelată de dorința autorilor de a minimaliza și denigra pe cel care reprezintă un simbol al unității naționale a poporului român. •Deși Mihai Viteazul a fost și principe al Transilvaniei, deci domn român peste o provincie cu o populație românească — autohtonă și majoritară —, autorii așa-zisei Istorii îl prezintă ca pe un intrus, a cărui cîrmuire ar fi o paranteză

nedorită. Despre personalitate, autorii abia sînt dispuși să-i recunoască, într-un stil concesiv, anumite calități de comandant militar, dar se pronunță categoric împotriva sensului național al unirii înfăptuite de voievodul român: „Nu avem nici o dată — se scrie în lucrare — din care se reiasă că Mihai intenționa să dea un rol politic românimii transilvănene. Dimpotrivă. Așa cum a adus în Transilvania cîțiva credincioși munteni, în Muntenia a chemat secui și maghiari pentru ajutor în guvernare” (p. 530). În activitatea sa politică, Mihai Viteazul este permanent așezat de autorii de la Budapesta în umbra lui Sigismund Báthory, a lui Andrei Báthory și a împăratului Rudolf al II-lea. Ilustrul voievod, care a devenit obiectul admirației unor largi cercuri ale opiniei publice europene, este redus în paginile lucrării *Erdélyi Történet* la dimensiunile mărunte ale unui instrument militar al Báthoryeștilor sau al împăratului.

Autorii au ignorat cu bună știință numeroasele surse istorice de caracter variat, care reflectă puternica impresie produsă de victoriile domnului român asupra adversarilor săi și, în primul rînd, asupra forțelor otomane. O colecție tematică, recent apărută în țara noastră, *Mihai Viteazul în conștiința europeană* (4. vol.) a reunit mărturiile contemporane și ulterioare (pînă în pragul Marii Uniri) despre chipul în care figura voievodului unificator s-a reflectat în conștiința europeană. Autorii de la Budapesta au decis să lase la o parte toate elogiile aduse de contemporani și urmașii săi acestui om de stat și domn de oaste, ale cărui însușiri au produs o puternică impresie asupra celor care i-au evaluat, în timpul vieții lui, sau mai tîrziu, faptele sale. Procedul lor utilizat și în vechea istoriografie ungară, mai ales în perioada horthystă, se află în totală contradicție cu cercetarea istorică autentică. Selecția arbitrară în masa de informație, tiparele prestabilite, caracterul tendențios al interpretării con-

damnă la caducitate științifică paginile pretinse Istoriei consacrate lui Mihai Viteazul, pentru că de-a lungul celor aproape 2 000 de pagini ale lucrării aceste grave carențe de onestitate intelectuală apar de fiecare dată cînd sînt tratate aspecte ale istoriei Transilvaniei privind apartenența acestui străvechi pămînt românesc și a trecutului său la marea arie locuită de români și la istoria poporului român.

Mihai Viteazul este o prea mare personalitate istorică pentru ca procedeele penibile ale istoricilor de la Budapesta să-l poată diminua. Amintim aici cîteva mărturii despre faima marelui voievod român, prin care se vor dovedi nule și neavenite metodele de falsificare a istoriei, folosite de o echipă de specialiști chemați, prin profesiunea lor, să slujească adevărul istoric și să contribuie la cunoașterea și apropierea popoarelor în spiritul stimei și al comprehensiunii reciproce. Astfel, agentul englez la Constantinopol, Edward Barton, scria lui Sir Thomas Heneage la 7 noiembrie 1595 că „este un lucru demn de cea mai mare considerație și de glorie eternă că ceea ce n-au putut rezolva atît de mulți împărați, regi și prinți, a izbucit un Mihai, cel mai mic și mai sărac dintre duci, anume să învingă oștirile marelui sultan”¹. Aceste rînduri erau scrise în toamna anului 1595, după declanșarea acțiunii antiotomane urmată — după retragerea spre munți — de campania organizată împotriva forțelor otomane, conduse de Sinan-pașa, care au suferit apoi o grea înfrîngere la Giurgiu, considerată de un cronicar otoman „o nenorocire și un dezastru atît de mare cum nu s-au mai văzut în nici un secol și nu s-a auzit de o asemenea înfrîngere, nicidecum în istorie”². Așa cum remarcă orientalistul Aurel Decai: „cronicarii turci pun pe primul plan, în relatarea acestor evenimente, întotdeauna pe Mihai Viteazul, care i-a impresionat prin curajul său; în același timp, suzeranul Sigismund Báthory se lauda în Eu-

ropa singur cu aceste victorii”³. Arhiducele Maximilian ținea să sublinieze în toamna anului 1598 că „a găsit că în acțiunile trecute multe au fost puse pe seama transilvăneanului Sigismund Báthory, care în realitate au fost înfăptuite de el, românul Mihai”⁴. În același sens, franciscanul Eustachio Fontana informa, la 17 noiembrie 1596, pe cardinalul Aldobrandini că „Mihai Viteazul este acum de o mare valoare, iar ceea ce a realizat se datorează vitejiei sale”⁵. Consilierul imperial Székely Mihály sublinia, la 14 decembrie 1599, performanța lui Mihai Viteazul, al cărui merit era de a „fi săvîrșit cu atît de puține mijloace o victorie atît de zdrobitoare”; despre domnul român se arată că „este viteaz și iute și izbutește să atragă pe soldați prin rapiditatea și generozitatea sa”, avertizînd că dacă nu găsea sprijin la curtea imperială și i-s-ar alia cu Poarta otomană „cine oare îi va putea ține piept?”⁶. Același Eustachio Fontana anunța pe cardinalul Aldobrandini, la 1 iulie 1600, că în capitala otomană „din zi în zi crește teama în pieptul și în sufletul fiecăruia datorită marii valori pe care o demonstrează în aceste părți ale Europei acest nou Alexandru, căruia îi spun Mihai Voievod”⁷.

Victoriile lui Mihai Viteazul au avut un puternic ecou și în rîndul popoarelor supuse Porții otomane, care îl așteptau ca pe un eliberator. Este ceea ce raporta dregătorul polon Andrei Taranowski marelui hatman al Coroanei polone, Jan Zamoyski, la 26 ianuarie 1598: „se spune că sîrbii, bulgarii și dalmațienii așteaptă pe voievodul Munteniei peste Dunăre”⁸. Ideea se regăsește în raportul din 11 iunie 1598 al comisarilor imperiali în care se arată că dacă Mihai Viteazul „ar trece al inșuși Dunărea cu 15 000 sau 20 000 de oameni, toate acele popoare pînă la Constantinopol, sătule de robia turcească, se vor porni într-un suflet, cum sînt bulgarii, sîrbii, albanezii, rascienii (locui-

torii din Rascia — n.n.) uniți cu ei în aceeași credință și vor înlătura din mijlocul lor pe turci, oricîți ar fi⁹.

Iată numai cîteva dovezi despre faima dobîndită de marele voievod de la un capăt la altul al continentului. Să mai amintim că, din punctul de vedere al iconografiei, Mihai Viteazul a fost înfățișat într-atît de numeroase gravuri și picturi, încît el este domnul român al cărui chip s-a bucurat de cea mai largă difuzare. Marele scriitor spaniol Lope de Vega a amintit de faptele sale de arme într-una din piesele sale¹⁰.

În calitatea sa de principe al Transilvaniei și-a dovedit conștiința comunității de neam cu românii transilvăneni prin măsurile sale luate în beneficiul țărănilor și preoților români¹¹. Mai mult decît aceste înlesniri, în politica sa ecleziastică se întrezărește efortul dislocării regimului politic întemeiat pe alianța între nobilimea maghiară, patriciatul săsesc și fruntașii secuilor (Unio trium nationum), regim care excludea din viața politică pe locuitorii autohtoni și majoritari ai principatului: românii. Prin măsurile lui Ludovic I de Anjou,

regele Ungariei, românii au început a fi eliminați din viața politică transilvăneană pe cale confesională. Mihai Viteazul a încercat prin organizarea (sau reorganizarea) mitropoliei ortodoxe să-i reintroducă pe calea confesională din care fuseseră excluși¹².

Rezultă că autorii de la Budapesta au decis să ignore voit mărturiile surselor și concluziile cercetărilor istorice. Ei nu au voit să reconstituie adevărul și să-l interpreteze corect, ci să scrie o lucrare cu vădită și neîngăduită finalitate politică. Progresul științei implică, desigur, schimbul de opinii și confruntarea de idei, dar dialogul — adevărat și util — nu se poate încheia cu adevărat decît atunci cînd partenerii sînt călăuziți de principiile eticii profesionale. Autorii de la Budapesta s-au lăsat însă conduși de obiective ce nu au nimic comun cu investigația științifică și, prin lucrarea lor, nu contribuie la dezvoltarea bunelor relații dintre două popoare vecine și prietene, ale căror istorii s-au interferat odată cu venirea ungarilor în Cîmpia Pannonică la sfîrșitul secolului al IX-lea. Asemenea pseudoistorici,

firește, nu pot schimba realitatea istorică. Personalitatea lui Mihai Viteazul rămîne neatinsă — în măreția ei — de încercările stîngace, străine adevăratei istorii. Fiindcă forța adevărului istoric se dovedește de fiecare dată mai puternică decît tentativele de denaturare a trecutului.

¹ Mihai Viteazul în conștiința europeană (colectiv de coordonare: Ion Ardeleanu, Vasile Arimia, Gheorghe Bondoc, Mircea Mușat), vol. I, București, Editura Academiei R.S. România, 1982, p. 129.

² Aurel Decei, *Relații româno-orientale*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 226.

³ Ibidem.

⁴ Mihai Viteazul în conștiința europeană, vol. I, p. 212—213.

⁵ Ibidem, p. 143.

⁶ Ibidem, p. 317.

⁷ Ibidem, p. 520.

⁸ Ibidem, p. 175.

⁹ Ibidem, p. 203.

¹⁰ N. Iorga, *Istoria literaturilor române*, ed. Al. Dușu, vol. II, București EPLU, 1968, p. 266, 284; Al. Popescu-Telega, *Două drame de Lope de Vega interesând istoria și literatura românilor*, Craiova, 1936.

¹¹ I. Lupaș, *Istoria unirii românilor*, București, 1938, p. 138 —139.

¹² N. Iorga, *Studii privind evul mediu românesc*, ed. Șerban Papacostea, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, p. 375 și urm. și observațiile editorului, p. 398—399.

Geniul militar al ilustrului domnitor Mihai Viteazul s-a vădit cu strălucire și în crîncena bătălie de la Călugăreni

„Călugăreni”
pictură de
VALENTIN
TÂNASE

PROGRAMUL REVIZIONIST

al regimului horthyst (4)

Ungaria horthystă, prevalându-se de marșul german ce încălca brutal tratate, convenții și acorduri, a accelerat pregătirile militare care să-i înlesnească revizuirea clauzelor teritoriale ale tratatului de la Trianon. Guvernele ce au urmat cabinetului Gömbös — Darányi, Imrédy și Teleki — au apreciat că în noua conjunctură internațională acțiunea îndreptată împotriva Micii Antante putea fi încununată de succes numai în strînsă cooperare cu cel de-al treilea Reich. Cu ocazia vizitei pe care a făcut-o în luna august 1936 în Germania, Horthy i-a oferit lui Hitler colaborarea militară împotriva Micii Antante: „Condiția esențială a succesului nostru — spunea Horthy — este ca Germania și Ungaria, eventual cu ajutorul Austriei și Poloniei, să invadeze Cehoslovacia, îndepărtînd astfel această tumoare canceroasă a Europei”¹. Urmau, evident, să fie cotoprite și celelalte țări vecine.

Legăturile din ce în ce mai strînse cu Germania nazistă nu au însemnat și abandonarea vechiului aliat italian, politicienii horthysti lăsînd în permanență o „ușă deschisă” spre Roma. Așa se face că în 1936 Ungaria s-a grăbit să recunoască ocuparea Etiopiei de către armata fascistă italiană.

În vederea spargerii unității Micii Antante și a izolării statului cehoslovac, cerurile politice ungare au avut o atitudine diferită față de propunerile pe care le-au făcut România, Iugoslavia și Cehoslovacia în cadrul discuțiilor purtate pentru încheierea unui tratat de neagresiune, în schimbul lui, Ungaria pretindea dreptul la reînarmare. Reprezentantului cehoslovac i s-a transmis că dreptul Ungariei la reînarmare nu constituie „obiect de țirguală”; nici propunerea românească nu a fost acceptată, dar diplomatului român i s-a subliniat necesitatea apropierii dintre Ungaria și România; în schimb, cu Iugoslavia s-a intrat în tratative pentru a se realiza o înțelegere asupra dreptului de reînarmare și a se obține „garanții ferme” pentru minoritatea ungară din Iugoslavia². În realitate, soarta ei conta prea puțin în ochii guvernărilor horthysti, problema minorităților ungare fiind folosită doar ca mijloc de presiune asupra statelor vecine. De altfel, Eckhardt Tibor, președintele Partidului Micilor Agra-rieni, afirma că „în domeniul politicii externe minimum-ul programatic al partidului este revizionismul absolut integral și nu înțeleg să fac nici o concesie chiar dacă ar avea drept preîntîmpinare situației minorităților ce locuiesc în statele succesorale”³. Chiar și acordul realizat în august 1938 la Bled a devenit în scurt timp inoperant deoarece „Ungaria nu dorea să renunțe la cererile pentru revizuirea tratatului de la Trianon”.

Pregătirile militare comune germano-ungare împotriva Cehoslovaciei au fost declanșate în urma vizitei premierului ungar la Berlin, în noiembrie 1937, ele continuînd fără întrerupere în tot cursul anului următor, mai puțin cu ocazia intermezzo-ului prilejuit de ocuparea Austriei de către nazisti. Atitudinea Ungariei față de actul ce ștergea un stat independent de pe harta politică europeană era astfel prezentată de

Horthy Miklós: „Unirea Austriei cu Germania nu înseamnă nimic altceva decît unirea unui vechi și bun prieten al nostru, pe care tratatele de pace l-au pus într-o poziție imposibilă, cu un alt vechi și bun prieten și camarad de arme de-al nostru ... Aceasta este totul, nimic altceva nu s-a produs din punctul nostru de vedere”⁴. Cinismul declarației depășește realizări similare naziste!

În condițiile în care Marele Stat Major ungar continua preparativele contra statului cehoslovac, conducerea politică a Ungariei horthyste a putut raporta factorilor hitleristi de decizie că în jurul datei de 1 octombrie 1938 armata ungară este în măsură să participe la o acțiune militară împotriva Cehoslovaciei⁵.

Affind de posibilitatea satisfacerii pretențiilor anexioniste germane în cadrul unei conferințe internaționale, Horthy a adresat o scrisoare lui Adolf Hitler la 17 septembrie 1938, în condițiile în care mobilizase, cu o zi înainte, circa 100 000 soldați. „Cred că este inutil să accentuez că o asemenea rezolvare nu poate constitui reglementarea definitivă a problemei cehoslovace” — scria regentul Horthy. Ceea ce dorea Budapesta era ca partea teritoriului cehoslovac locuită de minoritatea ungară să fie încorporată la Ungaria, opțiunea fiind declarată în cadrul unui plebiscit⁶, pe care, evident, organele specializate horthyste l-ar fi „pregătit” în detaliu.

În paralel, guvernății horthysti au intrat în contact direct cu guvernul cehoslovac, șantajîndu-l sub formula „pacea Europei centrale poate fi asigurată numai prin satisfacerea pretențiilor teritoriale” și au luat măsuri care să faciliteze intrarea în acțiune pe teritoriul cehoslovac a comandourilor teroriste. Acestea au fost create din membrii organizațiilor „Crucile cu săgeți” și „Garda zdrențăroșilor” și încadrate cu ofițeri și subofițeri din armata regulată. Misiunea lor consta în executarea actelor de sabotaj în industrie și în special în industria de război, distrugerea căilor de comunicații, atacarea unor subunități ale armatei cehoslovace, într-un cuvînt, crearea condițiilor favorabile intervenției forțelor regulate horthyste „pentru a asigura avutul și viața minorității ungare”.

Întrucît la München a primit „soluție” numai problema sudetă, iar guvernul horthyst a fost sfătuit să se înțeleagă cu cel cehoslovac în cadrul unor tratative bilaterale, la 5 octombrie, în preziua deschiderii acestora, a început infiltrarea comandourilor ungurești. Bandele înarmate au trecut la acte subversive, au atacat unități militare, au ucis autorități cehoslovace. Cele mai puternice lupte s-au desfășurat la 11 și 12 octombrie, în ele fiind angajate peste 500 elemente înarmate venite din Ungaria.

Concomitent, horthystii au înmînat guvernului de la Praga o notă prin care îi impunea luarea următoarelor măsuri pentru a crea o „atmosferă pașnică, constructivă desfășurării contactelor diplomatice”: 1. Eliberarea deșinușurilor politice de origine ungară; 2. Demobilizarea soldaților de origine ungară; 3. Unități de poliție sub comandă mixtă să asigure protecția vieții și

INCREDIBIL, DAR ADEVĂRAT

INCREDIBIL, DAR ADEVĂRAT

proprietăților; 4. În semn de acceptare a transferului de teritorii, guvernul cehoslovac să consimtă ca 2—3 orașe de la frontieră să fie ocupate de trupe ungare⁷. Delegația cehoslovacă nu a admis pretențiile revizioniste ungare. Budapesta a solicitat ajutorul Germaniei naziste, oferind o și mai strânsă legătură cu politica Axei, aderarea la Pactul Anticomintern, retragerea din Liga Națiunilor, un tratat economic pe 10 ani.

La 2 noiembrie 1938 s-a produs primul dictat de la Viena impus de Germania și Italia. În urma lui, un teritoriu de 12 400 km², cu o populație de 1,1 milioane locuitori, a fost ocupat de Ungaria horthystă. Prin anexarea sudului Slovaciei, forțele armate ungare au fost redислоcate, astfel că pe frontiera cu România se aflau trei corpuri de armată (5, 6 și 8). Ulterior, a fost adusă și o brigadă rapidă.

Nemulțumite de rezultatele „arbitrajului”, cercurile horthyste au pregătit pentru 18 noiembrie 1938 atacul pentru anexarea Ucrainei Subcarpatice, dorită din mai multe puncte de vedere: resursele de materii prime, realizarea unei granițe comune cu Polonia, spargerea cercului Miciei Antante. În plus, este de părere istoricului Juhász Gyula, factorii de conducere horthysti mizau pe faptul că puterile occidentale și U.R.S.S. vor prefera ocupația ungară uneia hitleriste⁸.

În vederea finalizării cu succes a operațiilor militare, au continuat propaganda subversivă și acțiunile teroriste. A fost utilizată o largă rețea de posturi clandestine de radioemisie și agenți revizionisti instruiți în executarea actelor de sabotaj; emițătoare radio funcționau pe aceeași lungime de undă cu posturile Košice și Bratislava, difuzând știri false și semănaș panică în rândul populației; au fost împrăștiate manifeste ce incitau la revoltă pe slovaci și ruteni împotriva autorității de stat.

Măsurile similare au început a fi aplicate pe scară largă și împotriva statului român. Organele de informații semnalau acte de terorism la Alba Iulia, Reșița, Cluj, Timișoara și dețineau date despre „dirijarea aparatului de provocare împotriva României pentru a crea aceleași stări de spirit și aceeași atmosferă de teroare și nesiguranță.” În aceste condiții „este de remarcat o profundă îngrijorare în sinul maselor românești de la frontiera de vest, mai cu seamă că minoritatea maghiară din România a fost asigurată de Budapesta că în curând va fi pusă pe plan internațional problema Ardealului care va fi alipit Ungariei”; aceasta era concluzia unui studiu întocmit de autorități române. Situația în care s-a aflat România a impus cercurilor politico-militare de la București crearea unui organism însărcinat cu misiunea de „a preveni și contracara aceste perspective dăunătoare statului și care subminează însăși integritatea fruntărilor noastre”.

Continuând politica de strângere a legăturilor cu Germania hitleristă, Ungaria a semnat la 24 februarie 1939 aderarea la Pactul Anticomintern, răspunzând astfel invitației făcute la 13 ianuarie. Organele române de informații apreciau că prin acest act „politică dusă de actualul ministru de externe Csáky pare că a adâncit și mai mult ca predecesorul său apropierea în special față de Germania”. În ceea ce privește schimbarea guvernului Imrédy cu cel condus de Teleki, avându-l la Externe pe Csáky, sinteza sublinia că ea „nu va avea, credem, nici o influență asupra politicii revizioniste ungare, asupra căreia toate guvernele ungare de la război au fost de acord și au activat într-o intensitate continuu susținută”. La 11 aprilie, Ungaria a părăsit Liga Națiunilor.

Evoluția „crizei cehoslovace”, modul în care germanii erau pregătiți să o soluționeze — sfidând tratatele și acordurile internaționale și încălcând dreptul la dezvoltare independentă —, precum și indemnul adresat

de Hitler la 12 martie 1939 că „Ungaria are termen de 24 de ore în care are posibilitatea să rezolve problema ruteană”⁹, au decis pe conducătorii Ungariei horthyste să treacă la acțiune. La 14 martie au fost declanșate pe scară largă incidente de graniță la Munkács și Ujgorod, iar în primele ore ale zilei de 15 martie armata ungară a trecut la ofensivă. Prin actul comis, Ungaria era agresoare în virtutea articolului 16 al Pactului Ligii Națiunilor și a articolului 1 al pactului Briand-Kellogg. În pofida rezistenței populației civile, trupele horthyste au atins la 17 martie 1939 frontiera cu Polonia. Ucraina Subcarpatică — peste 12 000 km² și o populație de peste 600 000 locuitori, din care doar aproximativ 26 000 erau de origine etnică ungară — a fost ocupată de Ungaria horthystă. Așa cum s-a apreciat în epocă, „prin această alipire statul ungar și-a schimbat aspectul său pur național”¹⁰.

Pentru România consecințele strategice ale anexării Ruteniei au fost profund negative. Într-un studiu întocmit de Marele Stat Major român se relevă că „Din punct de vedere militar prelungirea spre est a frontierei ungare lungeste cu 90 km frontierele noastre amenințate, deschizând noi căi de invazie spre interiorul Transilvaniei. În același timp, forma învăluitoare a noii frontiere amenință apărarea noastră pe Someș, aceasta putând fi întoarsă printr-o înaintare din regiunea Sighet spre Baia Mare, Jibou și spre Năsăud-Dej”. Totodată, continuă studiul M.St.M., prin noua dislocare a armatei ungare „apărarea Carpaților ar putea fi întoarsă printr-o învăluire pe văile Siretului și afluenților săi”.

Agravării pericolului fascist și continuei presiuni revizioniste la hotare, poporul român i-a opus voință fermă a apărării independenței și integrității teritoriale a țării. Datorită hotărârii neclintite de a păstra neştirbit patrimoniul teritorial național, mobilizarea parțială ordonată în martie 1939 s-a transformat într-una generală. „Damenii — sublinia primul ministru Armand Călinescu — au alergat în cazărmi din primele zile. Au venit de trei și patru ori mai mulți decît cei ce erau concentrați. Această manifestare a poporului și, îndeosebi, a țărănimii a constituit cea mai elocventă dovadă a sentimentului de mîndrie națională și a forței reale de care dispunem”¹¹.

● MIHAI RETEGAN

¹ A. Simion, Agresiunile naziste din Europa în anii 1938—1939, București, 1983, p. 24.

² Juhász Gyula, Hungarian Foreign Policy, Budapesta, 1979, p. 129.

³ Arh. M. Ap. N., P.II.1.70, c. 65.

⁴ Juhász Gyula, op. cit., p. 134.

⁵ Ibidem, p. 140.

⁶ Apud A. Simion, op. cit., p. 115.

⁷ Juhász Gyula, op. cit., p. 143.

⁸ Ibidem, p. 146.

⁹ A. Simion, op. cit., p. 220.

¹⁰ „Universul”, nr. 86 din 29 martie 1939.

¹¹ Ibidem.

Simbol al unității naționale a poporului român

Instituție de interes național, Muzeul Unirii din Alba Iulia înțelege în mod armonios istoria bimilenară a acestui oraș, simbol al unirii tuturor românilor și locul unde s-au desfășurat atâtea mărețe evenimente din istoria noastră națională.

În acest an, Muzeul Unirii își sărbătorește centenarul înființării sale. Încercări de alcătuire a unor colecții de antichități romane la Alba Iulia au fost încă din secolul al XVII-lea pe

lângă curtea principilor Transilvaniei, dar abia din secolul trecut ideea a prins rădăcini. Numeroase și valoroase vestigii descoperite pe teritoriul orașului în decursul secolelor, fie că s-au pierdut, fie că au fost duse în secolul trecut la muzeele din alte localități: Sibiu, Cluj, Viena, Budapesta etc. Această situație a determinat ca în 1887 Societatea de Istorie, Arheologie și Științele Naturii din vechiul județ Alba să hotărască

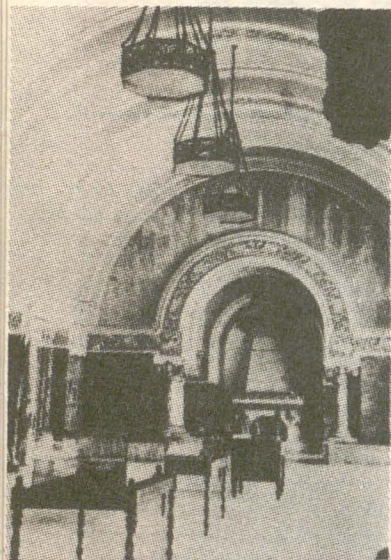
înființarea unui muzeu la Alba Iulia.

În 1888 organizarea muzeului dispunea de un modest patrimoniu de 622 obiecte, 1 000 monede și o bibliotecă de circa 1 000 volume. Cu ocazia aniversării a zece ani de la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, prin grija Societății „Astra”, care a făcut donații însemnate de piese și documente, între care obiecte personale ale lui Avram Iancu, ale prefecților și tribunilor de la 1848, dar mai ales documentele Unirii din 1918, muzeul a fost reorganizat în aripa de nord a Catedralei Reîntregirii, situată în cetate, centrul istoric al municipiului Alba Iulia. Acest moment a însemnat o nouă etapă în dezvoltarea și afirmarea Muzeului Unirii din Alba Iulia ca o instituție valoroasă a patriei noastre, organizându-și colecții pe criterii cronologice pentru marele public și desfășurând o activitate științifică și cultural-educativă pe măsura misiunii sale istorice.

În această perioadă, muzeul s-a bucurat de sprijinul permanent al marilor noștri istorici Nicolae Iorga și Constantin Daicoviciu, îmbogățindu-și mereu patrimoniul prin achiziții și cercetări arheologice, reușind, prin grija profesorului Ion Berciu, să editeze, începând cu 1939, anuarul *Apulum*, care a ajuns astăzi la cel de-al XXV-lea număr, situându-se între cele mai importante publicații muzeale din țară.

O etapă deosebit de importantă în dezvoltarea Muzeului Unirii din Alba Iulia s-a înregistrat în anii socializmului și mai ales în perioada de după Congresul al IX-lea al partidului. Cu prilejul sărbătoririi semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România, în 1968, muzeul a primit cea mai importantă clădire din cetate, la care se adaugă localul cu Sala Unirii, ce face parte integrantă din circuitul de vizitare. În momentul inaugurării, colectivul muzeului a avut prilejul de

Sălile Muzeului Unirii din Alba Iulia păstrează, pentru eternitate, inestimabile valori care atestă statornicia și vitejia poporului român

legitimă mândrie și satisfacție de a avea ca oaspete de seamă pe fiul cel mai iubit al poporului, luptător neobosit pentru unitate și independență națională, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

La 28 mai 1975, în contextul sărbătoresc al aniversării a 2000 de ani de la prima atestare documentară a orașului Alba Iulia și împlinirii a 375 de ani de la prima unire politică a țărilor române sub Mihai Viteazul, în prezența secretarului general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a tovarășei Elena Ceaușescu, s-a inaugurat noua expoziție de bază a Muzeului Unirii din Alba Iulia, grandioasă frescă a vechimii, continuității și unității poporului român, a luptei necurmăte, eroice pentru apărarea unității și independenței naționale.

Zestrea patrimonială a muzeului a crescut vertiginos an de an, ajungând astăzi la peste 200 000 de obiecte și documente, o bibliotecă cu peste 40 000 volume, la care se adaugă și expozițiile de bază, cărora li s-a afectat un spațiu de 4 500 mp, cu-

prinzând peste 100 de camere, cu o dotare corespunzătoare.

Structurată tematic pe redarea prin toate categoriile de exponate și materiale documentare, expoziția ilustrează în mod convingător istoria existenței, continuității, afirmării și luptei pentru realizarea unității poporului nostru din cele mai vechi timpuri și până astăzi, constituind lăcașul unei adevărate lecții de patriotism și de educație politico-ideologică a maselor de tineri și vîrstnici. În cadrul acesteia, prin metode moderne și specifice de prezentare a istoriei, se evidențiază în mod pregnant continuitatea și unitatea multimilenară în spațiul carpato-danubiano-pontic a strămoșilor noștri, lupta lor pentru apărarea ființei naționale, independenței și libertății, pentru eliberare socială și națională. Se remarcă, în mod special, colecțiile de antichități daco-romane, unele din cele mai mari din țară, precum și cele privind continuitatea poporului nostru în secolele IV-V pe aceste meleaguri. De asemenea este reflectată lupta țărilor române în evul mediu pentru păstrarea ființei statale, anul 1 600 prilejuind pentru Alba Iulia mîndria de a deveni prima capitală a celor trei țări române unite sub sceptrul lui Mihai Viteazul. Momentele de istorie națională: revoluția populară condusă de Horea, Cloșca și Crișan, revoluția de la 1848, Unirea Principatelor din 1859, războiul de eliberare și reîntregire națională, Unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918 sînt prezentate prin exponate originale de prim rang, care pot fi întîlnite numai la Muzeul Unirii din Alba Iulia.

Epoca contemporană este ilustrată în modul cel mai convingător, reliefîndu-se cu pregnanță lupta maselor populare conduse de Partidul Comunist Român pe drumul deschis de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă pentru menținerea independenței și suveranității României, pentru dobîndirea de drepturi democratice, cucerirea puterii politice și asigurarea unei vieți fericite pentru întregul popor român. Marile realizări ale socialismului, îndeosebi cele de după Congresul al IX-lea al partidului, încu-

nunează finalul expoziției de bază, subliniindu-se dezvoltarea fără precedent economică și social-culturală a patriei noastre și a județului Alba în Epoca Nicolae Ceaușescu.

Expoziția de bază a Muzeului Unirii din Alba Iulia se prezintă ca un tot unitar, o unică și firească istorie a poporului român. Ca urmare a importanței pe care o are, Muzeul Unirii din Alba Iulia și-a cîștigat un înalt prestigiu între marile muzee din țara noastră, fiind vizitat între anii 1975—1986 de peste 1 500 000 de tineri și vîrstnici.

Cu prilejul vizitei din 1975, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, și tovarășa Elena Ceaușescu au scris în cartea de aur a muzeului: „Vizitînd «Muzeul Unirii» care oglindește lupta de milenii a poporului nostru pentru apărarea ființei naționale, pentru realizarea unitii țărilor române într-un stat național unitar, pentru salvaguardarea suveranității și independenței patriei, aducem un vibrant omagiu tuturor acelor, care, de-a lungul secolelor, au militat și s-au jertfit pentru idealurile legitime ale națiunii noastre, maselor largi populare — adevărate făuritoare ale istoriei — personalităților proeminente care au înțeles cerințele noastre istorice și au acționat în sensul lor pentru împlinirea înaltelor aspirații de libertate și progres ale poporului român.

Cinstirea înaintașilor să constituie astăzi, pentru toți oamenii muncii din patria noastră, un permanent îndemn de a munci și lupta pentru dezvoltarea cuceririlor revoluționare ale poporului, pentru înfăptuirea mărețului Program al Partidului Comunist Român de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, pentru independență, libertatea, prosperitatea și fericirea națiunii noastre socialiste”.

CINEMATOGRAFIA MILITARĂ NAȚIONALĂ

Odată cu intrarea României în arena marilor ciocniri de forțe ale primului război mondial, nevoile sporite de informare și propagandă — în interior și peste hotare — au impulsivat și activitatea cinematografică. În august-septembrie 1916 apar pe ecrane documentarele *România intră în război de partea civilizației și a puterilor Antantei* și *Marele război pentru eliberarea neamului românesc* — filme realizate de cineaștii români în cooperare cu cei francezi¹.

Ultima parte a anului 1916 — caracterizată prin retragerea în Moldova, fixarea frontului și reorganizarea armatei române — a adus elemente noi și în afirmarea cinematografiei naționale. La 15 noiembrie 1916 se înființează, pe lângă Marele Cartier General, Serviciul Fotografic și Cinematografic al Armatei Române, S.F.C.A.R., pe structura secției foto-cinema a Batalionului de specialități, care realizase înainte de război câteva filme de instrucție militară.

*realizatoare de documente istorice valoroase
privind prima confracție mondială*

Conducerea acestui serviciu a fost încredințată locotenentului Ion Oliva, în a cărui subordine lucrau ca operatori de front caporalul Tudor Posmantir (la Armata 1) și soldatul Constantin Ivanovici (la Armata 2) — doi cunoscuți „pionieri” ai filmului românesc. Potrivit „instrucțiunilor” elaborate de biroul Informații de pe lângă Marele Cartier General, Serviciul Fotografic și Cinematografic avea misiunea „de a lua în zona operativă a armatelor *vederi* care să fie interesante din punct de vedere: a) al istoriei și documentării militare; b) al istoriei generale; c) al propagandei”. Instrucțiunile, enumerând concis sarcinile ce reveneau reporterului cinematografic de front, atrăgeau atenția asupra necesității menținerii unei evidențe stricte și a descrierii detaliate a lucrărilor realizate. „*Trebuie să avem în vedere, se spune în încheiere, că aceste filme... vor fi utilizate în decursul anilor și că cel ce va scrie istoria va trebui să aibă datele cele mai precise asupra tuturor documentelor, pentru a putea trage din ele cât mai mari foloase*”².

De la înființarea sa, Serviciul Fotografic și Cinematografic al Armatei Române s-a aflat tot timpul în vîltoarea evenimentelor, înregistrînd pe peliculă momentele principale ale vitejiei românești, lupta poporului român și a armatei sale împotriva imperialismului prădălnic austro-ungaro-german. Astfel, cineaștii militari au fixat pe peliculă imagini emoționante din timpul stabilizării frontului în Carpații răsăriteni, în sectorul Focșani-Nămoloasa, după retragerea în Moldova, și al refacerii armatei de la începutul lui 1917, în vederea marilor bătălii ce aveau să urmeze.

Despre filmul *Iarna pe front* (Armata 2 română în Munții Carpați), realizat în această perioadă, un document aflat în Arhiva Națională de Filme consemnează: „Eroii acestui reportaj erau ostași simpli prinși în in-

cleștarea cu dușmanul și cu vitregiile naturii. Făcînd scut cu piepturile lor într-un sector al frontului de pe crestele Carpaților, ei au avut prilejul să ofere cineaștului militar cîteva momente caracteristice pentru un dispozitiv de apărare. Obiectivul aparatului de filmat a cuprins în panoramice largi dantelăria incălită a tranșelor, oprindu-se apoi, în prim-planuri, la acei truiditori care le făureau... Înainte de a croi noi zig-zaguri de tranșee, soldații lopătau aproape fără spor omătul, pe care viscolul se grăbea să-l adune la loc în troiene impresionante. Un auxiliar credincios al luptătorului, brancardierul, sanitarul, a fost și el prezent în acest reportaj, după cum reporterul de cinema nu i-a uitat nici pe acei ostași care, riscîndu-și viața pe cărări

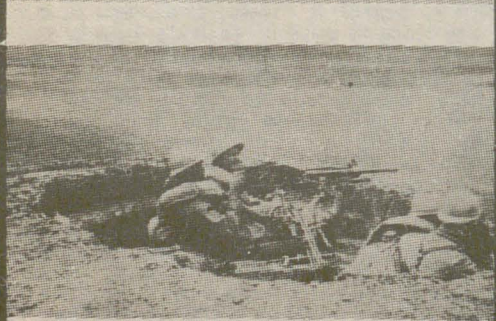
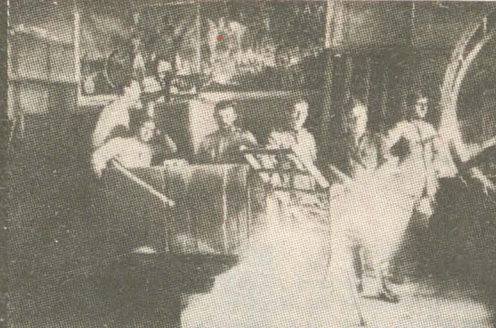
prăpăstioase aflate sub bătălia mitralierelor, aduceau pe samare hrana pentru luptătorii din prima linie”³.

În primăvara anului 1917, soldatul Constantin Ivanovici realizează la Tg. Ocna reportajul intitulat *Vederi de pe frontul român*. Operatorul a poposit și la o unitate de cavalerie din imediata apropiere a frontului, surprinzînd o spectaculoasă șarjă de instrucție, prevestitoare parcă a marilor bătălii victorioase din vară. În aceeași viziune optimistă au fost înregistrate cîteva imagini din timpul deplasării spre front a noi trupe, bine dotate cu armament și echipament, semn al potențialului sporit de luptă al armatei române, refăcută după tragedia retragerii din anul precedent. Credința în izbîndă a celor ce mășcăluiau spre primele linii era sugerată de o imagine ce reprezenta pe un ostaș sunînd din goarnă în chip de chemare la luptă⁴.

În contextul pregătirilor pentru bătăliile ce urmau a se desfășura, grăitor este reportajul *Jurămîntul voluntarilor ardeleni și bucovineni*. Instruirea noilor contingente care urmau să plece pe front, apariția unor noi arme și unități au constituit, de asemenea, subiecte tratate de operatorii cinema militari: *Țintuirea și sfîșierea drapelului de luptă ale vînătorilor de munte și Vînătorii de munte* realizate la Piatra Neamț de soldatul Constantin Ivanovici; *Vederi cinematografice de la antiaeriană și Experiențe cu tunuri antiaeriene* făcute la Botoșani de caporalul Tudor Postmantir; *Diferite zboruri de aeroplane* executate la Tecuci de un operator al Secției Fotoaeriene din Marele Cartier General⁵. Sînt de menționat și pelicule precum *Chirurgia de război* și *O baie pe front*.

Străduindu-se să introducă în reportajele lor note de inedit, cineaștii militari nu le-a scăpat nici raidul aerian executat în mai 1917 din Grecia în România de sublocotenentul Marcel Drăgușanu care, trecînd liniile de front bulgaro-germane, a adus în țară un mesaj către guvernul român din partea comandantului trupelor aliate din Salonic. Zburînd pe deasupra Bucureștilor, aflat sub ocupația inamicului, pilotul a aruncat, sfidînd curajos focurile artileriei antiaeriene,

manifeste care chemau la rezistență față de invadatorii străini⁶.

În timpul marilor bătălii purtate în vara anului 1917 de eroica și glorioasă armată română împotriva invaziei imperialiste austro-ungaro-germane, cineaștii militari au filmat peste 50 de titluri și subiecte de reportaje, însumind circa 20 000 metri de peliculă. Aceste materiale au constituit suportul realizării amplelor documentare *Frontul român* (2 părți) și *În jurul ultimelor lupte de pe frontul român* (5 părți).

Iată cum erau comentate într-un prospect conținutul celui de-al doilea film și modul cum el a fost primit de publicul spectator: „Lupta de la Mărășești e nereconstituibilă, e prea gigantică. Din fericire, însă, întreg episodul istoriei mondiale contemporane, Mărăști-Mărășești, există așa cum s-a desfășurat. E un singur document autentic care-l expune în întregime: filmul Serviciului Cinematografic al Armatei (...) La Iași, acest film, reprezentat la Teatrul Național, a fost prilejul unor adevărate manifestații naționale”⁷.

Serviciul Fotografic și Cinematografic al Armatei Române n-a fost unicul producător al reportajului de război de pe frontul românesc. O telegramă din 15 mai 1917 semnală din Petrograd că un membru al Misiunii militare române în Rusia, căpitanul Theodoru, era posesorul unui film negativ de 1 200 metri, conținând diverse vederi luate personal pe frontul român⁸. De asemenea, la 10 martie 1918, o notă a S.F.C.A.R. consemnă faptul că, prin Secția Fotoaeriană a aviației, se realizaseră câteva filme documentare „conținând scene referitoare la acțiunea armatei noastre în actualul război”⁹.

S.F.C.A.R. a înlesnit, totodată, activitatea unor reporteri de film străini, aflați în misiune pe frontul român. Astfel, în urma unei înțelegeri bilaterale, începând din primul trimestru al anului 1917, casa franceză de filme „Pathé Frère” a trimis în România pe operatorul său Georges Ercole, pentru a realiza reportaje pe frontul român. Potrivit înțelegerii, renumita casă de filme era obligată să dezvolteze negativele numai în laboratorul Serviciului Fotografic și Cinematografic al Armatei Române, după care trebuia să execute un contratip negativ și două pozitive pentru „arhivele istorice” ale statului român¹⁰.

Serviciul Fotografic și Cinematografic al Armatei Române a atribuit reportajului filmat „de front” și în general cinematografiei un rol activ în influențarea spirituală a militarilor și populației, în mobilizarea forțelor țării pentru obținerea victoriei în război. Astfel, șeful S.F.C.A.R., la 22 aprilie 1917, raporta superiorilor săi: „Cum filmele de război luate pe frontul nostru sînt lucrate și pot fi prezentate, am onoare a vă ruga să binevoiți să se încuviințeze ca aceste filme să fie date în public, lucru necesar atît din punct de vedere al ridicării moralului, cît și al propagandei”¹¹. Propunerea a fost acceptată, filmele fiind trimise atît la cinematografele controlate de armată (Iași, Bacău, Birlad și Galați), la „Cinematograful militar ambulant” al Marelui Cartier General folosit pentru proiecții în spatele frontului (în școli, spitale, manevri etc.), precum și la diverse cinematografe particulare, cu condiția ca proprietarii acestora să ofere în mod gratuit un număr de spectacole militarilor din garnizoanele respective¹².

O activitate intensă a desfășurat Serviciul Foto Cinematografic al Armatei prin intermediul filmului militar pentru propaganda peste hotare a intereselor naționale românești, pentru informarea opiniei publice din țările Antantei asupra legitimității luptei poporu-

Imagini privind Serviciul cinematografic al armatei la începuturile sale

lui român pentru împlinirea idealului de independență și unitate națională. Încă de la înființarea sa, S.F.C.A.R. a fost conceput de altfel ca un instrument de propagandă internă și externă. Într-un document emis de M.C.G., la 9 noiembrie 1917, se arată că „prin crearea Serviciului Fotografic și Cinematografic al Armatei scopul ce s-a urmărit a fost cel al formării documentelor istorico-politice ale armatei și totodată al furnizării elementelor de propagandă prin fotografie și cinematograf, producind fotografii și filme cu episoade din faptele importante de arme, pentru răspîndirea lor în lumea întreagă”¹³. Prima acțiune în acest sens a fost acordul realizat la 9 martie 1917 cu generalul Berthelot, șeful Misiunii militare franceze în România. Serviciul Fotografic și Cinematografic al Armatei Române urma să trimită periodic în Franța negativele reportajelor de război. După copierea lor, negativele urmau să fie înapoiate fiind proprietatea statului român. La data de 19 ianuarie 1918 se aflau în Franța 2 000 metri de film negativ, conținând reportaje de război realizate de cineaștii militari români¹⁴. Printre reportajele trimise Secției Fotografice și Cinematografice a Armatei Franceze se numărau *Iarna pe front*, *La Divizia 10 infanterie*, *Aniversarea independenței României*, *Visita în România a ministrului francez Albert Thomas*, *Generalul Berthelot pe frontul român și altele*¹⁵. Aceste filme erau difuzate prin rețeaua națională franceză de filme, dar și prin cinematograful din Paris, pus la dispoziția Misiunii militare române din Franța, în scopuri de propagandă. Filmele militare românești erau trimise desigur și în alte țări. Astfel, la 18 august 1917, Secția Fotografică și Cinematografică a Armatei Franceze a pus la dispoziția atașatului militar american de la Paris filme de război românești, pentru a fi expediate în Statele Unite ale Americii¹⁶. Considerînd ca insuficientă propaganda cinematografică românească peste hotare, șeful Serviciului Fotografic și Cinematografic al Armatei Române propunea în noiembrie 1917 organizarea pe lângă Misiunea militară română din Franța a unei reprezentanțe a acestui serviciu, care să desfășoare o activitate de informare prin cinematograf mult mai susținută¹⁷. În acest scop, la sfîrșitul anului 1917 a plecat la Paris însuși locotenentul Ion Oliva.

Așadar, în rîndul vitejilor români care în vara anului 1917 au luptat eroic contra invaziei imperialiste austro-germane s-au numărat și cineaștii militari. Filmele realizate și vizionate pe front sau în spatele acestuia au influențat favorabil starea morală și de luptă a trupelor și a maselor necombatante, contribuind totodată la difuzarea în lume a aspirațiilor naționale ale popoului român.

Cu reportajul *Reîntoarcerea trupelor române în București și defilarea pe sub Arcul de Triumf*, realizat la sfîrșitul anului 1919 de Tudor Posmăntir și Constantin Ivanovici, Serviciul Fotografic și Cinematografic al Armatei Române a încheiat prima etapă importantă, eroidă, din activitatea sa, desfășurată în continuare neîntrerupt pînă în zilele noastre.

● MAIOR VIOREL DOMENICO

¹ Arhiva Națională de Filme, *Producția Cinematografică din România*, vol. I, partea I, p. 333-334.

² Arhiva Muzeului Militar Central, *Corespondență referitoare la Serviciul Foto Cinematografic al Armatei*, Dosar nr. 4, f. 200-201.

³ Arhiva Națională de Filme, *Dosar A. 2 189*, vol. 401, p. 4-5.

⁴ Arhiva M.M.C., *Dosar nr. 4*, f. 48-49.

⁵ Arhiva Națională de Filme, *Dosar A. 2 189*, vol. 401, anexa 2, p. 1-4.

⁶ Constantin Ivanovici, *Memorii*, p. 120, manuscris aflat la Arhiva Națională de Filme.

⁷ Arhiva M.M.C., *Dosar nr. 4*, f. 553.

⁸ Ibidem, f. 64.

⁹ Ibidem, f. 302.

¹⁰ Ibidem, f. 306, 514-515.

¹¹ Ibidem, f. 31.

¹² Ibidem, f. 83-84.

¹³ Ibidem, f. 357.

¹⁴ Ibidem, f. 28, 155, 278, 455.

¹⁵ Aurel Lupășteanu, *Cinematografia militară românească în primul război mondial*, manuscris, la A.N.F., p. 22.

¹⁶ Arhiva M.M.C., *Dosar nr. 4*, f. 227-228.

¹⁷ Ibidem, f. 357.

Conceptul de acțiune militară

(urmare din pag. 19)

Substanțiale îmbunătățiri a cunoscut și cavaleria. Secolul al XVII-lea a marcat dispariția completă a cavaleriei grele. Acțiunile cavaleriei ușoare încep să capete note distincte în ceea ce privește modalitățile de acțiune; ea executa atacuri năvalnice, prin șarje, folosind atît armele de foc, cît și sabia. Acest gen de armă a cunoscut epoca de glorie în timpul lui Frederic cel Mare, echitația și tactica luptei călare făcînd nobile progrese.

Apariția baionetei în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, și generalizarea ei în secolul al XVIII-lea, inventarea sistemului de dare a focului cu cremene, ceea ce a dus la mărirea cadenței de tragere pînă la cinci lovituri pe minut, au contribuit la extinderea tacticii de luptă liniară. Infanteria se desfășura pe două linii continue, formînd un front larg desfășurat. Ea era dispusă la centrul dispozitivului de luptă, iar cavaleria, așezată pe două sau trei linii, se situa la flancurile

acestuia. O asemenea modalitate de organizare a dispozitivului de luptă permitea angajarea efectivă la acțiunile militare a unui număr mai mare de oameni, focul executîndu-se continuu și din mișcare. Totuși, acest dispozitiv prezenta serioase neajunsuri sub raportul manevrabilității. Fiecare eșalon își avea locul său bine definit, care nu putea fi perturbat fără a afecta capacitatea de luptă a armatei în ansamblu; pe timpul ducerii luptei, dacă situația impunea, anumite unități sau subunități nu puteau fi desprinse din dispozitiv pentru a executa o manevră pe o altă direcție sau pentru a ataca un punct slab al dispozitivului adversarului. Manevrelor se executau cu întreaga armată sau cu un flanc al acesteia și erau de regulă greoaie și inefficiente. În secolul al XVIII-lea, în toate statele s-a generalizat sistemul armatelor permanente, organizarea structurilor militare dobîndind trăsături tot mai precise. Dispozitivele tactice au suferit modificări prin trecerea de la formații în linie cu intervale largi la formații în linii strînse, cu scopul de a mări numărul de oameni și densitatea focului; intervalele între unități au fost micșorate, astfel încît întregul dispozitiv de luptă era reprezentat de un front neîntrerupt, format din două linii de trăgători, avînd cavaleria la flancuri.

ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN vol. III

Epopoea luptei
naționale
pentru unitate,
libertate și integritate
teritorială din epoca
lui Mihai Viteazul
până în ajunul
revoluției populare
conduse de Horea
(1550—1784),
Editura Militară
București, 1987

rietate indiscutabilă în circuitul valorilor științifice naționale și internaționale.

Demnă de subliniat este, în primul rând, strădania colectivului de autori de a integra fenomenul militar în dezvoltarea de ansamblu a societății românești, în intervalul cuprins între jumătatea secolului al XVI-lea și anul 1784 — și de a corela evoluția, structurile și evenimentele memorabile înfăptuite în vatra noastră etno-lingvistică cu cele ale istoriei universale. Această manieră de abordare

globală a faptului istoric confirmă, o dată mai mult, că *Istoria militară a poporului român* se înscrie ferm pe orbita descrisă de marile sinteze de istorie a neamului — ce poartă semnături ilustre: A.D. Xenopol, N. Iorga, C.C. Giurescu — intrate în conștiința colectivă tocmai datorită largului lor orizont tematic și obiectivității cu care au fost elaborate.

La fel de importantă și definitorie totodată este tratarea unitară a istoriei poporului român — teză esențială, exprimată în repetate rânduri de secretarul general al partidului —, care este o reușită indiscutabilă și a celui de-al treilea volum al sintezei. Având la bază comunitatea de origine, de teritoriu, de limbă și de viață social-economică și spirituală, aspirând și luptând pentru realizarea aceluiași idealuri de unitate și independență, locuitorii celor trei țări române, adică însuși poporul român, au făcut un sistem militar unic — cu structuri organizatorice similare, cu

aceleași tipuri de arme, cu uniforme identice, cu acțiuni de modernizare sincrone — pe tot cuprinsul teritoriului de străvechi și incontestabilă loquacitate românească: spațiul carpato-danubiano-pontic.

O atenție cu totul specială merită noua viziune pe care coordonatorul principal și întregul colectiv de autori au înțeles s-o promoveze cu mult curaj și competență, referitoare la problemele de etapizare a istoriei naționale, de caracterizare a unor intervale istorice ce se individualizează prin însăși natura lor, prin semnificațiile și caracteristicile pe care le-au încorporat. Astfel, numeroase dintre vechile repere cronologice, inspirate de criterii mai mult sau mai puțin sumare și limitative, au fost abandonate. În locul lor s-a optat pentru un sistem complex de coordonate temporale, raportat la sensul real al progresului istoric, la obiectivele fundamentale ale poporului român: unitatea, statalitatea integrită și independență, modelarea modernizatoare a societății. În consecință, volumul își grupează cele 14 capitole în două mari părți, corespunzător a două mari epoci, emblematic intitulate: *Secolul Unirii* și *Secolul Reformelor*, titlaturi în consens deplin și indiscutabil cu geniala opțiune a lui N. Iorga. O astfel de modalitate de ordonare a materialului faptic, unică în peisajul istoriografiei naționale de după 1945, duce, fără îndoială, la creșterea nivelului științific al lucrării, la sporirea gradului său de atractivitate și modernitate, de continuare, pe un plan superior, a tradiției culturale românești.

În ceea ce privește tematica propriu-zisă, trebuie remarcate o serie de demersuri și finalizări de excepție. Printre ele figurează capitolele ce conturează imaginea generală a societății românești în această perioadă și cele privind epoca înfăptuită de poporul român sub conducerea lui Mihai Viteazul, capitolele în care sînt analizate și prezentate coordonatele luptei pentru libertate, unitate și independență desfășurate în a doua jumătate a secolului al XVII-lea și prima jumătate a secolului al XVIII-lea. De o importanță cu totul specială sînt interpretările cu privire la dimensiunea națională și europeană a strategiei independenței românești în secolele XVI-XVIII. Autorii pun în relief faptul că și această

O nouă etapă în realizarea lucrării de referință din patrimoniul istoriografiei, *Istoria militară a poporului român* — elaborată de un larg colectiv de specialiști, sub coordonarea reputatului istoric de profundă vibrație patriotică, general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu — a fost finalizată prin apariția celui de-al treilea volum. Aceasta constituie o contribuție fundamentală la cunoașterea și înțelegerea justă a eroicului efort al luptei națiunii noastre pentru libertate, unitate și independență. Continuînd studiarea temelor majore ale societății românești, a multiplelor fațete sub care se prezintă, în devenirea lor temporală, structurile militare românești de apărare, autorii au avut permanent în atenție înaltele exigențe puse în fața frontului nostru ideologic de secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a cărui vastă și înnoitoare operă teoretică este un autentic îndreptar al activității științifice românești.

Prin modul în care a fost concepută, prin pertinenta analizelor și obiectivitatea concluziilor, prin nouitatea informației și curajul abordărilor, lucrarea ca ansamblu și, în particular, volumul de față reprezintă o apariție de excepție în peisajul istoriografiei contemporane, calitățile sale fiind menite a-i asigura o noto-

epocă istorică, prezentată în volum, vadește cu putere adevărul tezei tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, potrivit căreia: „Istoria poporului român, istoria armatei noastre demonstrează cu putere că niciodată poporul român, armata sa, nu și-a propus țeluri agresive. Secole de-a rândul armata noastră a luptat pentru a apăra independența țării, pentru a asigura înfiptuirea unității naționale, pentru afirmarea independentă a națiunii noastre”. În acest sens, autorii evidențiază concluzia de o deosebită valoare că rezultatul cel mai de preț al celor peste două secole de luptă a poporului român a fost formarea și dezvoltarea neîntreruptă a conștiinței naționale (devenită sub semnul luminos al Marii Uniri din 1600 un adevărat factor propulsor în lupta pentru independență și unitate statală), păstrarea ființei politice a poporului român, asigurarea mersului înainte a societății românești.

Evenimentul central al volumului îl constituie efortul întregului popor român condus de Mihai Viteazul pentru făurirea statului medieval centralizat și independent. De altfel, volumul are drept motto aprecierea de înaltă valoare științifică dată de secretarul general al partidului Unirii realizate de Mihai Vodă Viteazul: „Unirea de la Alba Iulia din 1600 s-a înscris pentru totdeauna cu litere de aur în hronical țării, acest act devenind un simbol strălucit, însuflețitor pentru toate generațiile care au aspirat spre constituirea statului unic național”. Autorii reliefează, cu o abundență de exemplificări ce au girul epocii și adevărului, resorturile intime ce au acționat pentru înfiptuirea Marii Uniri de la 1600, condițiile interne și externe în care ea s-a înfiptuit, aportul factorului militar, rolul personalității lui Mihai Viteazul pentru realizarea acestui deziderat secular, intervenția externă anxioasă, dezintegratoare și reacționară care a dus la defacerea vremelnică — prin forța conjugată a unor importante armate de invazie — a măreței înfipturi de la 1600. Dar gândul și fapta marelui Mihai Unificatorului au continuat să anime peste timp întreaga suflare românească. Rînd pe rînd, conducătorii politici din Muntenia, Moldova și Transilvania i-au subordonat acestui mare și legitim țel toate resursele materiale și umane, întotdeauna masele populare de pe cuprinsul străvechii Dacii fiind gata de luptă pentru înfiptuirea ideii supreme: unitatea națională.

Privit din această perspectivă, volumul se transformă într-o frescă de un dramatism impresionant; generație după generație, ostașii români, întregul popor, vor lupta pentru unitate și independență sub conducerea

unor bărbați de stat și iscușiți comandanți militari de talia lui Radu Șerban, Matei Basarab, Mihnea III, Constantin Șerban, Șerban Cantacuzino, Constantin Brîncoveanu ș.a.

Libertatea, unitatea, independența au stimulat energiile populare și în decursul secolului al XVIII-lea, lupta pentru înfiptuirea lor îmbrăcînd acum forme specifice, în funcție de realitățile concrete internaționale, net potrivnice românilor. Revoluția de la 1784 trebuie înțeleasă deopotrivă ca încununare a luptei românești din secolul al XVIII-lea pentru unitate și libertate națională, dar și ca momentul de deschidere al epocii moderne — Secolul Revoluțiilor, ce urmează a fi prezentat în volumul următor al monumentalei *Istории militare a poporului român*. Rememorînd revoluția lui Horea, ca eveniment de hotărâre a două epoci și orînduiri, din parcurgerea volumului reies cu pregnanță și o serie de alte idei, solid instituite prin probe documentare indiscutabile. Între ele se impune, prin importanță, constatarea că niciodată, pe întregul parcurs al secolelor XVI-XVIII, poporul român nu a renunțat la libertate, nu a abdicat o clipă de la promovarea și susținerea idealurilor sale fundamentale. În egală măsură se constată, pentru epoca abordată, o reală și activă epocă înfiptă a vieții statale — fenomen unic în estul și sud-estul Europei. Statatitatea românească, prin instituțiile sale, îndeosebi prin oștire, a reprezentat pirghia esențială în salvagardarea ființei și existenței poporului nostru. Din această perspectivă este demonstrată, fără putință de tăgădă, continuitatea de existență și eroica manifestare, pentru întregul răstimp studiat, a armatei române, „braț înarmat” al poporului, garanție sigură a existenței și devenirii sale istorice.

Lucrarea recent publicată de Editura Militară reușește, totodată, să redea cu exactitate dimensiunile materiale, umane și morale ale luptei de independență și unitate, caracterul popular al acestui efort, paleta largă de inițiative, acțiuni, demersuri și înfipturi subordonate comandamentelor hotărîtoare, ale istoriei naționale. Deosebit de importante în atingerea scopurilor evidențiate au fost mobilizarea totală a disponibilităților interne, participarea la lupta armată a tuturor claselor și categoriilor sociale, țărănimea avînd, însă, aportul decisiv, ca și faptul că întotdeauna la ceasurile de cumpănă, din rîndul poporului român s-au ridicat personalități cu însușiri excepționale — mari bărbați de stat și comandanți de oști, capabili să înțeleagă complexitatea „momentului istoric” și să canalizeze, energiile maselor pe făgașurile ascensiunii istorice.

Cel de-al treilea volum al *Istoriei militare a poporului român* se parti-

cularizează, cum este și firesc, prin faptul că abordează și rezolvă, de o manieră plină de acuratețe științifică, întreaga problemă a apărării naționale din epoca analizată. Sînt prezentate și analizate cu mină sigură structurile în curs de modernizare ale sistemului militar românesc, bazat pe ridicarea la luptă a întregului popor; după cum sînt evidențiate toate aspectele — tactice, strategice și politice — ale principiilor războaielor, campanii și bătălii purtate de ostașii români împotriva marilor puteri ale timpului, în permanentul efort al poporului nostru de a înălța un zid imposibil de escaladat de vreo forță militară străină, venită cu intenția de a se instăpîni aici. Autorii pun accent pe acțiunile desfășurate în comun de românii de pe tot cuprinsul Daciei străvechi, pe modalitățile ingenioase de contracarare a superiorității — ca efective și dotare — a adversarilor, pe faptele de autentic eroism. Un spațiu corespunzător este acordat evoluției artei și gândirii militare naționale, evidențiindu-se de fiecare dată aporturile românești la dezvoltarea artei militare universale, la sprijinirea luptei de eliberare a popoarelor din estul, sud-estul și centrul Europei.

Înaltul nivel științific de ansamblu al lucrării este realizat într-o măsură substanțială prin metodologia perfecționată utilizată de autori. Este folosită cu înaltă competență și multe izvoare inedite, se recurge la tehnici de avangardă, studiindu-se fenomenul militar românesc din perspectiva sa istorică și în strînsă interdependență cu istoria economică, socială, politică și culturală ș.a. Cele 62 hărți și grafice, cele 400 ilustrații, indicele tematic și de nume, bibliografia — toate concurează deopotrivă la reușita acestui volum.

În urma celor de mai sus, se poate afirma, cu deplină temei, că volumul trei al *Istoriei militare a poporului român* — lucrare ce dă expresie în cel mai înalt grad modului în care istoriografia românească de astăzi înțelege să transpună în viață sarcinile de mare răspundere puse în fața frontului nostru ideologic de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului — se constituie într-o apariție de ținută științifică aleasă, cu puternice valențe morale și educativ-patriotice.

● Conf. univ. dr.
IOAN PĂTROIU

* Comisia de coordonare: general-colonel Vasile Milea, ministrul apărării naționale, acad. Ștefan Pascu, general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu — coordonator principal —, prof. univ. dr. Ștefan Ștefănescu, conf. univ. dr. Mircea Mușat, general-maior Constantin Antip, colonel dr. Gheorghe Tudor, colonel dr. Florian Tucă, maior dr. Mihail E. Ionescu.

Liviu Mărghitan
DECEBAL
Editura Militară,
București, 1987

minuțioasă analiză a fortificațiilor dace încă de la începuturile lor (șanț și val de pământ cu palisadă), autorul arată că, în secolul I î.e.n., geto-dacii au atins faza așezărilor preorășenești, cetățile lor fiind „adevărate nucleee ale unui tip complex de așezare, ce se apropiase foarte mult de ceea ce erau orașele în antichitate” (p. 69). O puternică rețea de fortificații, formind cercuri succesive, înconjura masivul montan de la sud de Orăștie, unde se afla nucleul militar, politic și religios al Daciei. Către finalul secolului I î.e.n., la tot mai multe cetăți apar ziduri din piatră ecarisată, înălțate după modelul denumit *murus dacicus*, ceea ce indică existența unor constructori pricepuți. Decebal, în calitatea sa de preumptiv moștenitor al scaunului regal, cu zece sau chiar cincisprezece ani înainte de a prelua domnia (p. 78), s-a preocupat de înzestrarea Daciei cu un sistem de cetăți dotate cu porți „în clește”, platforme de luptă,

LIVIU MĂRGHITAN

DECEBAL

ridicarea de turnuri izolate, de observare, fortificații ce aveau o unitate de scop — apărarea Sarmizegetusae Regia. Acest bastion carpatic, ajuns la maxima sa dezvoltare în timpul lui Decebal, „era cel mai complex și extins sistem defensiv pe care armatele romane le-au întâlnit în drumul lor de cucerire” (p. 82). El a pus mari probleme experimentatului corp de comandă al împăratului Traian, rezistența dacilor simbolizând puternica dragoste de țară a străbunilor noștri care își apărau vatra și nu urmăreau să ducă o politică de cuceriri de pământuri.

Ca urmare a puternicei presiuni romane, în Dacia se petrec evenimente excepționale: Duras-Durpaneus renunță la tron în favoarea energicului Decebal, ajuns la vîrsta maturității, cunoscut pentru curajul și marea sa valoare politică și militară. El reduce „sub autoritatea regală de la Sarmizegetusa Regia” covoștirea majoritate a pămînturilor locuite în acei ani de poporul geto-dac” (p. 124).

Victoria romană din anul 88 e.n. de la Tapae n-a putut fi exploatată de romani, clauzele tratatului de pace cu Roma fiind un succes diplomatic pentru Decebal. O pace de compromis, prin care regele dăc a căpătat răgaz și mijloace materiale noi pentru întărirea fortificațiilor. Pericolul roman a mobilizat la luptă pe toți locuitorii Daciei. „Apărarea vetrei străbune a dacilor devenise realmente o deviză a întregului popor” (p. 132).

Indiscutabil, Traian a avut „de înfruntat nu o armată, ci un sistem defensiv edificat la scara țării, apărut de întregul popor” (p. 144). Grosul trupelor dace evitau o bătălie decisivă, obligîndu-și adversarul la un război de uzură. Defileul Poarta de Fier a Transilvaniei a fost întărit cu două cetăți de către daci — descoperite de arheologi de puțin timp —, dotate cu cite patru șanțuri de apărare. La trecerea acestor obstacole au fost provocate pierderi simțitoare romanilor în a doua luptă de la Tapae (101 e.n.). La sosirea iernii 101—102, rezistența acerbă opusă de daci și condițiile climatice vitrege din zona muntoasă a Daciei au obligat pe romani să-și construiască tabere de iarnă. Atunci „Decebal a întreprins una dintre cele mai complexe operații manevriere de anvergură strategică cunoscute de antichitate” (p. 155), apreciază autorul, efectuînd ofensiva asupra provinciei Moesia Inferior. Regele dac a reușit să slăbească astfel presiunea exercitată asupra centrului politic din Munții Orăștie și, mai apoi, printr-o dîră rezistență, în anul 102, să obțină o nouă pace, „o soluție de compromis, un armistițiu ce amîna doar confruntarea finală” (p. 171). Este bine cunoscut faptul că Dacia nu a putut fi cucerită decît după un nou război (105—106) și numai parțial, folosindu-se forțe militare copleșitoare, Traian acționînd „mai mult cu pază decît cu înfocare”, iar „oștenii (romani n.n.) trecuseră, împreună cu dînsul (împăratul — n.n.) prin multe primejdii”, după cum se arată în documente ale timpului. Eroicul rege dac nu a acceptat captivitatea și și-a încheiat viața tot afit de demn și fără de teamă precum trăise. El avea „să rămînă în conștiința poporului nostru ca un luminos simbol al neînfrișcării și spiritului de jertfă în apărarea libertății și independenței” (p. 184).

În concluzie, „Decebal” — o lucrare cuprinzătoare și analitică, temeinic elaborată, îmbogățind imaginea civilizației materiale dace cu date mai puțin cunoscute, elaborată cu probitate științifică, într-un stil cursiv — se recomandă cu căldură cititorilor.

● MIRCEA SOREANU

MOLDAVIA BETWEEN HUNGARY AND POLAND 1347—1412

Una dintre cele mai prestigioase publicații științifice britanice și, în general, europene este „The Slavonic and East European Review”, cu apariție neîntreruptă din 1922*, ca organ al unei instituții cu reale merite în cercetarea istoriei și civilizației popoarelor din aria geografică circumscrisă în titlatura sa: The School of Slavonic and East European Studies. Revista găzduiește într-un număr recent studii intitulat *Moldavia between Hungary and Poland, 1347-1412* (Moldova între Ungaria și Polonia, 1347—1412), vol. 64, 1986, nr. 2, p. 189—211. Autorul,

The Slavonic and East European Review

Dennis Deletant, este profesor de limba și literatura română și decan al amintitului așezământ din cadrul Universității londoneze, fiind binecunoscut specialiștilor noștri prin activitatea sa de istoric al culturii și al politicii**.

Întemeiat pe izvoare și literatură românească de specialitate, studiul semnalat în rândurile de față examinează critic primii 65 de ani din existența Țării Românești Moldova, perioadă în care s-au fundamentat structurile statale ce vor permite principatului de la est de Carpați să se afirme sub Ștefan cel Mare, deci în a doua jumătate a secolului al XV-lea, „ca formidabilă forță militară și politică” — după cum subliniază D. Deletant. Analizând modul în care puternicele regate vecine, Ungaria și

Polonia, și-au disputat supremația în această parte a Europei, autorul evidențiază, în fond, faptul că încă de la începuturile sale ca stat feudal de sine-stătător Țara Românească Moldova și-a statornicit linia politică menită să-i consolideze și să-i apere integritatea teritorială și independența, în consens general al evoluției civilizației românești unitare.

Politica externă a primilor voievozi și domni ai statului român de la est de Carpați — de la Bogdan la Alexandru cel Bun —, ca și a celor din Țara Românească Muntenia, urmărind cu atenție desfășurările internaționale europene și utilizând mijloacele diplomatice sau, în funcție de împrejurări, cele militare, a pus premisele pe care, în veacurile ce vor urma, se va înălța edificiul Unirii și al Independenței naționale românești.

Redăm în cele ce urmează câteva pasaje semnificative din studiul amintit.

„(...) În ciuda numeroaselor încercări din partea lui Ludovic (rege al Ungariei, 1342—1382, n.n.) pentru a-l îndepărta prin forța armelor pe Bogdan, acesta se menține în domnie până la 1367, prin sfidarea sa dînd o lovitură prestigiosului lui Ludovic și revendicînd titlul de primul principe, sau voievod, al Moldovei.

Ridicarea lui Bogdan ca voievod implică îndepărtarea suzeranității ungare asupra noului principat, situație care (...) se menține pînă la 26 septembrie 1387 cînd Petru I a depus omagiu la Liov regelui Poloniei (Wladislaw III-lea Jagello, 1386—1434 — n.n.) făcînd astfel Moldova vasală a coroanei polone”.

„(...) După ce Ludovic devine rege al Poloniei în 1370 (...) Moldova a fost expusă unei și mai mari presiuni ungare care se putea acum exercita și din nord (...); din punct de vedere strategic, Moldova era ținută în cleștele ungar (...)”.

„(...) acțiunea sa (a voievodului Lațcu, care a adresat în 1370 scaunului apostolic dorința de a îmbrățișa confesiunea catolică, cerînd pentru Moldova o biserică subordonată direct Vaticanului — n.n.) a fost în mare măsură determinată de considerente politice (...), domnul „căutînd să apere independența de cîrînd dobîndită a Moldovei”; de altfel, „gestul său rămîne izolat între acțiunile domnilor moldoveni și a avut un impact redus asupra locuitorilor principatului (...), el însuși fiind înhumat în 1375 nu în catedrala catolică din Siret, ci în biserica ortodoxă ctitorită de tatăl său la Rădăuți”. Oricum, „inițiativa lui Lațcu din 1370 (...) demonstrează cu claritate o independență de acțiune care contrazice suzeranitatea ungară”.

„(...) Recunoașterea suzeranității Poloniei (de către voievodul Petru I,

în 1387 — n.n.) a fost o garanție împotriva unei agresiuni polone asupra Moldovei și asigurarea ajutorului polon în eventualitatea unui conflict cu Ungaria (...). Noua legătură dintre Moldova și Polonia a servit, atunci, interesele ambelor părți: pentru Polonia ea a adus Moldova în sfera sa de influență în detrimentul Ungariei, în timp ce de partea Moldovei principatul era asigurat împotriva proiectelor agresive — n.n.) ungare”.

„(...) Alexandru (cel Bun — n.n.) avea să domnească, din 1400 pînă în 1432, într-una dintre cele mai notabile perioade din istoria Moldovei. S-a spus despre el că a găsit o țară de lut și a lăsat una de piatră (...). Primii ani ai domniei lui Alexandru au fost martori ai consolidării relațiilor nu numai dintre Moldova și Polonia, ci și între Mircea (cel Mare — n.n.), voievodul Țării Românești, și coroana polonă. Din nou temerile față de intențiile ungare au îndemnat spre această evoluție”.

„(...) O situație în care clauzele tratatului*** pentru împărțirea Moldovei să fie realizate de către regele polon și ungar nu s-a ivit niciodată, datorită abilității politice a lui Alexandru cel Bun al Moldovei (...). Amenințarea reprezentată pentru creștinătatea în secolul al XV-lea de către turcii otomani a umbrat în cele din urmă rivalitatea polono-ungară pentru Moldova. Pentru o vreme, bastionul ridicat de Ștefan cel Mare (1457—1504) cel mai mare războinic al principatului, împotriva invadatorului musulman a fost suficient de puternic ca să reziste...”

● MIRCEA SUCIU

* La fondare, această revistă era editată de un comitet din care făcea parte și cunoscutul istoric R.W. Seton-Watson, apărător consecvent al cauzei înfăptuirii statului național unitar român, iar în numărul inaugural figura și un studiu al lui Marcu Beza, pe atunci consul-general al României la Londra și profesor la King's College

** Dintre ultimele sale contribuții consacrate statornic deslușirii unor probleme importante ale perioadei de început a statelor feudale românești amintim articolul privind prezența românilor la Gurile Dunării în secolul XIV, tipărit în aceeași revistă, în 1984, nr. 4, p. 511—530. În 1985, împreună cu soția sa, Andreea Deletant, avizată cunosătoare și sensibilă traducătoare a literaturii române, a publicat în „World Bibliographical Series” (Oxford Santa Barbara — Denver Clio Press) volumul *România, apreciat recent ca făcînd „un bun serviciu romanistic”* (Al. Zub, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, Iași, XXIII, 2, 1986, p. 199).

*** Încheiat la Lublău, la 15 martie 1412, între Polonia și Ungaria, acesta prevedea, printre altele, împărțirea Moldovei între cei doi suverani în cazul neachitării de către domnul român a obligațiilor vasalice contractuale

FILIALA CONSTANȚA a Muzeului Militar Central

Istoria militară a poporului român — spațiu vast, pasionant pentru specialiști și publicul larg — este sugestiv și temeinic prezentată în cadrul unui nou așezămint de educare patriotică și revoluționară, Filiala Constanța a Muzeului Militar Central, deschisă în ziua de 1 august a.c.

La festivitatea de inaugurare au participat reprezentanți ai organelor locale de partid și de stat, ofițeri din Ministerul Apărării Naționale, din Comandamentul Marinei Militare și din alte unități, luptători din gărzile patriotice, tineri din detașamentele de pregătire a tineretului pentru apărarea patriei, pionieri, numeroși vizitatori.

În cuvîntul de inaugurare, generalul maior George Popa a mulțumit conducerii Ministerului Apărării Naționale, personal tovarășului general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, adjunct al ministrului Apărării Naționale și secretar al Consiliului Politic Superior al Armatei, precum și comitetului județean P.C.R., pentru amplul sprijin dat înființării noii instituții. Au fost exprimate, de asemenea, mulțumiri specialiștilor de la Muzeul Militar Central, Muzeul Marinei Române și Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța. A fost remarcat faptul că noul obiectiv muzeistic reprezintă o sinteză a întregii istorii naționale, în care se integrează unitar istoria străvechiului pămînt românesc dintre Dunăre și Marea Neagră, precum și istoria militară a poporului român. S-a subliniat ideea că noua instituție va contribui la educarea patriotică și revoluționară a maselor largi de vizitatori.

Au mai luat cuvîntul tovarăsa Cornelia Ivan, președinte al consiliului județean al culturii și educației socialiste, și tovarășul Adrian Rădulescu, directorul Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța, reievind însemnătatea noii instituții, ca factor de propagare a istoriei și de cercetare, felicitînd comandanții care s-au străduit și au reușit să organizeze muzeul în lumina adevărului istoric.

A urmat vizitarea sălilor noului edificiu muzeistic. Exponatele, prezentate de colonelul Cristian Vlădușcu, reliefează marile coordonate ale evoluției geto-dacilor și românilor: vechimea multimilenară, autohtonă, anterioritatea lor față de ori-

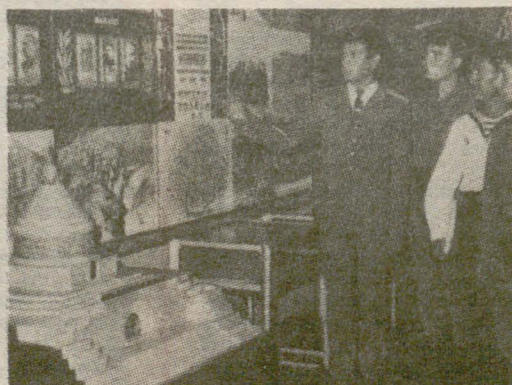
care din populațiile perindate în spațiul carpatodanubiano-pontic, statornicia în vatra străbună, lupta eroică și legitimă pentru unitate, libertate și independență, evoluția unitară a țărilor române Muntenia, Moldova, Transilvania și Dobrogea, contribuția lor permanentă la făurirea patrimoniului civilizației etc. Din vremea celui autor anonim care a realizat capodoperele artei neolitice „Gînditorul” și „Femeia”, continuînd cu epopeea vitejilor geto-daci conduși de Burebista, „cel dintîi și cel mai mare dintre regii care au domnit vreodată în Tracia”, făuritor al statului geto-dac unitar și independent, urmat de înfloritorul stat al dacilor sub domnia regelui-erou Decebal și pînă în timpul socialist al patriei, sînt milenii de existență neîntreruptă și exemplară de-a lungul cărora poporul nostru a contribuit din plin la progresul și civilizația din această parte a lumii.

Bogăția de idei fundamentale izvorîte din realitatea istorică a spațiului carpatodanubiano-pontic se sprijină pe un adevărat tezaur muzeistic, păstrat în noua instituție: hărți, unelte, arme, lucrări de artă, obiecte de uz casnic, specifice traiului sedentar, extrase din documente, excerpte din lucrări de referință, fotocopii, machete, uniforme militare, texte, gravuri, scheme, drapele, reproduceri după picturi, stampe, sculpturi sau basoreliefuluri, colaje din publicații de epocă, fotografii, medalii și decorații, obiecte personale ale eroilor etc. Punerea în valoare muzeală a exponatelor este rodul muncii conjugate a istoricilor și artiștilor plastici Pavlin Nazarie, Gh. Tofan, Doru Șetran, Radu Dan ș.a.

Tuturor care au conceput și realizat această ctitorie muzeistică le mulțumim. Munca lor va rodi, negreșit, în inima și cugetul fiecărui vizitator care va trece pragul noului muzeu.

● Căpitan de rangul III ILIE MANOLE

În fața exponatelor — o emoționantă lecție de istorie

SALONUL MUZEISTIC

al veteranilor de război din județul Bihor

Inițial, în cadrul manifestărilor prilejuite de aniversarea victoriei asupra fascismului, am organizat la Casa armatei din Oradea o expoziție a veteranilor de război. Aceasta a devenit Salonul muzeistic al veteranilor de război din județul Bihor. Organizatori: instituția gazdă, filiala Comisiei Române de Istorie Militară, secția de istorie din Complexul muzeal județean, Comitetul veteranilor de război. Salonul, cuprinzând în cele zece vitrine un substanțial material original — fotografii însemnări și memorii de război, alte documente, corespondență personală, ordine, medalii, piese de echipament ș.a. a devenit o permanență în activitatea educativă organizată și desfășurată în garnizoana și municipiul Oradea.

Panourile realizate completează exponatele furnizate de veteranii de război și îmbogățesc fondul muzeistic cu o interesantă informație documentară ce edifică vizitatorul asupra contribuției și jertfei aduse de poporul român și armata sa, de România, la victoria finală împotriva fascismului. Date, cifre, documente și extrase din presa vremii (fotocopii) pun în evidență faptul că mișcarea de rezistență antifascistă în anii ocupației s-a transformat la 23 August 1944 în revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. România înscriindu-se activ, ca stat, prin propria voință, în rândurile Națiunilor Unite. Sint evidențiate opinii exprimate de agenții de presă, posturi de radio, personalități politice și militare referitoare la intrarea României în războiul împotriva Germaniei fasciste și contribuția multilaterală a țării noastre la obținerea victoriei din mai 1945. Grafic, sint redade, de asemenea, situația de pe teatrele de acțiuni militare din Europa la 23 August 1944, acțiunile militare românești din 23—31 august 1944, operația de acoperire a granițelor, alinamentele succesive atinse și lărgimea frontierelor trupelor române în nord-vestul României, în Ungaria și Cehoslovacia. În contextul contribuției întregului popor român la victoria asupra fascismului este reliefată și participarea la ea a veteranilor din Bihor. Fiecare vitrină reconstituie, fie și în parte, imagi-

nea vitejei românești pentru libertatea, demnitatea și independența patriei, pentru viitorul democratic al țării, pentru zdrobirea fascismului, pentru instaurarea păcii în Europa și în lume.

Emoționante și, în același timp, pline de învățăminte pentru cei ce vizitează salonul muzeistic se dovedesc și însemnările unor veterani, cum sint cele ale colonelului în rezervă Gheorghe Ghinea, maiorilor în rezervă Mircea Velicu și Ion Dragomir.

Adevărurile istorice fundamentale relevate de expozate sint din plin puse în valoare prin interesantele și instructivele activități de educare patriotică și revoluționară desfășurate aici cu cadrele militare și familiile acestora, cu teciști și pionieri, cu membri ai gărzilor patriotice. Zilnic salonul este vizitat nu numai de localnici, ci și de alți cetățeni din Bihor și din alte județe ale țării.

Mult așteptate și apreciate sint evocările realizate chiar de veteranii de război care au donat fotografii, documente, obiecte etc.: căpitani (r) Ioan Pinta, Vasile Băscă și Nicolae Mateescu, plutonierul major (r) Neculai Aparaschivei, sergentul major (r) Teodor Lupu și numeroși alții. Valoroasă este și corespondența din timpul războiului, menținută cu cei de acasă, de către căpitani (r) Vasile Jarca și Aurel Moga, prilejuind vizitatorului clipe de meditație și puternică emoție.

Salonul muzeistic înlesnește, așadar, utile și emoționante întâlniri cu Istoria, după cum o dovedește și următoarea însemnare din registrul de impresii: „Cu gândul la cei ale căror înfăptuiri sint prezentate aici prin intermediul obiectelor și documentelor expuse, încerc un sentiment de mulțumire sufletească, generat de cele văzute și, de asemenea, de inițiativa frumoasă a organizatorilor”. Semnează dr. George Cipărian, cercetător științific la Institutul de istorie și arheologie din Cluj-Napoca.

● MAIOR IOAN ȚEPELEA

MUZEUL DIN BUCIUMENI

Ca fiu al satului gălățean Buciumeni, din care am pornit către viață și lumină, și ca veteran de război m-am gândit că se cuvine, pentru cinstirea înaintașilor, să adunăm documente referitoare la trei din ultimele mari evenimente naționale din istoria noastră: Independența, Reîntregirea și Revoluția de eliberare. Știu viața de pe front și am fost martor al iscusinței și vitejei militarilor români în campania din 1944—1945, fiind în Regimentul 20 artilerie din Divizia 10 infanterie. Știu că la victoria din 9 Mai 1945 țara mea are o contribuție de excepție, scurtând cu circa 200 de zile conflagrația mondială și situându-se — în privința efortului multilateral la înfrângerea fascismului — pe locul patru în cadrul coaliției antihitliste. Știu că zeci și zeci de mii de ostași — chemați la sfința datorie pentru eliberarea vetrei — nu s-au mai putut reîntoarce acasă, jertfindu-se eroic, să fie libere glia străbună și țările vecine. Între ei s-au aflat și oameni din Buciumeni, cum au fost din atîtea și atîtea alte localități ale României. Întru cinstirea memoriei lor, am început acțiunea de înființare a unui muzeu în vatra satului natal.

Sub îndrumarea comitetului comunal de partid și cu ajutorul unui grup de cadre didactice ale școlii generale, am dotat vreme de patru ani și am inaugurat o primă încăpere, în care am expus documente doveditoare ale faptului că și Buciumenii reprezintă o vatră de viteji, în care numele sătenilor jertfiți pe cîmpul de onoare se află la loc de cinste. Din fotografii de epocă ne privesc ofițerii de aici căzuți la datorie, precum că-

pitanul Vasile T. Dumitrescu în 1916, maiorul post-mortem Teodor Angheluță în 1945, sublocotenentii Zaharia Munteanu și Ion Blișcă în octombrie 1944 etc. Alte expozate prezintă însemnele onorifice primite de cadre militare și de trupă — de corații și medalii —, pentru bravură în războiul de eliberare și reîntregire națională și în războiul antihitlerist.

Apoi am trăit bucuria deschiderii a încă două săli. Am izbutit astfel să redăm memoriei colective pe locotenentul (r) pictor D. Brăescu și pe temerara parașutistă-pilot Smaranda Brăescu. Ofițerul a îndeplinit la Mărășești funcția de observator aerian, iar în scurtele clipe de răgaz din 1916—1918 a măiestrit și lăsat posterității mai multe tablouri care l-au consacrat ca pictor. Despre curajoasa față din Buciumeni aduc mărturie elocvente mai multe expozate din muzeu: fotografii, articole din publicațiile vremii care au consacrat în 1928—1945 gloria și împlinirile de excepție ale parașutistei-pilot.

Astăzi, muzeul este în viața locuitorilor din Buciumeni și a vizitatorilor din alte părți un lăcaș de înaltă educare patriotică și de profundă cinstire a fiilor acestui sat, care au contribuit prin faptele lor — deseori cu sacrificiul suprem — la izbînzile din 1877, 1916—1918 și 1944—1945.

● NECULAI STAIU

ÎN ATENȚIA FILIALELOR

Principalele evenimente politico-militare naționale din perioada octombrie-decembrie

OCTOMBRIE

● **octombrie 1443 — ianuarie 1444.** „Campania cea lungă”. Armata condusă de voievodul român Iancu de Hunedoara (circa 35 000 de oșteni) căreia i s-a adăugat un corp de oaste trimis de domnul Țării Românești Muntenia, Vlad Dracul, a trecut Dunărea, a înaintat pe Valea Moravei (sept. 1443) a eliberat orașele Niș și Sofia, ajungând pînă la est de Zlatița. Referindu-se la această campanie, Karl Marx scria că: „Din vremea lui Timur nu i-a mai amenințat pe turci o asemenea primejdie”

● **18 septembrie/ 1 octombrie — 22 septembrie/ 5 octombrie 1916.** Încercarea de contraofensivă română în Dobrogea (Manevra de la Flămînda). Trupele române de sub comanda generalului Al. Averescu realizează un cap de pod pe o adîncime de 6 km și o lărgime de 15 km la sud de Dunăre în dreptul Rasovei. Starea vremii, riposta puternică a adversarului și, îndeosebi, declanșarea contraofensivei austro-ungare pe frontul din Carpați au determinat oprirea acțiunii

● **28 septembrie/ 11 octombrie — 13/27 octombrie 1416.** Prima bătălie de la Oituz. Trupele române comandate de generalul Eremia Grigorescu opresc înaintarea forțelor germano-austro-ungare sub deviza: „Pe aici nu se trece!”, apoi rec la contraofensivă, restabilind linia frontului pe bordura Carpaților

● **6 octombrie 1944.** Declanșarea marii operații „Debrețin” desfășurată de trupele române și sovietice pentru eliberarea nord-vestului Transilvaniei și a teritoriului ungar pînă la Tisa. La 11 octombrie este eliberat orașul Cluj, la 12 octombrie Oradea, iar la 20 octombrie, Debrețin. Pentru contribuția adusă la această operație militară, Diviziei „Tudor Vladimirescu” i se adaugă la titlatură numele orașului din Ungaria

● **17—19 octombrie 1448.** Lupta de la Kossovopolje. Sub comanda directă a lui Iancu de Hunedoara forțele cnezilor români transilvăneni cărora li s-au aliat 8 000 de oșteni din Țara Românească Moldova înfruntă, în afara teritoriului național, armata otomană condusă de sultanul Murad al II-lea. Campania a evidențiat forța potențialului militar românesc capabil să angajeze inamicul în spațiul dominat de el și să desfășoare bătălii de amploare

● **25 octombrie 1944.** Armata română eliberează orașul Carei izgonind ultimele trupe hitleristo-horthyste de pe teritoriul național. La această dată istorică, în fiecare an, se sărbătorește Ziua Armatei Republicii Socialiste România

● **26 octombrie 1497.** Lupta din Codrîi Cosminului. Oastea română condusă de Ștefan cel Mare atacă prin surprindere armata polonă care asediașă cetatea Suceava. Resturile forțelor inamice au fost apoi nimicite la Cernăuți (30 octombrie). Bătălia s-a încheiat astfel cu o victorie categorică a forțelor comandate de voievodul român, probînd deosebitele calități de strateg și tactician ale lui Ștefan cel Mare

● **18/28 octombrie 1599.** Bătălia de la Șelimbăr. Mihai Viteazul înfrînge oastea cardinalului Andrei Bathory. După un marș triumfal, la 21 octombrie/ 1 noiembrie, voievodul unificator a intrat în Alba Iulia — străvechiul Apulum; întregul teritoriu al Țării Românești Transilvania a trecut sub autoritatea lui Mihai Viteazul. Se făcuse astfel primul pas spre unirea țărilor române.

NOIEMBRIE

● **9—12 noiembrie 1330.** Bătălia de la Posada (probabil în depresiunea Loviștei). Oastea ungară care invadase Țara Românească Muntenia și se retrăgea la nord de Carpați a fost înfrîntă de armata voievodului român Basarab I; regele Carol Robert de Anjou a reușit să se salveze deghizat. Victoria de la Posada a consacrat independența completă a Țării Românești Muntenia

● **10 noiembrie 1444.** Bătălia de la Varna; armata cruciaților din care făceau parte și oșteni din țările române Transilvania și Muntenia este înfrîntă de oastea otomană condusă de sultanul Murad al II-lea. Regele Ungariei, Vladislav, cade în luptă

● **7/19 — 9/21 noiembrie 1877.** Trupele române eliberează după lupte grele Rahova (Orjahovo). „Izbînda de la Rahova e într-un tot al armatelor române”, avea să spună marele duce Nicolae, comandantul forțelor ruse de pe teatrul de operații din Balcani

● **21 noiembrie— 21 decembrie 1944.** Mari unități ale armatei române duc lupte în nordul Ungariei pentru cucerirea Munților Bükk

● **16/29 noiembrie — 20 noiembrie/ 3 decembrie 1916.** Bătălia de pe Neajlov și Argeș („Bătălia pentru București”), cea mai mare operație militară de pe frontul românesc din 1916, ultima încercare a ostașilor români, conduși de generalul C. Prezan, de a apăra capitala țării. După un succes inițial, armata română, copleșită numeric și tehnic, este nevoită să se retragă

DECEMBRIE

● **25 noiembrie/ 8 decembrie — 29 noiembrie/ 12 decembrie 1916.** Bătălia de pe Cricov-lalomița. La capătul unor îndrăzite lupte de apărare armata română se repliază pe aliniamentul Rîmniciu Sărat-Filipești-Viziru

● **14—15 decembrie 1467.** Lupta de la Baia încheiată cu victoria strălucită a oștirii comandate de Ștefan cel Mare împotriva armatei ungare invadatoare conduse de regele Matei Corvin. Campania ungară, soldată cu un eșec total, a constituit ultima încercare a coroanei ungare de a institui prin forța armelor suzeranitatea asupra Țării Românești Moldova

● **18 decembrie 1944.** Primele unități ale Armatei a 4-a române pătrund pe teritoriul Cehoslovaciei, participînd pînă la 12 mai 1945 la operațiunile pentru eliberarea țării prietene

● **9/22 — 14/27 decembrie 1916.** Bătălia de la Rîmniciu Sărat. După o rezistență care a cerut mari sacrificii, armatele ruse și române se repliază spre Focșani și Siretul inferior

● **9/22 decembrie 1916 — 3/16 ianuarie 1917.** Bătălia de la Cașin. O nouă ofensivă germano-austro-ungară este oprită pe văile Cașinului, Șușiței și Putnei, aliniament de o mare valoare strategică, completînd spre Carpați linia de fortificații Focșani, Nămolosa, Galați.

Dialog cu cititorii

Dr. ANTON MOISIN, Victoria: Bine argumentat este studiul, trimis redacției abordând cele patru ofensive din anul 1916, desfășurate de forțele puse sub comanda generalului Constantin Presan. Deci „Neînvinsa Armată de nord” a intrat în fluxul redacțional. La fel, articolul privind atitudinea patriotică a militarilor români prizonieri în lagărul de la Wustrau (Germania) în 1944—1945.

Dr. DUMITRU V. FIROIU, Brașov: Am primit studiul dv. temeinic documentat, referitor la primele două legiuri penale militare din istoria națională modernă. Materialul se află în prezent la Comisia Română de Istorie Militară.

Prof. IULIU SAVIN, Ghindăoani-Neamț: Firește, ne bucură că „articolele din revistă sînt citite, inclusiv în cercul de istorie al școlii, fiindu-ne de un real folos în documentarea și argumentarea științifică a adevărului istoric, în cunoașterea multimilenară a istoriei poporului român”. Am reținut spre studiu și eventuală publicare articolul „Lupta de la Hindău”.

Locotenent-colonel (r) CORNELIU ROȘU, București: „Pe deplin satisfăcut de răspunsul dv. din nr. 2/1987 la prima mea scrisoare vă prezint deosebitele mele mulțumiri pentru înțelegerea cu care am fost onorat”. a) Sugestiile de îmbunătățire a rubricilor și genericilor din revistă sînt — cum v-ați convins — binevenite b) Răspunzîndu-ne, așa cum dorim să o facă foarte mulți cititori, la întrebarea **Care este cea mai potrivită zi de sărbătoare a armei dv. și ce argumente istorice sînt în acest sens?** ne scrieți că „Ziua artileriei antiaeriene nu poate fi decît 19 septembrie. Argumente: 1. La 19 septembrie 1916, în perioada începuturilor acestei arme, bateria a.a. „Deport” care apăra podul de vase de la Flămînda a doborât primul avion inamic. A fost primul succes al noii arme, după ce în noaptea de 21 august o altă subunitate a.a. scosese din luptă un zeppelin; 2. În memoria acestei victorii a tinerei arme s-a sărbătorit în fiecare an, între cele două războaie mondiale, ziua artileriei a.a. pe data de 19 septembrie. La începutul celei de-a doua conflagrații mondiale, după ce armata germană ne invadase țara, această zi nu a mai putut fi sărbătorită, întrucît ea amintea un succes al românilor și un insucces al germanilor; 3. Este necesară, în spiritul tradiției militare, sărbătorirea artileriei a.a. la 19 septembrie. Asemenea sărbătoriri au darul să reamintească evenimente din istoria națională și să împrăștiereze suflul înnăscut, adînc patriotic, al poporului nostru”. Această propunere a fost reținută de Comisia Română de Istorie Militară, care așteaptă scrisori și de la alți colaboratori. Cealaltă sugestie a dv. nu poate fi susținută.

TOMA TRAIAN STOICESCU, Brașov: Felicitări pentru înființarea cercului de istorie „Columna”, care are deja 150 de membri. Vom face demersurile necesare pentru a vă procura cel puțin numerele revistei noastre din perioada 1986—1987.

MIRCEA SPIRIDON, Buzău: Citiți publicația noastră „de la apariția ei” și ne felicități „pentru tînuța deosebită a revistei”. Scrisoarea dv. prezintă succint „jertfele fiilor orașului Urlați—Prahova în acele momente aprige, care au fost celebrele bătălii de la Mărăști, Mărășești, Oituz de acum șapte decenii. Reținem: „Urlați — atestat documentar -n 16 martie 1515 într-un act al lui Neagoe Basarab, confirmat ca fiind ȋrg în 1697 într-un act al lui Constantin Brîncoveanu, «comună urbană» în timpul domniei lui Al. I. Cuza — și-a adus contribuția de jertfă și singe, alături de celelalte localități ale țării, în timpul primului război mondial. Recensămîntul efectuat în 1912 indica o populație a orașului Urlați de 4.441 locuitori (2.176 bărbați)¹. Din aceștia un număr de 154 au căzut pe cîmpurile de luptă jertfindu-se pentru țară. Numeroși soldați din Urlați au făcut parte din Regimentul 32 «Mircea» — cel ce pe cîmpul Mărășeștilor a înfruntat inamicul în cîmăși, creînd astfel legenda «fantomelor albe». După război, locuitorii din Urlați au răspuns la solicitările societății Mărășești pentru construcția mausoleului de pe cîmpul istoric al Mărășeștilor. De asemenea au înființat un comitet al monumentelor în localitate, iar ca rezultat, la nivel local, al muncii acestuia este și statuia sculptorului Măjăoanu, amplasată în centrul orașului. Azi recîntăm cu emoție ordinul nr. 5915/26 iulie 1924 care transmite viitorimii numele fiilor urbei noastre, cărora li s-a conferit «Crucea comemorativă a războiului 1916—1919»². Alexandru Tănase, Marica Nicolae, Apostol Ion, Spiridon C. Andrei, Preoteasa Dumitru, Ceaupăanu Nicolae, Pavel Ion, Ilinică Alexandru, Iamandi Dumitru, Dumitru Jumilut, Manta Dumitru, Caraclisiru Pavel, Marin Voicu, Dumitru Molnar, Gheorghe Constantin.”

● REDACȚIA

¹ Dicționarul statistic al României — București 1914
² Arhivele Statului Prahova — orașul Urlați, dosar 19/1924

COPERTA I: August 1944. Luptele de la Podul Băneasa (reproducere după o pictură de Bela Kromer)

COPERTA IV: Complexul monumental de la Tg. Jiu, operă a marelui sculptor român Constantin Brâncuși

CONCEPTE DOCTRINAR-STRATEGICE

Lovirea forțelor din al doilea eșalon FOLLOW ON FORCES ATTACK, FOFA, constituie un concept occidental, aplicabil la scara unui teatru european de acțiuni militare, preconizându-se lovirea forțelor din al doilea eșalon și a rezervelor, înainte ca acestea să fie introduse în luptă. Spre deosebire de „Bătălia aeroterestră”, FOFA vizează lupta în adâncime, dusă cu mijloace convenționale, întinzînd momentul trecerii „pragului nuclear”. În acest sens, se desfășoară intense cercetări și experimentări în cadrul N.A.T.O. pentru a pune la punct muniții convenționale „inteligente”, capabile să lovească la distanțe apreciabile, de cîteva sute de kilometri, cu maximă precizie.

Bătălia aeroterestră, AIR LAND BATTLE, reprezintă conceptul S.U.A., aplicat și în cadrul N.A.T.O., conform căruia acțiunile de luptă ale trupelor de uscat, aviației, mijloace-

storia, inclusiv cea militară, se scrie clipă de clipă, ritmul ei fiind astăzi deosebit de alert, iar sfera ei de cuprindere extraordinar de întinsă. Specialiștii angrenați în cercetarea fenomenului militar contemporan relevă situația complexă și contradictorie a acestuia, interdependențele și interferențele cu toate celelalte subsisteme ale societății, orientă-

rile și tendințele sale de dezvoltare, formele de tensiune și conflicte din diferite părți ale lumii. Se înțelege, problematica abordată este stringentă și vastă: elaborarea și aplicarea conceptelor doctrinar-strategice, organizarea sistemelor militare specifice statelor sau grupărilor de state, evoluția armamentelor și tehnicii militare (proiectare, construire, testare, perfecționare, proliferare), implicat a formelor, metodelor și procedeele de luptă, apărarea împotriva agresiunii, dezarmarea, destinderea, diminuarea și, în perspectivă, înlăturarea pericolului de război etc.

Demersurile României socialiste — distincte, realiste, novatoare, consecvente, oportune și originale — referitoare la promovarea păcii și destinderii se dovedesc viabile, dobîndesc o largă recunoaștere internațională și includ în sistemul lor de acțiuni unitare și pe cele vizînd cunoașterea reală a domeniului militar din lumea de azi. Redacția — răspunzînd sugestiilor și propunerilor venite de la cititori și colaboratori — vă oferă, începînd cu prezentul număr, informațiile de mai jos și vă invită să parcurgeți un itinerar care pornește de la concepte doctrinar-strategice, ajunge la una din aplicațiile militare întemiate pe asemenea concepte și se încheie cu prezentarea unor elemente din arsenalele militare sau din poligoanele de experimentare.

lor de atac nuclear, chimic și de luptă radioelectronică sînt duse într-o strînsă coordonare și sincronizare pe întreaga adîncime operativ-strategică și tactică a teatrului de acțiuni militare din orice zonă a lumii. Conceptul vizează angajarea și lovirea simultană a forțelor inamicului din primul eșalon, precum și a eșaloanelor doi și rezervelor, înainte de introducerea lor în operație sau luptă, pe o adîncime cuprinsă între limita dinainte și 300—400 km în adîncimea dispozitivului inamicului.

Scenariul bătăliei aeroterestre ar fi următorul:

— De la linia de contact pînă la 30 Km în adîncime, nimicirea sau neutralizarea forțelor adversarului s-ar realiza cu forțele și mijloacele diviziilor din primul eșalon folosind pe scară largă artileria cu bătaie mare (30 km și mai mult), mijloacele de cercetare-lovire de înaltă precizie și aviația de sprijin;

— între 30 și 100 km, lovirea eșaloanelor doi și rezervelor inamicului cu mijloacele corpurilor de armată din primul eșalon, respectiv mijloacele de cercetare-lovire și artileria reactivă cu bătaie mare, rachetele operativ-tactice, aviația de sprijin, grupări de manevră, trupe aeromobile, de desant aerian și de cercetare-diversiune;

— pe adîncimi operativ-strategice, cuprinse între 100 și 400 km și mai mult, lovirea cu mijloacele armatelor și grupurilor de armate, folosind sistemele de rachetă sol-sol, aer-sol, inclusiv rachetele de croazieră cu încărcături convenționale, aviația de sprijin, trupele aeromobile, de desant, trupe speciale și de cercetare-diversiune.

● Colonel FLORIAN GÎRZ

APLICAȚIA „WINTEX-CIMEX-87”

Din doi în doi ani, în anii impari, oficialitățile N.A.T.O. organizează și desfășoară aplicația strategică de comandament și stat major pe hartă denumită „Wintex-Cimex”, ceea ce semnifică „aplicație de iarnă cu participarea autorităților civile și militare”. În acest an, aplicația s-a desfășurat în perioada 4—17 martie și a angajat personalități civile și militare începînd cu conducerea Alianței Nord-Atlantice, conducerile politice și militare naționale și terminînd cu autoritățile comunale din țările participante.

Publicațiile și agențiile de presă străine au făcut multiple referiri la această aplicație învîlăuită, de obicei, în secret total. Obiectivul ei central a constat în verificarea „rapidității de reacție a țării membre ale N.A.T.O. și a capacității de a desfășura acțiuni comune” în cazul unui conflict armat între Est și Vest. Aplicația a constituit, de asemenea, un prilej de testare a sistemelor de comunicații între capitalele țărilor Alianței, de verificare a capacității de cooperare între servicii militare și civile, de evaluare a potențialului militar al economiilor naționale etc.

Scenariul a prevăzut angajarea tuturor comandamentelor superioare ale N.A.T.O. din Europa. Oceanul Atlantic și Canalul Minecii. Bătrînul continent a fost zguduit — de data aceasta doar pe hartă — de loviturile nucleare executate de Alianță asupra teritoriului „inamicului”. Cu acest prilej, generalul american cu patru stele Bernard Rogers a vrut să-și încheie mandatul de comandant șef al forțelor armate aliate din Europa cu o aplicație în care să verifice

diferite concepte doctrinare strategice. Printre acestea și cel denumit „FOFA — Lovirea forțelor din al doilea eșalon”, al cărui mentor este, ocazie cu care s-a simulat întrebuintarea armelor nucleare, după cinci zile de la începerea ostilităților, împotriva forțelor adverse, care „nu au putut fi oprite prin folosirea exclusivă a armelor convenționale”. Ce-i drept, acum, potrivit înțelegerilor realizate la sfârșitul anului 1986 privind trecerea la întrebuintarea armelor nucleare, au fost consultate conducerile politico-militare ale țărilor membre din N.A.T.O.

Lait-motivul „celui de-al treilea război mondial” l-a constituit escaladarea tensiunii în Europa și începerea ostilităților militare între Est și Vest, Vestul aflându-se, chipurile, „în apărare”.

Aproximativ 2000 de politicieni și militari au participat la aplicație, din care o bună parte au devenit prizonierii buncărelor antiatomice, timp de zece zile, pentru a verifica posibilitatea rezolvării situațiilor de război prin intermediul mijloacelor de comunicații și calculatoarelor electronice.

„Mai vizată”, dar și mai hotărâtă în a verifica posibilitatea supraviețuirii în condițiile unui război nuclear, s-a dovedit a fi R.F. Germania. Buncărul guvernamental, dispus la sud de Bonn, cu 30 km de galerii, situat la o adâncime de 300 m și cu o capacitate de 10 000 de persoane (politicieni, funcționari și militari, fără familii), a adăpostit „centrul guvernamental de criză” vest-german, în care rolul cancelarului a fost asigurat de un secretar de stat. Forțele armate vest-germane s-au aflat la loc de frunte, în N.A.T.O., în ceea ce privește angajarea la aplicație. Pregătirile și trecerea acestora „de la starea de pace la cea de război” au început din luna februarie, parcurgând întregul eșafodaj al punerii în stare de prealarmă, alarmă și scoaterii marilor unități și unităților în timp util în raioanele de ducere a acțiunilor operative și de luptă.

Asemănător s-a acționat și în alte țări membre ale N.A.T.O. pentru a se face față unui război nuclear.

Aplicația a cunoscut două etape distincte. Prima, între 4 și 9 martie, a cuprins desfășurarea strategică a Forțelor Armate aliate N.A.T.O., în condițiile înrăutățirii treptate a situației internaționale. A doua, între 10 și 17 martie, a constituit perioada declanșării și ducerii acțiunilor militare cu mijloace convenționale și, selectiv, cu arme nucleare.

Desigur că și în condițiile desfășurării pe hartă a războiului nuclear între Est și Vest și folosirii „selective” a armelor nucleare, aplicațiile de tipul „WINTEX-CIMEX” constituie o sfidare la adresa dorinței de pace a popoarelor și a procesului de destindere, încredere și securitate.

● Colonel V. ALEXANDRU

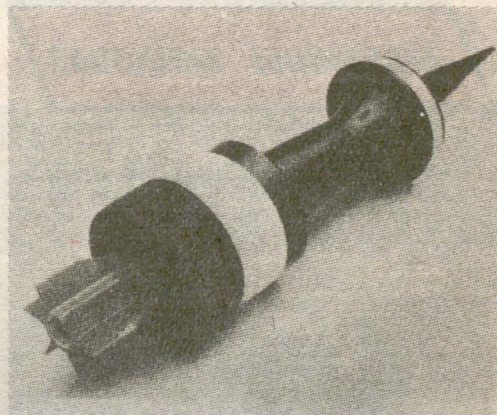
ARMA CU LASER

Potrivit revistei „Military Technology”, este pe cale de a deveni operațională în următorii ani. Un program, aflat într-un stadiu avansat de desfășurare de către firmele vest-germane „MBB” și „DIEHL”, are în vedere montarea unei instalații cu laser pe șasiul tancului „Leopard-2”.

Sistemul s-ar putea folosi împotriva elicopterelor, avioanelor și rachetelor care zboară la mică înălțime. În acest caz, turela va fi înlocuită cu rezervoare blindate conținând oxigenul și lichidul de răcire necesare funcționării. Greutatea întregii instalații va fi de 20 tone, putând fi deservită de un echipaj de doi oameni. Experimentările de laborator au confirmat posibilitatea distrugerii unei ținte protejate de un blindaj din titanu, gros de 10 mm, la o deplasare a acesteia cu viteză supersonică. Se apreciază că ținta ar putea fi lovită de la 10 km distanță, aproape instantaneu cu declanșarea fasciculului laser. Apoi, instalația, printr-un elevator, poate fi coborâtă (pliată) ori poate continua altă misiune.

OBUZUL „SĂGEATĂ”, REINVENTAT

După aproape o jumătate de secol de la brevetare și după ce a fost testat în cel de-al doilea război mondial ca armă secretă (germanii au renunțat atunci la idee din

lipsă de tungsten), obuzul-săgeată de 105 mm se anunță ca noutate în panopia armelor antitanc ale statelor N.A.T.O. Corpul central este realizat din carbură de tungsten. El este învelit într-o cămașă dintr-un material plastic special, ce se dezintegrează la ieșirea pe țevă, după ce ansamblul a atins o viteză de circa 1650 m/s.

TANC CU SISTEM EXTERN DE ARME

Micșorarea masei turelelor tancurilor este o preocupare continuă a tuturor constructorilor. O soluție radicală în acest sens o constituie eliminarea... turelei și realizarea unui vehicul cu armament exterior și încărcare automată. Pilotul, ochitorul și comandantul de tanc sînt așezați în interiorul cutiei blindate. Ideea nu este nouă, ea a început să fie experimentată cu peste 20 de ani în urmă. Deși

există mari avantaje, ciștigul de greutate putînd fi utilizat la creșterea protecției antiaeriene, există numeroase dificultăți ce nu a fost încă surmontate: echipajul, disociat de tun, va face vizarea prin sisteme TV complexe, cu moni-

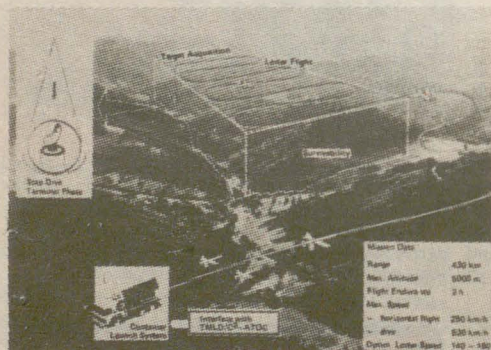
T.S. 1 m full profile. Readers may compare it with the Stenobit test rig on page 19 of our November-December issue.

toare digitizate foarte precise, dar capabile totuși de erori în câmpul tactic. Sistemele de vizare pe direcție presupun fie o hidraulică complexă, fie un sistem de rotire a tunului extern cu platformă și revenire în poziția inițială la încărcare ș.a.m.d.

Deși există mai multe prototipuri, problema va rămîne probabil nerezolvată pînă la începutul deceniului viitor sau poate chiar pînă la sfîrșitul mileniului.

AEROMODEL SINUCIGAȘ

Construit pentru distrugerea stațiilor radar inamice, aeromodelul cu motor clasic de 150 de centimetri cubi este dotat cu un sistem de căutare pasivă a țintei (emisiunile stației radar), de ghidare pe undă și de transport a unei

sarcini utile de circa 20 kg explozibil, la maximum 430 de kilometri. Aeromodelul se catapultează de pe un camion specializat, fiind plasat pe direcție, prin telecomandă, de către un operator. Odată ajuns în zona de căutare, intră în funcțiune pilotul automat. Poate zbura la o altitudine de 5 000 metri, cu o viteză de circa 250 km/h.

Odată găsită ținta, aeromodelul intră în picaj, viteza maximă atinsă în acest caz fiind de 520 km/h. Are o independență de zbor de trei ore la viteza de croazieră de 140—160 km/h. Prețul de cost este de câteva sute sau chiar de mii de ori mai mic decît cel al stației vizate.

● Dr. CRISTIAN CRĂCIUNOIU

SISTEMUL DE LOVIRE DE ÎNALTĂ PRECIZIE „MOBIDIC”

Fabricație franco—vest-germană. Este destinat pentru distrugerea unor coloane sau aglomerări de tancuri, transportoare blindate ori alte mașini, distrugerea aerodromurilor, nodurilor de cale ferată etc. Sistemul constă dintr-un distribuitor de muniții, care poate fi lansat de pe avioane de vînătoare-bombardament sau bombardament, de la înălțimi cuprinse între 50 m și 1 000 m. După lansare, sistemul parcurge o distanță maximă de 15 km, cu o viteză de 1 100 km/h. Distribuitorul, prevăzut cu un motor reactiv și sistem de dirijare inerțial, conține rachete, bombe sau grenade, care pot fi autodirijate pe ultima parte a traiectoriei. Încărcătura utilă este de 760 kg (cîteva variante: 224 mine antitanc; 28 bombe de 100 mm; 36 bombe de 120 mm; submuniții antitanc — 20, 28 sau 36, în funcție de tipul folosit). Munițiile sînt ejectate din distribuitor la o distanță prestabilită față de obiectiv, căderea lor fiind ținută cu ajutorul parașutelor. Sistemul se află în faza de realizare a prototipului și se preconizează a intra în înzestrare în jurul anului 1990.

BOMBA DE ARUNCĂTOR AUTODIRIJATĂ „BUSSARD”

Fabricație vest-germană. Este destinată lovirii cu precizie a tehnicii blindate aflate la distanțe cuprinse între 800—5 000 m. Poate fi întrebuințată de toate tipurile de aruncătoare calibru 120 mm din înzestrarea forțelor armate ale statelor membre ale N.A.T.O.

Bomba constă dintr-o componentă de luptă cu încărcătură cumulativă, un compartiment central cu aparatură de control al autodirijării, sursă de curent electric, sistemul de autodirijare, aripile de control și ampenajul.

În ceea ce privește modul de funcționare, s-a prevăzut ca, după părăsirea gurii de foc, să intre în funcțiune o baterie termală ce antrenează un giroscop. Este activat, de asemenea, și sistemul de autodirijare prin laser. Ținta care urmează a fi lovită este „iluminată” de către un observator înaintat, dotat cu un emițător laser. Aparatura de autodirijare recepționează radiația laser reflectată de țintă, depășirea bombei se face pe această radiație. S-a prevăzut că, în afară de laser, bomba să poată fi autodirijată prin microunde sau radiații infraroșii.

Noutatea acestei bombe constă în lovirea pe verticală a tehnicii blindate, asigurînd efecte de distrugere mult sporite, blindajul de deasupra turelei sau carcasei blindate fiind de 2—3 ori mai subțire decît blindajele laterale. Bomba se află în stadiu avansat de definitivare.

● Locotenent-colonel TUDOR PALADE
● Maior GHEORGHE SIMION

CONTENTS

● Romania During the Anti-hitlerite War. The Victory of Revolution of Anti-fascist and Anti-imperialist Revolution for Social and National Liberation — an Event of Epochal Significance in the Multi-millennial History of our Homeland. The Military Factor During the Preparation and Breaking Out of the Historic Act of August 23rd, 1944. ● An Well-deserved 4th Place in the Anti-hitlerite Coalition ● Romanian During the War of Liberation and National Re-Unification. The General Staff Evades the Terms of „peace“ of Bucharest. ● Chronological Reference Points ● The Valley of Prahova River is on Fire! Carrying Out a Dramatic Decision ● The Concept of Military Action (III) ● Fundamental Truths of National History. ● Fundamentals of Romanian Military Doctrine. ● Great Battles: Otuz, Marna, Crecy ● Document's Memory. Elements of Romanian Military History in Hurmuzaki's Collection. Many Romanians Will Use this Rich Spring for Teaching and Strengthening the Love for Our Homeland ● The Romanian Army, Strong and Harmonious-Shaped Military Establishment ● The Army Will Be the Nation and the Nation Will Be Socialist ● Monuments of Struggle. Tirgu Jiu. The Monumental Ensemble Raised by Constantin Brăncuși ● Serial Article of Our Magazine: the Tasks of Colonel Rudeanu. ● Attitudes ● Unbelievable, but True. The Revisionist Program of Horty Regime (4) ● Museum Proofs. Alba Iulia. ● National Military Cinematography Offering Valuable Historic Documents... ● The Book and Magazine of History ● New Establishments of Culture: The Branch from Constanța of Central Military Museum ● Museum Show of War Veterans from Bihor County ● Museum of Buciumeni ● New for Local Branches of Romanian Comision of Military History: the Main Political-Military National Events During October-December ● Dialogue with the Readers ● Military Contemporary Phenomenon: News, Facts, Events ● Aphorism and Reflections.

SOMMAIRE

La Roumanie dans la guerre antihitlérienne. La victoire de la révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste — événement d'importance épopale dans l'histoire multimillénaire de notre patrie. Le facteur militaire dans la préparation et le déclenchement de l'acte historique du 23 Août 1944. Une 4e place, bien méritée, dans le cadre de la coalition antihitlérienne. La Roumanie dans la guerre de libération et d'achèvement de l'union nationale. Le Grand Etat Major éludant les conditions de la „paix“ de Bucarest. Repères chronologiques. La vallée de Prahova brûle! L'accomplissement d'une décision dramatique. Le concept d'action militaire dans l'histoire et l'art militaire universel (III). Vérités fondamentales de l'histoire nationale Mărăști, Mărășești, Otuz. Fondements de la doctrine militaire roumaine. La participation de la jeunesse à la défense de la patrie. Traditions et actualité. Grandes batailles: Otuz, Marne, Crécy. La mémoire des documents. Eléments d'histoire militaire roumaine dans la collection Hurmuzaki. Beaucoup de Roumains s'éclairciront et rendront plus fort leur amour à la patrie à partir de cette riche source. Un organisme militaire bien fort et harmonieusement structuré. L'armée sera la nation et cette nation sera socialiste. Les monuments du combat. Tirgu-Jiu: l'ensemble monumental réalisé par C. Brăncuși. Les missions du colonel Rudeanu. Attitudes. Incroyable, mais vrai. Le programme révisionniste du régime hortyste (4). Témoignages des musées. Alba Iulia... La cinématographie militaire nationale — réalisatrice des documents historiques valeureux... Le livre et la revue d'histoire. Nouveaux établissements culturels: la filiale de Constanța du Musée Militaire Central, le Salon du Musée des Vétérans de guerre du département de Bihor, le Musée de Buciumeni. A l'attention des filiales. Les principaux événements politiques et militaires nationaux pendant la période octobre-décembre. Dialogue avec les lecteurs. Le phénomène militaire contemporain: données, faits, événements. Maximes et pensées.

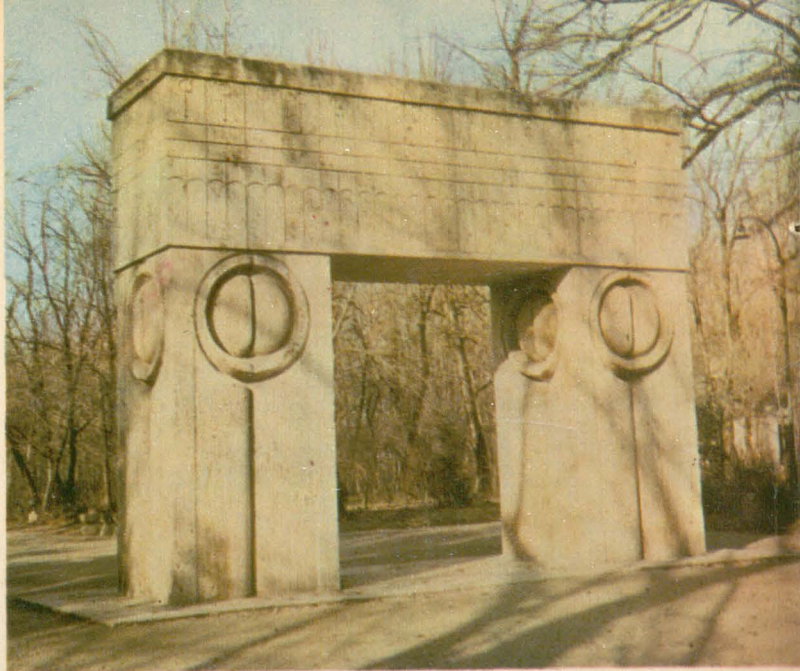
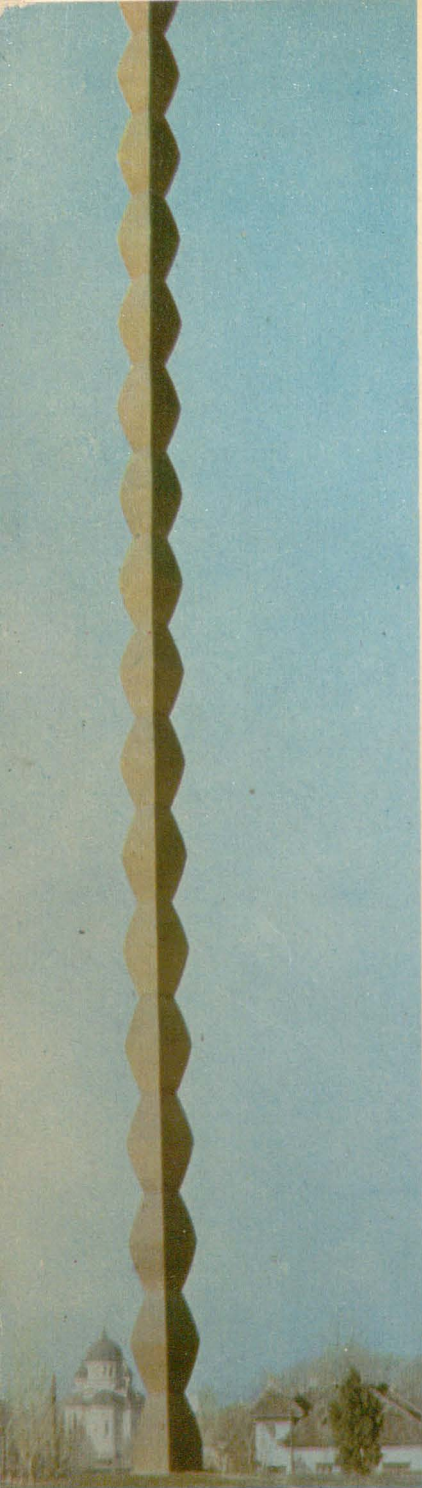
СОДЕРЖАНИЕ

● Румыния во время антигитлеровской войны. Победа антифашистской и антиимпериалистической революции социального и национального освобождения — событие эпохальной важности во многотысячелетней истории нашей родины. ● Военный фактор в подготовке и развязании исторического акта 23 Августа 1944. ● Заслуженное 4-ое место в рамках антигитлеровской коалиции ● Румыния во время войны за национальное освобождение и воссоединение. Генеральный штаб обходит условия „мира“ от Бухареста ● Хронологические данные ● Долина р. Праховы горит! Выполнение драматического решения ● Концепт военного действия (III) ● Фундаментальные истины национальной истории. Мэрэști, Мэрэșешть, Ойтуз... ● Фундаменты румынской военной доктрины. Традиции и современная действительность ● Крупные сражения: Ойтуз, Марна, Кресу ● Память документов. Элементы румынской военной истории в коллекции им. Хурмузак. Многочисленные румыны будут использовать этот богатый источник в целях лучшего понимания и развития любви к родине ● Крепкий, могучий и гармонично основанный военный организзм. ● Армия будет нацией и нация будет социалистической ● Памятники борьбы. Тыргу Жиу: монументальный ансамбль созданный Константином Брынкуш ● Серийная статья журнала: Поручения полковника Рудяну. Отношения ● Невероятно, но верно. Ревизионистская программа хортистского режима (4). ● Музейные доказательства. Альба Юлия. Историческому музею исполнилось сто лет ● Ценные исторические документы... осуществляемые национальной военной кинематографией ● Книга и журнал по истории ● Новые учреждения культуры: филиал Центрального Военного Музея Г. Констанца, Музейная выставка ветеранов войны из уезда Бихор, Музей из Бучумень ● До сведения филиалов Румынской Комиссии по Военной Истории: главные политико-военные национальные события в период октября-декабря ● Диалог с читателями ● Современный военный феномен: данные, факты, случаи ● Афоризмы и размышления.

INHALT

● Rumänien während des antihitleristischen Kriegs. Der Sieg der antifaschistischen und antiimperialistischen Revolution der sozialen und nationalen Befreiung — Ereignis von epochaler Bedeutung in der vieltausendjährigen Geschichte unseres Vaterlandes. Der militärische Faktor in der Vorbereitung und Auslösung des historischen Aktes vom 23 August 1944. Ein verdienter 4. Platz in Rahmen der antihitleristischen Koalition ● Rumänien während des Krieges für nationale Befreiung und Wiedervereinigung. Der Generalstab umgeht die Bedingungen des Bukarester „Friedens“. Chronologische Markzeichen. Esbrennt das Prahovatal! Die Erfüllung eines dramatischen Beschlusses ● Der Begriff der militärischen Handlung (III) ● Die grundlegenden Wahrheiten der Nationalgeschichte. Mărăști, Mărășești, Otuz... ● Grundlagen der rumänischen Militärdoctrin. Die Teilnahme der Jugend an der Verteidigung des Vaterlandes. Überlieferung und Gegenwart ● Grosse Schlachten: Otuz, Marna, Crecy ● Die Erinnerungskraft der Dokumente. Angaben über die Militärgeschichte in der Sammlung Hurmuzaki: „Viele Rumänen werden sich an dieser reichen Quelle aufklären und an derselben ihre Liebe zum Vaterland stärken. Die rumänische Armee — eine starke, harmonisch strukturierte militärische Einrichtung. „Die Armee wird die Nation und die Nation wird sozialistisch sein“. ● Die Denkmäler des Kampfes. Tirgu Jiu. Die Monumentalwerke von Constantin Brăncuși ● Die Serie der Zeitschrift. Die Aufgaben des Obersten Rudeanu. Einstellungen ● Unglaublich doch wahrhaft! Das revisionistische Programm des Horty-Regimes (4) ● Museumsbelege Alba Iulia. Das Geschichtsmuseum wurde ein Jahrhundert alt. Das nationale militärische Filmwesen — Hersteller von bedeutungsvollen historischen Dokumenten in Bezug auf den Feldzug von 1916—1918 ● Denksprüche und Gedanken bezüglich des militärischen Bereichs. Das Geschichtsbuch und die Geschichtszeitchrift ● Neue kulturelle Einrichtungen. Die Zweigstelle Constanța des Zentralen Militär Museums. Das Museumssaal der Kriegsveteranen aus dem Kreis Bihor. Das Museum von Buciumeni ● Zur Achtung der Zweigstellen. Die hauptsächlich politischen-militärischen nationalen Ereignisse in der Zeitspanne Oktober—Dezember o Wechselrede mit den Lesern ● Das zeitgenössische militärische Phänomen: Angaben, Tatsachen, Begebenheiten.

Redactori: ● ALESANDRU DUȚU ● JEAN GHELIUC ● MIHAIL E. IONESCU ● ION JIANU ● ILIE MANOLE ● NECULAI MOGHIOR ● IOAN TALPEȘ ● GHEORGHE VARTIC
 Tehnoredactarea: DUMITRU ISPAS ● Coperta: GHEORGHE CĂLĂRAȘU ● Ilustrația: GHEORGHE CHIRU ● VIRGIL ULIERU